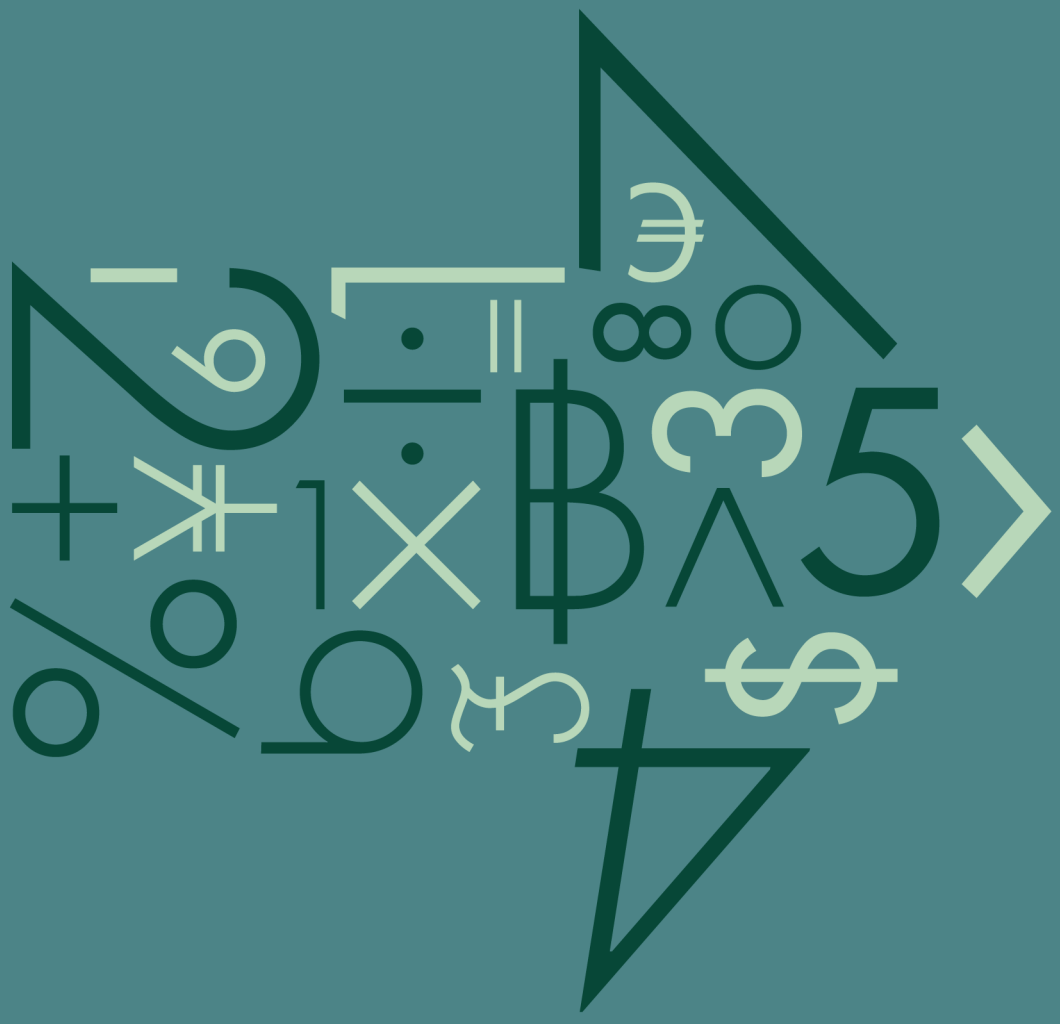
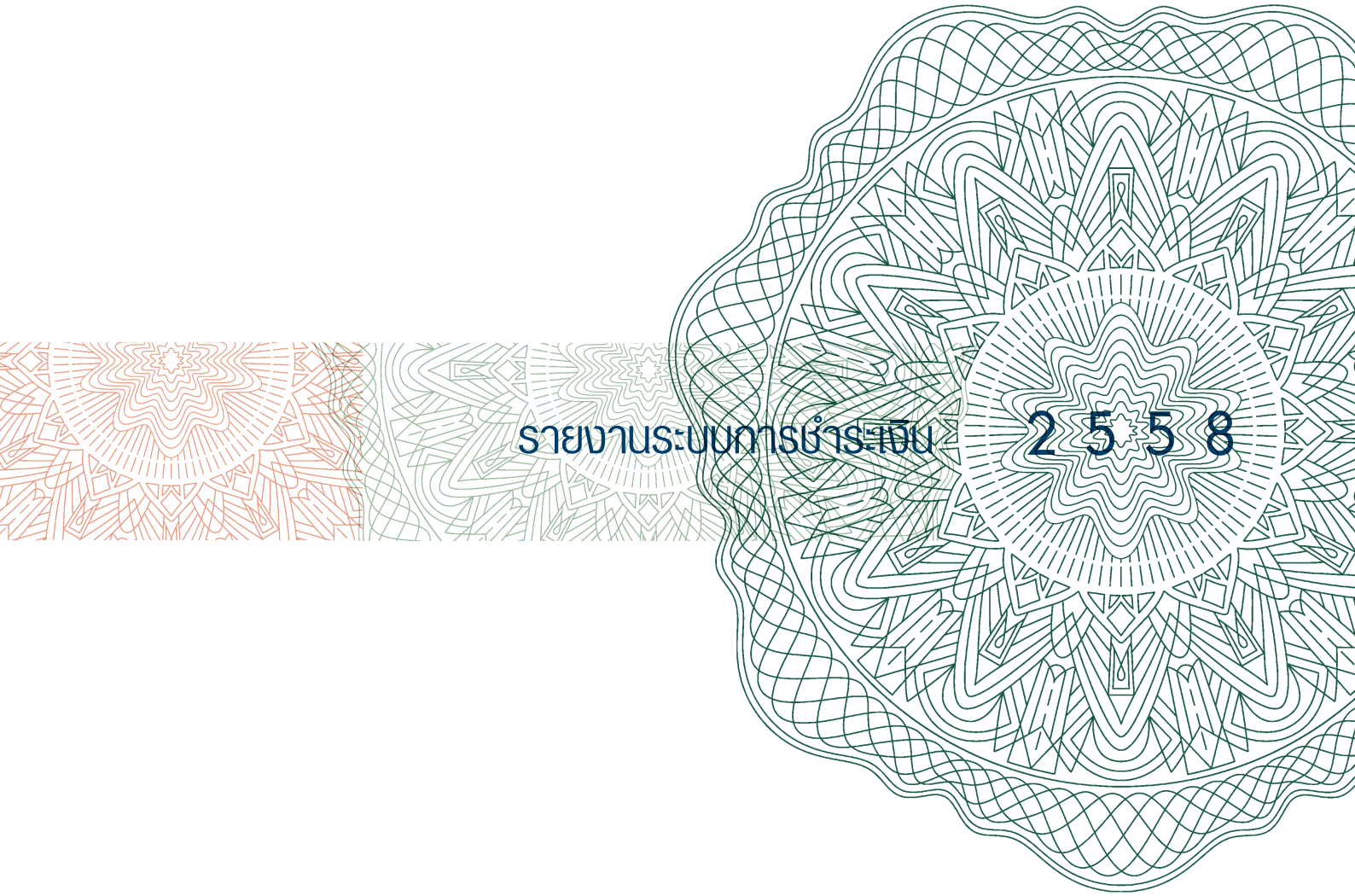
ธนาคารแห่งประเทศไทย

รายงานระบบการชำระเงิน 2558

ISBN :

รายงานระบบการชำระเงิน 2558

คณะกรรมการระบบการชำระเงิน (กรช.)

ประธานกรรมการ
นายวิรไท สันติประภพ
ผู้ว่าการ

รองประธานกรรมการ
นางทองอุไร ลิ้มปิติ
รองผู้ว่าการ
ด้านเสถียรภาพสถาบันการเงิน

หน้าที่ของคณะกรรมการระบบการชำระเงิน

มาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย กำหนดให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการระบบการชำระเงิน (กรช.) เพื่อกำหนดและติดตามการดำเนินการตามนโยบายเกี่ยวกับระบบการชำระเงินที่ ธปท. กำกับดูแล และระบบการหักบัญชีระหว่างสถาบันการเงิน

กรรมการ

นายไพบูลย์ กิตติศรีกังวาน
รองผู้ว่าการ
ด้านบริหาร

นายบุญทักษ์ หวังเจริญ
ประธานสมาคมธนาคารไทย

นายรอม หิรัญพฤกษ์
ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี
และสารสนเทศ

นางสาวอรนุช ไวนุสิทธิ์
รองอธิบดี กรมบัญชีกลาง

นายเกรียงไกร เธียรนุกุล
รองประธาน
สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

เลขานุการ
นางฤชุกร สิริโยธิน
ผู้ช่วยผู้ว่าการ สายนโยบายสถาบันการเงิน

ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2558

24/7
e-payment

สรุปสถิติที่สำคัญในปี 2557 – 2558

	2557	2558	
จำนวนประชากรทั้งหมด	65.1	65.7	ล้านคน
ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศราคาปีปัจจุบัน	12,141.1	13,537.5	พันล้านบาท

โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี

จำนวนเลขหมายผู้ใช้โทรศัพท์พื้นฐาน	8.7	8.2	เลขหมาย ต่อจำนวนประชากร 100 คน
จำนวนเลขหมายผู้ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่	150.0	126.4	เลขหมาย ต่อจำนวนประชากร 100 คน

ข้อมูลด้านการชำระเงิน

ธนาคารพาณิชย์ไทย	6,986	7,039	สาขา
สาขาธนาคารต่างประเทศ	19	19	สาขา
สถาบันการเงินเฉพาะกิจ 6 แห่ง	2,445	2,445	สาขา
ไปรษณีย์	1,316	1,324	สาขา
จำนวนเครื่องทำรายการอัตโนมัติ[1]	61,592	63,432	เครื่อง
จำนวนเครื่องรับบัตร[2]	340,179	357,986	เครื่อง
จำนวนบัตรเครดิต	20,303,751	21,762,471	บัตร
จำนวนบัตรเดบิต	44,823,517	50,413,672	บัตร
จำนวนบัตรเอทีเอ็ม	22,340,540	21,743,686	บัตร
ปริมาณเงินสดหมุนเวียนต่อจำนวนประชากร	18,414	19,031	บาท/คน
ปริมาณการใช้เช็คเฉลี่ยต่อจำนวนประชากร	1.8	1.8	ฉบับ/คน/ปี
มูลค่าการใช้จ่ายของคนไทยผ่านบัตรเครดิต เฉลี่ยต่อเดือน[3]	5,325	5,477	บาทต่อบัตร
มูลค่าการถอนเงินสดผ่านบัตรเอทีเอ็ม เฉลี่ยต่อเดือน	8,229	7,586	บาทต่อบัตร
มูลค่าการใช้จ่ายของคนไทยผ่านบัตรเดบิต เฉลี่ยต่อเดือน[4]	196	248	บาทต่อบัตร
มูลค่าการถอนเงินสดผ่านบัตรเดบิต เฉลี่ยต่อเดือน	10,979	11,678	บาทต่อบัตร

[1] เครื่องทำรายการอัตโนมัติ ได้แก่ เครื่องเอทีเอ็ม (ATM) และเครื่องรับฝากเงินอัตโนมัติ (Cash Deposit Machine: CDM)

[2] เครื่องรับบัตร คือ เครื่อง EFTPOS (Electronic Funds Transfer at Point Of Sale) หรือเครื่อง EDC (Electronic Data Capture) เป็นเครื่องรับบัตรที่ธนาคารผู้ให้บริการรับบัตรเครดิตหรือบัตรเดบิต นำไปติดตั้งที่ร้านค้าเพื่อเก็บและรับส่งข้อมูลธุรกรรมชำระเงินด้วยบัตร

[3] เฉพาะการใช้บัตรเครดิตที่ออกในประเทศไทยซื้อสินค้าและบริการผ่านเครื่อง EFTPOS ในประเทศไทยและต่างประเทศ

[4] เฉพาะการใช้บัตรเดบิตที่ออกในประเทศไทยซื้อสินค้าและบริการผ่านเครื่อง EFTPOS ในประเทศไทยและต่างประเทศ

PAYMENT in THAILAND

เครื่องทำรายการอัตโนมัติ

63,432 เครื่อง

เครื่องรับชำระบัตร

357,986 เครื่อง

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

บัตรอิเล็กทรอนิกส์ (ล้านใบ)

บัตรเอทีเอ็ม
21.7

บัตรเครดิต
21.8

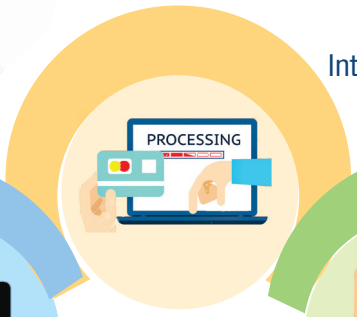

บัตรเดบิต
50.4

(ณ สิ้นปี 2558)

การใช้ e-Payment ครั้ง/คน/ปี
ปี 2558

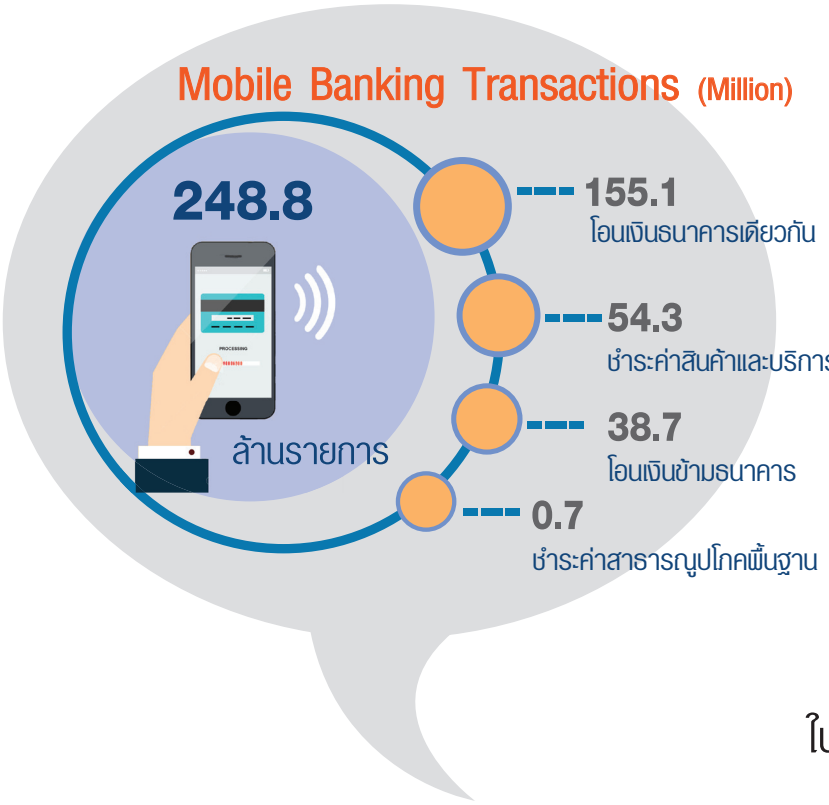

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

หมายเหตุ : อื่น ๆ ประกอบด้วย Direct Debit, Direct Credit, BAHTNET (3rd party) และ Bulk payment

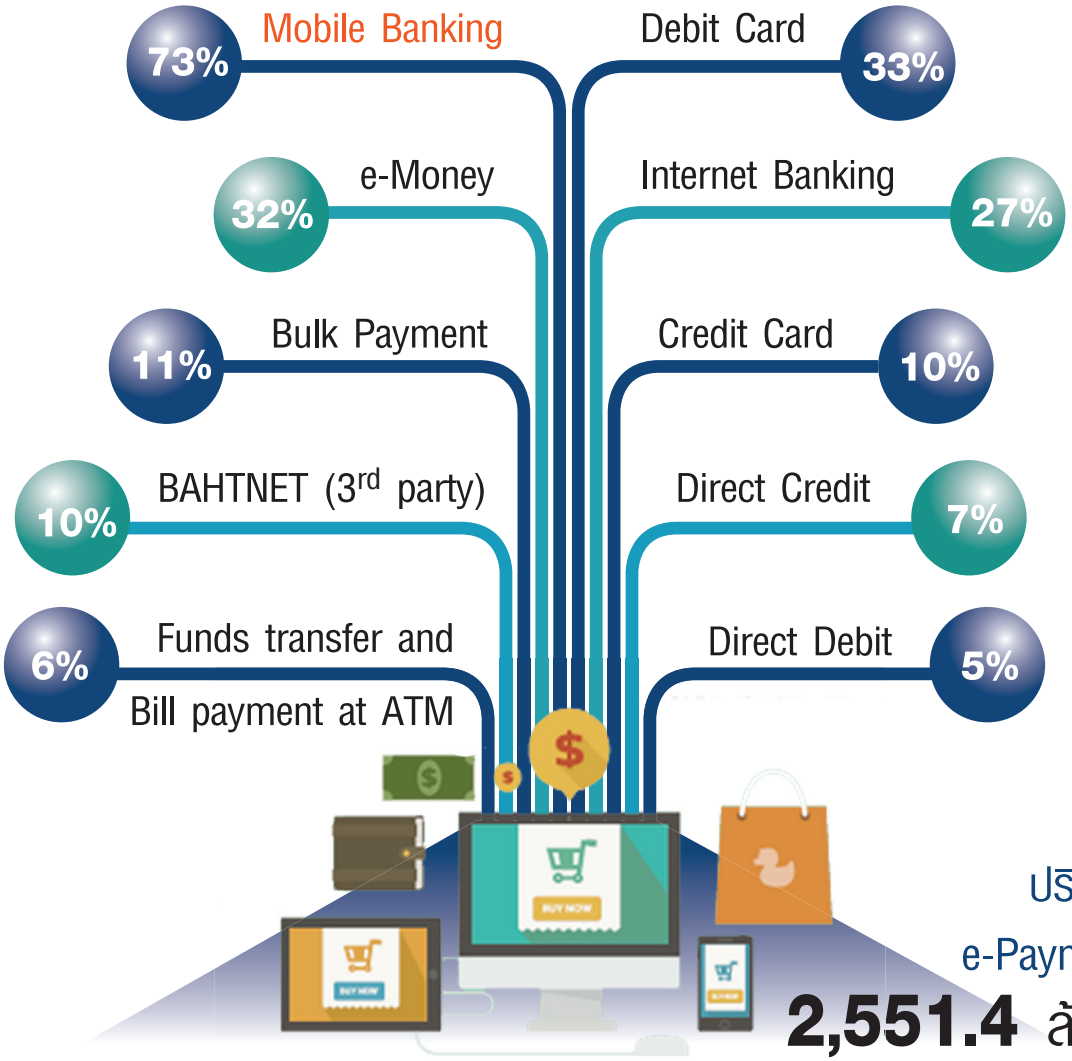
Mobile Banking Transactions (Million)

อัตราการเติบโตเฉลี่ย ของปริมาณการใช้จ่ายผ่าน e-Payment ตั้งแต่ปี 2553-2558

18%

อัตราการเติบโตเฉลี่ย ของปริมาณธุรกรรม ในแต่ละช่องทาง ตั้งแต่ปี 2553 - 2558

ปริมาณธุรกรรม e-Payment ปี 2558

2,551.4 ล้านรายการ

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

สารบัญ

คณะกรรมการระบบการชำระเงิน (กรช.) 2

สรุปสถิติที่สำคัญในปี 2557 – 2558 5

Payment in Thailand (ภาพ Infographic) 6

1. การดำเนินนโยบายระบบการชำระเงินในปี 2558 (Payment Systems Policy)

1.1 การดำเนินการตามแผนกลยุทธ์ระบบการชำระเงิน 2555 – 2559 (Payment Systems Roadmap 2012 – 2016) 13
- 1.1.1 การพัฒนาบริการการชำระเงินสมัยใหม่และโครงสร้างพื้นฐานที่รองรับ 13
- 1.1.2 การกำหนดมาตรฐานกลางข้อความการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ (NPMS) และการจัดทำมาตรฐานกลางการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางธุรกิจระหว่างคู่ค้า (e-Invoicing) 18
- 1.1.3 การส่งเสริมความปลอดภัยในการใช้บริการบัตรอิเล็กทรอนิกส์ 19
- 1.1.4 การเตรียมความพร้อมของประเทศด้านระบบการชำระเงินเพื่อรองรับการรวมตัวเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC 2015)
- 1.1.5 การให้ความรู้และการสื่อสารนโยบายการชำระเงิน 20

1.2 การดำเนินการภายใต้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานระบบการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์แห่งชาติ (National e-Payment Master Plan) 21

1.3 ร่างกฎหมายระบบการชำระเงิน (Payment Systems Act) 26

2. การกำกับดูแลเสถียรภาพระบบการชำระเงิน (Payment Systems Stability)

2.1 บทบาทหน้าที่ของ ธปท. ในการกำกับดูแลระบบการชำระเงินที่สำคัญ 29

2.2 ระบบการชำระเงินที่มีความสำคัญ

2.3 วิธีการกำกับดูแลระบบการชำระเงินที่มีความสำคัญ (Oversight Approach) 30

2.4 การดูแลเสถียรภาพระบบการชำระเงินที่สำคัญ

2.5 มาตรฐานสากลที่เกี่ยวข้องในการดูแลระบบการชำระเงินที่สำคัญ 36

3. การกำกับดูแลผู้ให้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์

3.1 การปรับปรุงกฎหมายและประกาศหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องในการกำกับดูแลผู้ให้บริการ 39
3.2 การกำกับและตรวจสอบผู้ให้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ 40

4. แนวโน้มการใช้บริการด้านการชำระเงิน (Payment Systems Trend)

4.1 ภาพรวมการใช้บริการการชำระเงินในปี 2558 (The Way We Pay) 45
4.2 ช่องทางและสื่อการชำระเงินที่สำคัญ 57

5. อภิธานศัพท์และคำย่อ

6. ตารางสถิติ

7. หมายเหตุประกอบตาราง

8. บรรณานุกรม

สารบัญกรอบ

กรอบที่ 1: 7 โครงการในการส่งเสริม e-Payment ภายใต้การดำเนินการของ ทสอ.
กรอบที่ 2: ตัวอย่างการกำหนดมาตรฐาน QR Code สำหรับการชำระเงินในต่างประเทศ
กรอบที่ 3: แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการชำระเงินโดยอุปกรณ์เคลื่อนที่ของประเทศต่าง ๆ
กรอบที่ 4: คณะอนุกรรมการภายใต้คณะกรรมการขับเคลื่อนตามแผนยุทธศาสตร์ National e-Payment
กรอบที่ 5: Cashless society ของประเทศสวีเดน
กรอบที่ 6: Payment Finality
กรอบที่ 7: Cyber Resilience for Financial Market Infrastructure

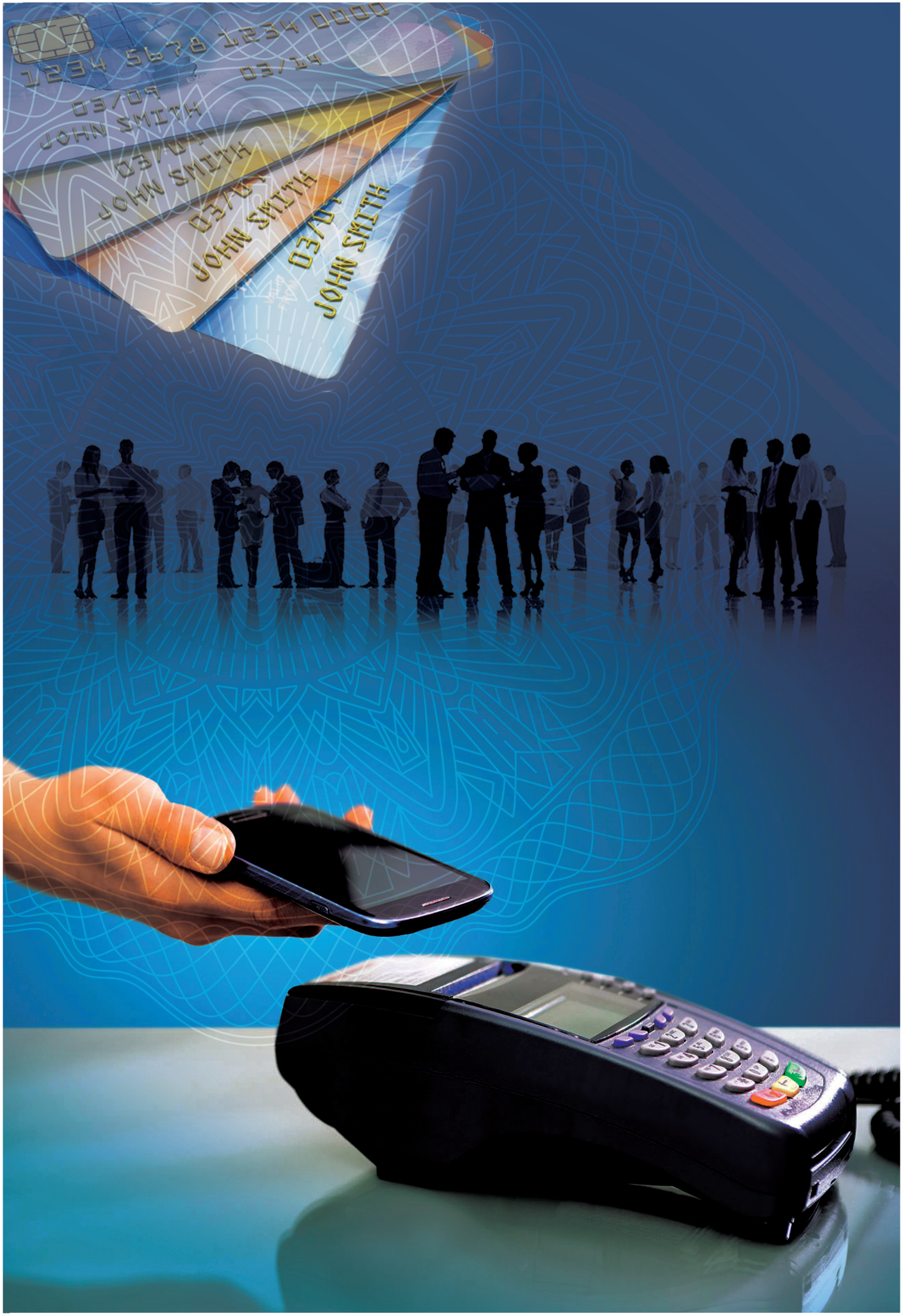
สารบัญภาพ

ภาพที่ 1: ประโยชน์ของแผนยุทธศาสตร์ National e-Payment
ภาพที่ 2: 5 โครงการสำคัญภายใต้แผนยุทธศาสตร์ National e-Payment
ภาพที่ 3: ปริมาณและมูลค่าการโอนเงินผ่านระบบบาทเนต
ภาพที่ 4: สัดส่วนมูลค่าการโอนเงินผ่านระบบบาทเนตแยกตามประเภทธุรกรรมที่สำคัญ
ภาพที่ 5: สภาพคล่องระหว่างวันโดยเฉลี่ยของระบบบาทเนต
ภาพที่ 6: ปริมาณและมูลค่าเช็คเรียกเก็บระหว่างธนาคารทั่วประเทศ
ภาพที่ 7: ปริมาณการเรียกเก็บเช็คในกรุงเทพและปริมณฑล แยกตามมูลค่า ปี 2558
ภาพที่ 8: ภาพรวมธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์
ภาพที่ 9: ธุรกรรม e-Payment ต่อจำนวนประชากรของแต่ละประเทศ
ภาพที่ 10: การใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ชำระเงินต่อจำนวนประชากรของแต่ละประเทศ
ภาพที่ 11: สัดส่วนการใช้จ่ายของคนไทยระหว่างปี 2553 – 2558 (ภาคธุรกิจ)
ภาพที่ 12: สัดส่วนการใช้จ่ายของคนไทยระหว่างปี 2553 – 2558 (ภาคประชาชน)
ภาพที่ 13: อัตราการขยายตัวของธุรกรรมการถอนเงินสดที่เครื่องทำรายการอัตโนมัติและจำนวนเครื่องทำรายการอัตโนมัติ
ภาพที่ 14: การถอนเงินสดผ่านช่องทางต่าง ๆ ปี 2558
ภาพที่ 15: การฝากเงินสดผ่านช่องทางต่าง ๆ ปี 2558
ภาพที่ 16: ปริมาณและมูลค่าในการใช้จ่าย ณ จุดขาย ปี 2558
ภาพที่ 17: สัดส่วนปริมาณและมูลค่าการใช้จ่ายออนไลน์ ในประเทศไทย
ภาพที่ 18: สัดส่วนปริมาณและมูลค่าการใช้จ่ายออนไลน์ ในต่างประเทศ
ภาพที่ 19: มูลค่าการใช้จ่ายของคนไทยในต่างประเทศ
ภาพที่ 20: สัดส่วนปริมาณและมูลค่าการโอนเงินผ่านช่องทางต่าง ๆ ของคนไทย
ภาพที่ 21: การกระจายตัวของสาขาสถาบันการเงิน เครื่องทำรายการอัตโนมัติ ปี 2558
ภาพที่ 22: โครงสร้างพื้นฐานบริการการชำระเงินระหว่างปี 2553 ถึง 2558
ภาพที่ 23: จำนวนเครื่อง EDC ของประเทศต่าง ๆ ต่อประชากร 1 ล้านคน (ปี 2557)
ภาพที่ 24: สัดส่วนเงินสดต่อ GDP
ภาพที่ 25: จำนวนบัญชี Internet banking และ Mobile banking
ภาพที่ 26: จำนวนรายการ Internet banking และ Mobile banking
ภาพที่ 27: ปริมาณธุรกรรม Internet banking และ Mobile banking
ภาพที่ 28: มูลค่าธุรกรรม Internet banking และ Mobile banking
ภาพที่ 29: ปริมาณและมูลค่าธุรกรรม Internet banking และ Mobile banking ของบุคคลธรรมดา
ภาพที่ 30: จำนวนบัตรอิเล็กทรอนิกส์

ภาพที่ 31: ปริมาณและมูลค่าการฝากเงิน
ภาพที่ 32: ปริมาณและมูลค่าการถอนเงินและเบิกเงินสดล่วงหน้า
ภาพที่ 33: ปริมาณและมูลค่าการโอนเงิน
ภาพที่ 34: ปริมาณและมูลค่าการชำระเงิน
ภาพที่ 35: สัดส่วนปริมาณและมูลค่าการใช้จ่าย e-Money แยกตามประเภท (ปี 2558)

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1: ปริมาณและมูลค่าธุรกรรมการใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ ปี 2558

1234 5678 1234 0000
03/14
03/09
JOHN SMITH

1 การดำเนินนโยบายระบบการชำระเงิน ในปี 2558 (Payment Systems Policy)

ในช่วงปี 2558 ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) ได้ผลักดันการดำเนินนโยบายระบบการชำระเงินผ่านแผนยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวเนื่องกับการพัฒนาระบบการชำระเงินที่สำคัญ ทั้งการดำเนินการตามแผนกลยุทธ์ระบบการชำระเงิน 2555 - 2559 การวางรากฐานทางกฎหมายด้านระบบการชำระเงินเพื่อยกระดับการกำกับดูแลระบบการชำระเงินของประเทศ และการดำเนินการภายใต้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานระบบการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์แห่งชาติ (National e-Payment Master Plan) สรุปได้ ดังนี้

1.1 การดำเนินการตามแผนกลยุทธ์ระบบการชำระเงิน 2555 – 2559 (Payment Systems Roadmap 2012 – 2016)

ธปท. ได้ผลักดันโครงการต่าง ๆ ตามแผนกลยุทธ์ระบบการชำระเงิน 2555 - 2559 ผ่านการสร้างความร่วมมือกับพันธมิตรเชิงกลยุทธ์ที่สำคัญ 4 กลุ่ม ได้แก่ ภาคธนาคาร ผู้ให้บริการที่มิใช่สถาบันการเงิน (Non-bank) ภาครัฐ และภาคธุรกิจ ซึ่งจะทำให้การดำเนินนโยบายด้านระบบการชำระเงินสามารถสนับสนุนกิจกรรมทางเศรษฐกิจของทุกภาคส่วนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นและมีต้นทุนที่ลดลง รองรับการปรับเปลี่ยนไปสู่ธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์และเชื่อมโยงกันอย่างครบวงจร โดยมีการดำเนินการที่สำคัญในปี 2558 ดังนี้

1.1.1 การพัฒนาบริการการชำระเงินสมัยใหม่และโครงสร้างพื้นฐานที่รองรับ

ในช่วงที่ผ่านมา ธปท. ได้ผลักดันการพัฒนาบริการการชำระเงินสมัยใหม่และโครงสร้างพื้นฐานที่รองรับร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่สำคัญ ผ่านคณะทำงานส่งเสริมการทำธุรกรรมชำระเงินอิเล็กทรอนิกส์ (ทสอ.) ที่จัดตั้งขึ้นภายใต้คณะกรรมการระบบการชำระเงิน (กรช.) ซึ่งประกอบด้วย ธนาคารพาณิชย์ ผู้ให้บริการที่มิใช่สถาบันการเงิน สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย และสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) (สพธอ.) โดย กรช. ได้เห็นชอบงานที่ควรผลักดันผ่าน ทสอ. ในระยะแรก 7 โครงการ และเห็นชอบหลักการและแนวทางดำเนินการ 3 โครงการในช่วงแรก ได้แก่ 1) โครงการพัฒนาและส่งเสริมการใช้มาตรฐานบาร์โค้ดสมัยใหม่ (QR code/2D barcode) 2) โครงการจัดทำแนวนโยบาย ธปท. เรื่อง การเสริมสร้างความเชื่อมั่นการชำระเงินโดยอุปกรณ์เคลื่อนที่ (Guiding Principles for Trusted Mobile Payments) และ 3) โครงการพัฒนาระบบกลางรองรับการชำระเงินทางออนไลน์ (Centralized payment gateway)

กรอบที่ 1: 7 โครงการในการส่งเสริม e-Payment ภายใต้การดำเนินการของ ทสอ.

1. **การพัฒนาและส่งเสริมการใช้แนวปฏิบัติ QR code สำหรับการชำระเงิน** เพื่อช่วยให้ผู้ให้บริการ e-Payment ร้านค้า และภาคธุรกิจ สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลกันได้ด้วยรูปแบบข้อมูลแบบเดียวกัน

2. **การจัดทำแนวนโยบาย ธปท. เรื่อง การเสริมสร้างความเชื่อมั่นการชำระเงินโดยอุปกรณ์เคลื่อนที่** (Guiding Principles for Trusted Mobile Payments) เพื่อช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นในการชำระเงินผ่านอุปกรณ์เคลื่อนที่ และเป็นการยกระดับมาตรฐานด้านความปลอดภัยและการคุ้มครองผู้บริโภคของผู้ให้บริการการชำระเงิน

3. **การชำระเงินระหว่างธนาคารที่รองรับการโอนเงินระหว่างธนาคารแบบทันที** (real-time) **ผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์** (faster payment) เพื่อเพิ่มการเข้าถึงบริการ e-Payment ของประชาชนและเพิ่มช่องทางการรับชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ของร้านค้าและภาคธุรกิจ แทนการใช้เงินสดและเช็ค

4. **การจัดตั้งระบบกลางรองรับการเรียกดูและชำระใบแจ้งหนี้ทางอิเล็กทรอนิกส์** (Electronic Bill Presentment and Payment: EBPP) เพื่อช่วยให้ผู้ออกใบแจ้งหนี้สามารถลดต้นทุนในการจัดการใบแจ้งหนี้ และเพิ่มช่องทางการรับชำระเงินให้หลากหลาย รวมถึงช่วยให้ลูกค้าสามารถเรียกดูใบแจ้งหนี้และชำระเงินผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์

5. **การจัดตั้งระบบกลางรองรับการชำระเงินทางออนไลน์** (Centralized Payment Gateway) เพื่อช่วยลดต้นทุนการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างผู้ให้บริการต่าง ๆ และช่วยสนับสนุนธุรกิจ e-Commerce โดยเพิ่มความสะดวกให้ผู้ซื้อสินค้าออนไลน์สามารถเลือกช่องทางการชำระเงินได้หลากหลาย

6. **การจัดทำฐานข้อมูลกลางที่สนับสนุนการป้องกันการทุจริตและสนับสนุนการทำ** KYC/CDD (fraud monitoring network/database) เพื่อให้ผู้ให้บริการทางการเงิน/การชำระเงินภายใต้การกำกับดูแลของทางการสามารถพิสูจน์ตัวตนลูกค้าแบบอิเล็กทรอนิกส์ได้ และ/หรือเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกันเองและข้อมูลกับภาครัฐได้

7. **การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ผู้ให้บริการรับบัตรมีการใช้ประโยชน์จากเครื่องรับบัตรร่วมกัน** (shared POS terminal) เพื่อลดต้นทุนการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการรับบัตร และกระจายเครื่องรับบัตรให้มีการใช้งานได้อย่างทั่วถึง

ธปท. เป็นผู้ดำเนินการหลักในโครงการที่ 1 และ 2 และสมาคมผู้ประกอบการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ไทยเป็นผู้ดำเนินการหลักในโครงการที่ 3 โดยรายละเอียดโครงการที่ ธปท. เป็นผู้ดำเนินการหลักสรุปได้ ดังนี้

1) การพัฒนาและส่งเสริมการใช้แนวปฏิบัติในการจัดทำ QR code สำหรับการชำระเงินตามใบแจ้งหนี้

ที่ผ่านมา ธปท. ได้กำหนดมาตรฐานบาร์โค้ดที่ใช้บนเอกสารใบแจ้งหนี้ ตั้งแต่ปี 2548 ทำให้ภาคธุรกิจได้รับความสะดวกจากการใช้ข้อมูลการชำระเงินและบาร์โค้ดรูปแบบเดียวกัน เกิดประโยชน์ต่อประชาชนและภาคธุรกิจในวงกว้าง ช่วยลดภาระการจัดการข้อมูลจากเดิมที่มีรูปแบบข้อมูลหลากหลาย ลดภาระและค่าใช้จ่ายในการพิมพ์บาร์โค้ดและรองรับการชำระเงินด้วยเทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น เครื่องเอทีเอ็ม หรือ โทรศัพท์เคลื่อนที่ อย่างไรก็ดี ด้วยสภาพแวดล้อมการดำเนินธุรกิจและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้บาร์โค้ดปัจจุบันเริ่มไม่สามารถตอบสนองความต้องการที่เพิ่มขึ้นของภาคธุรกิจ เช่น ความต้องการข้อมูลที่ใช้ในการออกใบเสร็จรับเงิน หรือใบกำกับภาษีที่จุดรับชำระเงิน การพิมพ์บาร์โค้ดในใบแจ้งหนี้ขนาดเล็ก หรือพิมพ์ด้วยเครื่องพิมพ์ใบแจ้งหนี้แบบพกพาซึ่งอาจมีคุณภาพไม่ดี ธปท. จึงได้เห็นถึงความสำคัญของการมีแนวปฏิบัติในการจัดทำบาร์โค้ดสมัยใหม่หรือ QR code สำหรับการชำระเงินตามใบแจ้งหนี้ ซึ่งจะช่วยให้ภาคธุรกิจและ SME ผู้ออกใบแจ้งหนี้จัดพิมพ์ QR code ในใบแจ้งหนี้ได้สะดวกขึ้น ลดข้อขัดข้องจากการอ่าน Barcode แบบเดิม สอดคล้องกับแนวทางในหลายประเทศ และมีข้อมูลรองรับการออกใบเสร็จรับเงิน/ใบกำกับภาษีได้ที่ตัวแทนรับชำระของผู้ให้บริการการชำระเงินตามหลักเกณฑ์ของกรมสรรพากร นอกจากนี้ ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการชำระเงินตามใบแจ้งหนี้ผ่านสมาร์ทโฟนและสามารถพัฒนาไปใช้ในทางธุรกิจได้ด้วย โดย ธปท. อยู่ระหว่างจัดทำร่างแนวปฏิบัติ QR code สำหรับการชำระเงินตามใบแจ้งหนี้ให้สอดคล้องกับแนวปฏิบัติจริงของภาคธุรกิจในการรับชำระเงินตามใบแจ้งหนี้ผ่านช่องทางต่าง ๆ รวมถึงการส่งข้อมูลการชำระเงินและข้อมูลภาษีตามโครงการภายใต้แผนยุทธศาสตร์ National e-Payment ของรัฐบาล

กรอบที่ 2: ตัวอย่างการกำหนดมาตรฐาน QR Code สำหรับการชำระเงินในต่างประเทศ

ประเทศสหรัฐอเมริกา: National Automated Clearing House Association (NACHA) ซึ่งเป็น The Electronic Payments Association ได้กำหนด Guidelines on Quick Response (QR) Codes Bill Payment เกี่ยวกับการกำหนดขนาดของ QR code ที่พิมพ์/แสดง และโครงสร้างข้อมูลที่บรรจุในข้อความการชำระเงินตามใบแจ้งหนี้

สหภาพยุโรป: European Payment Council ได้กำหนด Quick Response Code: Guidelines to Enable Data Capture for the Initiation of a SEPA Credit Transfer เพื่อกำหนดให้ข้อมูลการชำระเงินใน QR code ที่ใช้ในการโอนเงินแบบ Credit Transfer เป็นมาตรฐานเดียวกันตามรูปแบบของโครงการ Single Euro Payments Area (SEPA) โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการกำหนดขนาดของ QR code มาตรฐานสากลที่อ้างอิง เช่น ISO และมาตรฐานโครงสร้างข้อมูลต่าง ๆ

ประเทศออสเตรเลีย: BPAY ซึ่งเป็นผู้ให้บริการระบบกลางในการเรียกดูและชำระใบแจ้งหนี้ทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Bill Presentment and Payment) ได้กำหนด The BPAY QR code specifications เพื่อสนับสนุนให้ผู้ออกใบแจ้งหนี้ (Biller) รับชำระใบแจ้งหนี้ด้วย QR code โดยใช้มาตรฐานเดียวกัน

2) แนวนโยบาย ธปท. เรื่อง การเสริมสร้างความเชื่อมั่นการชำระเงินโดยอุปกรณ์เคลื่อนที่ (Guiding Principles for Trusted Mobile Payments)

ในปี 2558 ธปท. ได้จัดทำร่างแนวนโยบายเรื่อง การเสริมสร้างความเชื่อมั่นการชำระเงินโดยอุปกรณ์เคลื่อนที่ (Guiding Principles for Trusted Mobile Payments) เพื่อให้ผู้ให้บริการชำระเงินผ่านอุปกรณ์เคลื่อนที่ (Mobile payment) ใช้เป็นแนวทางถือปฏิบัติเพื่อสร้างมาตรฐานที่ดีในการให้บริการ และยกระดับมาตรฐานการให้บริการเพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความมั่นใจและใช้ช่องทางการชำระเงินผ่านอุปกรณ์เคลื่อนที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่ง ธปท. อยู่ระหว่างพิจารณาปรับปรุงร่างที่รับฟังความเห็นจากผู้เกี่ยวข้องก่อนประกาศใช้ต่อไป

แนวนโยบายนี้ประกอบด้วยหลักการที่สำคัญ 6 ประการ ได้แก่

หลักการที่ 1: การบริหารจัดการความเสี่ยงของผู้ให้บริการ (Risk Management)
หลักการที่ 2: การพิสูจน์ตัวตนอย่างรัดกุม (Secure Authentication)
หลักการที่ 3: การคุ้มครองและการให้ความรู้แก่ผู้บริโภค (Consumer Protection and Consumer Education)
หลักการที่ 4: การเปิดกว้างและส่งเสริมให้มีการใช้งานระหว่างกันได้ (Openness and Interoperability)
หลักการที่ 5: การป้องกันและการปราบปรามการฟอกเงินและการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายและการป้องกันการทุจริต (Anti-Money Laundering, Combating Financing Terrorism, and Fraud Protection)
หลักการที่ 6: การคำนึงถึงประสบการณ์การใช้งานของผู้บริโภค (User Experience)

แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับการดำเนินการของธนาคารกลางในต่างประเทศ เช่น สหภาพยุโรป แคนาดา ฮ่องกง และจีน ที่ให้ความสำคัญและออกแนวปฏิบัติ (Guideline) เพื่อกำกับดูแลผู้ให้บริการการชำระเงินผ่านอุปกรณ์เคลื่อนที่เป็นการเฉพาะ โดยออกแนวปฏิบัติด้านความมั่นคงปลอดภัยในการให้บริการการชำระเงินผ่านอุปกรณ์เคลื่อนที่เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้บริโภค และการกำหนดมาตรฐานเชิงเทคนิค เพื่อสนับสนุนให้ระบบชำระเงินรองรับการใช้งานข้ามกันได้ โดยไม่ขึ้นกับผู้ให้บริการหรือประเภทของโทรศัพท์เคลื่อนที่

กรอบที่ 3: แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการชำระเงินโดยอุปกรณ์เคลื่อนที่ของประเทศต่าง ๆ

	EU	Hong Kong	China	Canada
หลักเกณฑ์/แนวปฏิบัติ	Recommendation for the Security of Mobile Payments (2013)	Best Practices for NFC Mobile Payments (2013)	Guidance on the Development of Mobile Phone Payment Businesses	NFC Mobile Payments Reference Model (2012)
หน่วยงานผู้จัดทำ	• European Central Bank	• Hong Kong Monetary Authority • The Hong Kong Association of Banks	• People's Bank of China (regulators)	• Canadian Financial Institutions (banks + credit unions)
วัตถุประสงค์	• มีมาตรการลดความเสี่ยงที่เกี่ยวเนื่องกับ Mobile payment • สร้างความเชื่อมั่นในการใช้บริการ Mobile payment • มีกลไกป้องกันข้อมูลทางการเงินของลูกค้า • สร้างความรู้ความเข้าใจในการใช้งาน Mobile payment	• ความมั่นคงปลอดภัย • รองรับ Mobile หลากหลาย • รองรับการใช้งานต่อเนื่องกรณีเปลี่ยนเครื่อง หรือเปลี่ยนผู้ให้บริการเครือข่าย	• ป้องกันทุจริต • ป้องกันฟอกเงิน	• ความมั่นคง • สร้างมาตรฐานเชิงเทคนิค • ความสะดวกในการใช้บริการ • ส่งเสริม Interoperability
ผู้ถูกกำกับ	• MPSP • ร้านค้าออนไลน์ • ผู้ให้บริการภายนอก (Outsourcing)	• ธนาคารพาณิชย์ที่เป็นสมาชิกของ The Hong Kong Association of Banks • MPSP • ผู้ให้บริการเครือข่ายบัตร (Card schemes) • MNO • ผู้ผลิตโทรศัพท์ • TSM	• ธุรกิจชำระเงินออนไลน์ • ธุรกิจชำระเงินผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่	• MPSP • Payment network (VISA, MasterCard, etc.) • MNO • ผู้ผลิตโทรศัพท์ • TSM

หมายเหตุ:
MPSP = ผู้ให้บริการชำระเงินโดยอุปกรณ์เคลื่อนที่ (Mobile Payment Service Provider)
MNO = ผู้ให้บริการโทรคมนาคม (Mobile Network Operator)
TSM = หน่วยงานกลางผู้กำหนดข้อตกลงทางธุรกิจและการเชื่อมโยงทางเทคนิคระหว่างผู้ให้บริการ MPSP และ MNO (Trusted Service Manager)

1.1.2 การกำหนดมาตรฐานกลางข้อความการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ (NPMS) และการจัดทำมาตรฐานกลางการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางธุรกิจระหว่างคู่ค้า (e-Invoicing)

1) การกำหนดมาตรฐานกลางข้อความการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ (National Payment Message Standard: NPMS)

ที่ผ่านมา ธปท. สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) (สพธอ.) และผู้แทนจากภาคธนาคารและภาคธุรกิจได้พัฒนาและปรับปรุงร่างมาตรฐาน NPMS สำหรับการใช้งานระหว่าง ผู้ประกอบการกับสถาบันการเงิน (Corporate to Financial Institution: C to FI) จำนวน 8 ข้อความ โดยอ้างอิงมาตรฐาน ISO 20022 และเป็นไปตามแนวทางปฏิบัติสากล (Common Global Implementation) โดยคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (คธอ.) ได้ประกาศเป็นมาตรฐานของประเทศเมื่อวันที่ 6 มีนาคม 2558 นอกจากนี้ เพื่อส่งเสริมการใช้มาตรฐานข้อความ C to FI ให้แพร่หลายยิ่งขึ้น รวมทั้งให้สามารถรองรับการรับส่งข้อมูลระหว่างผู้ประกอบการต้นทางไปยังผู้ประกอบการปลายทางซึ่งอยู่คนละสถาบันการเงิน ในลักษณะ Straight-Through Processing (STP) เพื่อลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำธุรกรรมการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์โดยรวมของประเทศ ธปท. สพธอ. และบริษัท เนชั่นแนล ไอทีเอ็มเอ็กซ์ จำกัด (มหาชน) (NITMX) จึงได้ร่วมกันจัดทำร่างมาตรฐาน NPMS สำหรับบริการชำระเงินรายย่อยระหว่างธนาคารครั้งละหลายรายการ (bulk payment) ระหว่างสถาบันการเงิน จำนวน 4 ข้อความ และ คธอ. ได้ออกประกาศเป็นมาตรฐานของประเทศแล้วเมื่อวันที่ 7 มีนาคม 2559

2) การจัดทำมาตรฐานกลางการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางธุรกิจระหว่างคู่ค้า (e-Business & e-Invoicing)

ธปท. ร่วมกับสถาบันการเงิน ภาคธุรกิจ และหน่วยงานภาครัฐ ดำเนินโครงการจัดทำมาตรฐานกลางเพื่อสนับสนุนให้การทำธุรกิจเป็นอิเล็กทรอนิกส์ครบวงจร และทำรายการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ได้สะดวกขึ้น ในลักษณะ STP ซึ่งจะช่วยให้แลกเปลี่ยนข้อมูลสินค้าที่ซื้อขายระหว่างกันได้ด้วยรูปแบบข้อมูลเดียวกัน และสามารถตรวจสอบรายการ

ชำระเงินกับรายการสินค้าได้โดยอัตโนมัติ โดย ธปท. สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย สพธอ. และกลุ่มธุรกิจค้าปลีก ได้จัดทำร่างมาตรฐานกลางการแลกเปลี่ยนข้อมูลสินค้า (e-Invoicing) สำหรับกลุ่มอุตสาหกรรมค้าปลีกแล้วเสร็จ และ สพธอ. ได้ประกาศเป็นข้อเสนอแนะมาตรฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่จำเป็นต่อธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ว่าด้วยข้อความอิเล็กทรอนิกส์สำหรับการซื้อขายสินค้าและบริการ (Trade Services Message Standard) เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2558

1.1.3 การส่งเสริมความปลอดภัยในการใช้บริการบัตรอิเล็กทรอนิกส์

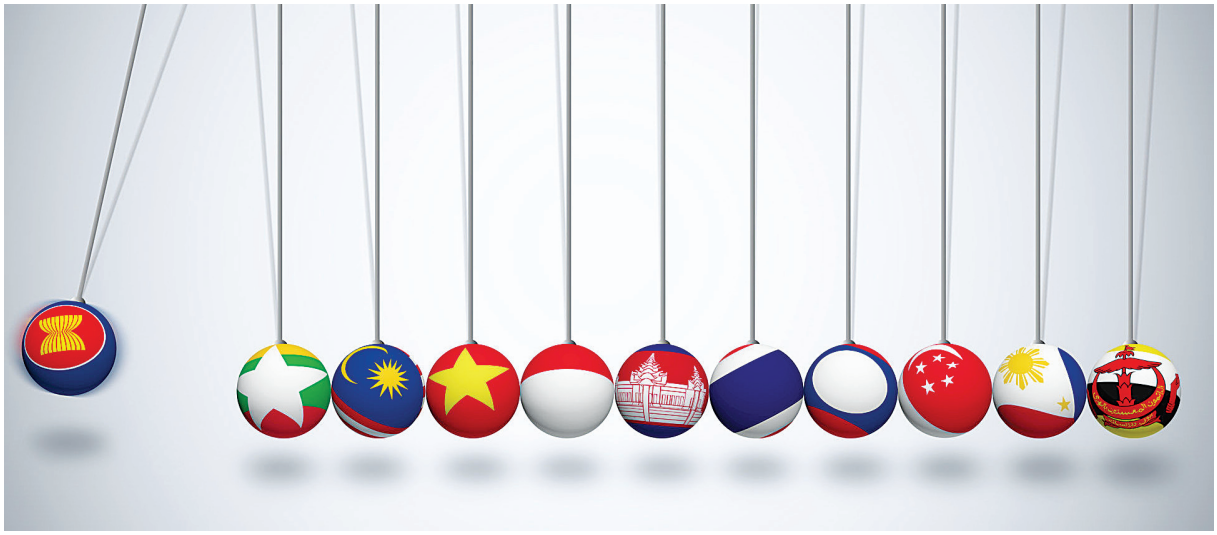

ธปท. ด้วยความเห็นชอบของ กรช. ได้กำหนดกรอบเวลาในการปรับเปลี่ยนบัตรเดบิตและบัตรเอทีเอ็มเป็นชิปการ์ดทดแทนบัตรแถบแม่เหล็ก เพื่อเพิ่มความปลอดภัยและสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้บริโภคในการใช้บริการบัตรอิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพให้เกิดการเชื่อมโยงบริการระหว่าง ผู้ให้บริการที่กว้างขึ้นทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ โดยกำหนดให้บัตรเดบิตและบัตรเอทีเอ็มที่ออกตั้งแต่วันที่ 16 พฤษภาคม 2559 ต้องออกเป็นชิปการ์ด นอกจากนี้ ธปท. ได้กำหนดให้ธนาคารปรับปรุงเครื่องเอทีเอ็มทั้งหมด เพื่อให้รองรับการใช้งานของบัตรที่เป็นชิปการ์ดภายในวันที่ 31 ธันวาคม 2559 และสำหรับประชาชนที่ถือบัตรเดบิตหรือบัตรเอทีเอ็มแบบแถบแม่เหล็ก ยังสามารถใช้งานต่อไปได้จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2562 ดังนั้น เพื่อให้สามารถใช้งานบัตรเดบิตหรือบัตรเอทีเอ็มได้อย่างต่อเนื่อง ผู้ถือบัตรแบบแถบแม่เหล็กสามารถทยอยเปลี่ยนบัตรให้เป็นชิปการ์ดกับธนาคารเจ้าของบัตรได้ภายในกำหนดเวลาดังกล่าว

1.1.4 การเตรียมความพร้อมของประเทศด้านระบบการชำระเงินเพื่อรองรับการรวมตัวเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community 2015)

ธปท. ได้ร่วมกับคณะทำงานด้านระบบการชำระเงิน (Working Committee on Payment and Settlement System: WC-PSS) ศึกษาสภาพแวดล้อมการชำระเงินในปัจจุบัน และกำหนดกรอบกลยุทธ์ในการพัฒนาระบบการชำระเงินในภูมิภาค

ในปี 2558 ธปท. ในฐานะผู้รับผิดชอบหลักของแผนงานคณะทำงานย่อยด้าน Standardization ได้ผลักดันการใช้มาตรฐานกลาง ISO 20022 สำหรับธุรกรรมการชำระเงินระหว่างประเทศ รวมทั้งได้ร่วมกับประเทศสมาชิกส่งเสริมการชำระเงินระหว่างประเทศในหลายด้าน เช่น การออกหลักเกณฑ์การเปิดเผยข้อมูลบริการทางการเงินสำหรับธุรกรรมการค้าระหว่างประเทศ และติดตามให้ธนาคารพาณิชย์ในไทยปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ฯ ดังกล่าว การศึกษาปัญหาและอุปสรรคของสถาบันการเงินและผู้ประกอบการส่งออกและนำเข้าในการใช้สกุลเงินท้องถิ่น (ASEAN currencies and the Chinese Renminbi) เพื่อธุรกรรมการค้าระหว่างประเทศ และการพิจารณาแนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนระบบการชำระเงินรายย่อยในภูมิภาค รวมถึงการชำระเงินระหว่างประเทศผ่านบัตรต่อไป

นอกจากนี้ คณะทำงาน WC-PSS ได้เห็นชอบให้ปรับคณะทำงานย่อยใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับแผน Strategic Action Plan for ASEAN Economic Community Post-2015 โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) คณะทำงานย่อยด้าน Payment systems interlinkages and interoperability รับผิดชอบแนวทางการเชื่อมโยงระบบการชำระเงินทั้งรายย่อยและรายใหญ่ข้ามประเทศ 2) คณะทำงานย่อยด้าน Capital market settlement รับผิดชอบการเชื่อมโยง post-trade ของตลาดทุนระหว่างประเทศ และ 3) คณะทำงานย่อยด้าน Policy harmonization and standardization รับผิดชอบการกำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมความสอดคล้องของกรอบนโยบายและการกำกับดูแลด้านระบบการชำระเงินของประเทศสมาชิก รวมถึงการนำนโยบายดังกล่าวมาใช้ และการกำกับดูแลระบบที่มีความเชื่อมโยงกัน โดย ธปท. เป็นหัวหน้าคณะทำงานย่อยด้าน Policy harmonization and standardization ร่วมกับธนาคารกลางมาเลเซีย ซึ่งบทบาทดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อ ธปท. ในการวางกรอบนโยบายของประเทศและแนวทางกำกับดูแลด้านระบบการชำระเงิน เพื่อเป็นการเตรียมพร้อมในการเชื่อมโยงระบบการชำระเงินระหว่างประเทศให้มีความมั่นคงปลอดภัยและสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ใช้บริการในการชำระเงินข้ามพรมแดน

1.1.5 การให้ความรู้และการสื่อสารนโยบายการชำระเงิน

ธปท. ได้จัดงานสัมมนา BOT Conference on Thailand's Payment 2015 เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2558 เพื่อส่งเสริมความร่วมมือของภาครัฐ ภาคธนาคาร และ Non-bank ผ่านการแสดงวิสัยทัศน์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาระบบการชำระเงินของประเทศในเรื่องต่าง ๆ และเพื่อส่งเสริมให้ภาคธุรกิจประยุกต์ใช้ e-Payment และเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจ รวมถึงเพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยในการสัมมนาได้นำเสนอสาระสำคัญเกี่ยวกับทิศทางการพัฒนาระบบการชำระเงินของไทย และเปิดโอกาสให้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาระบบการชำระเงินของประเทศ โดยมีกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเสวนาเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ e-Business และ e-Payment ในภาคธุรกิจการทำธุรกิจ e-Commerce การแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากธุรกิจที่ประสบความสำเร็จจากการใช้ e-Business และ e-Payment การนำเสนอบริการของธนาคารพาณิชย์ และ Non-bank การจัดแสดงบอร์ดข้อมูลด้านการชำระเงิน ตลอดจนการออกบูธแสดงนวัตกรรมและบริการจากผู้ให้บริการ e-Payment และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.2 การดำเนินการภายใต้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานระบบการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์แห่งชาติ (National e-Payment Master Plan)

ธปท. ได้เข้าร่วมเป็นคณะทำงาน และเป็นทีมเลขานุการของคณะกรรมการขับเคลื่อนตามแผนยุทธศาสตร์ National e-Payment และมีส่วนร่วมในการยกร่างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานระบบการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์แห่งชาติ ซึ่งครอบคลุมโครงการต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการพัฒนาระบบการชำระเงินของประเทศ โดยแผนยุทธศาสตร์ National e-Payment นี้ ได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีแล้วเมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2558

แผนยุทธศาสตร์ National e-Payment มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาระบบการชำระเงินของไทยให้เข้าสู่การชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์อย่างครบวงจร บูรณาการ และยั่งยืน โดยมุ่งหมายให้ระบบการชำระเงินสามารถรองรับธุรกรรมทางการเงินและกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ให้ดำเนินไปได้อย่างสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น และเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับศักยภาพในการแข่งขันของภาคธุรกิจและของประเทศไทยในระดับนานาชาติ รวมทั้งยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน และสร้างความมั่นคงให้กับระบบบริหารจัดการการเงินการคลัง โดยการพัฒนาระบบการรับ-จ่ายเงินงบประมาณแผ่นดิน รวมถึงบูรณาการระบบภาษีอิเล็กทรอนิกส์ อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างศักยภาพของประเทศทั้งในระยะสั้นและระยะยาว อีกทั้งจะช่วยสนับสนุนนโยบายอื่น ๆ ของประเทศให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เช่น นโยบาย Digital Economy โครงการระบบตั๋วร่วมของกระทรวงคมนาคม นโยบายกองทุนการออมแห่งชาติ และนโยบายการส่งเงินช่วยเหลือแก่ประชาชนในกรณีต่าง ๆ ของภาครัฐ ซึ่งแนวทางการดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์ National e-Payment สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาระบบการชำระเงินของหลายประเทศที่มุ่งไปสู่สังคมที่ลดการใช้เงินสด

ภาพที่ 1: ประโยชน์ของแผนยุทธศาสตร์ National e-Payment

การดำเนินงานภายใต้แผนยุทธศาสตร์ National e-Payment แบ่งออกเป็น 5 โครงการ ได้แก่

โครงการ 1: **ระบบพร้อมเพย์** การพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานการชำระเงินกลางของประเทศไทยให้สามารถรองรับการโอนเงินระหว่างธนาคารโดยใช้ หมายเลขโทรศัพท์เคลื่อนที่ เลขประจำตัวประชาชน เลขที่บัญชีธนาคาร หมายเลขกระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์ (e-Wallet ID) หรือที่อยู่อีเมล (e-mail address) ในการระบุผู้รับโอน ซึ่งจะช่วยให้ประชาชนเข้าถึงบริการทางการเงินได้สะดวกมากยิ่งขึ้น รวมทั้งเป็นพื้นฐานของบริการทางการเงินอื่น ๆ ในอนาคต เช่น การชำระเงินตามใบแจ้งหนี้ การรับส่งข้อมูลภาษีทางอิเล็กทรอนิกส์พร้อมข้อมูลการชำระเงิน การเติมเงินเข้าตั๋วร่วม เป็นต้น

โครงการ 2: **การขยายการใช้บัตร** ส่งเสริมการใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ แทนการใช้เงินสด และเป็นช่องทางในการจ่ายเงินสวัสดิการจากภาครัฐ สู่ประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงสนับสนุนการกระจายจุดรับชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ให้ทั่วถึง

โครงการ 3: **ระบบภาษีและเอกสารธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์** พัฒนาระบบ e-Tax Invoice เพื่ออำนวยความสะดวกและลดขั้นตอนในการจัดทำใบกำกับภาษีอิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งพัฒนาระบบภาษีอิเล็กทรอนิกส์เพื่อนำส่งข้อมูลภาษีมูลค่าเพิ่มและนำส่งภาษีเงินได้หัก ณ ที่จ่าย พร้อมทั้งนำส่งเอกสารที่เกี่ยวข้องทางอิเล็กทรอนิกส์

โครงการ 4: **e-Payment ภาครัฐ** ประกอบด้วยการบูรณาการฐานข้อมูลสวัสดิการสังคมเพื่อส่งเสริมให้มีฐานข้อมูลกลางเกี่ยวกับสวัสดิการของภาครัฐ รองรับการจ่ายเงินสวัสดิการสังคมให้แก่ประชาชนโดยตรงผ่านบัตรอิเล็กทรอนิกส์หรือบัตรประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ ตรงกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงการเพิ่มประสิทธิภาพและส่งเสริมการรับจ่ายเงินของหน่วยงานภาครัฐทางอิเล็กทรอนิกส์แทนการจ่ายเป็นเงินสดหรือเช็ค อาทิ การจัดเก็บและนำส่งเงินเข้าคลัง การเบิกจ่ายเงินภาครัฐ เป็นต้น

โครงการ 5: **การให้ความรู้และส่งเสริมการใช้ธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์** ส่งเสริมการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์โดยมีมาตรการต่าง ๆ ที่เพียงพอและเหมาะสม เพื่อกระตุ้นให้มีการใช้การชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ในทุกภาคส่วน รวมถึงการลดต้นทุนค่าใช้จ่ายของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และสร้างความรู้ความเข้าใจอย่างต่อเนื่อง

ภาพที่ 2: 5 โครงการสำคัญภายใต้แผนยุทธศาสตร์ National e-Payment

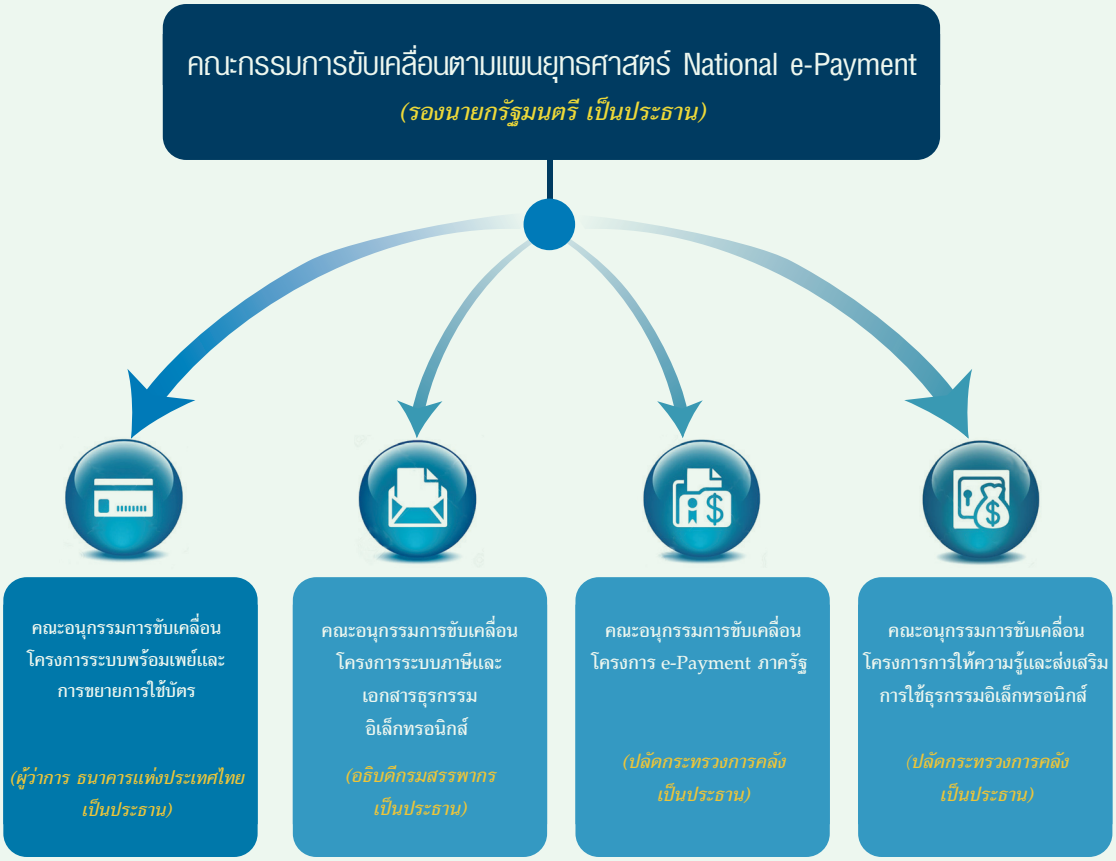

แผนยุทธศาสตร์ National e-Payment มีความสอดคล้องกับแผนกลยุทธ์ระบบการชำระเงิน (Payment Systems Roadmap) ของ ธปท. ในหลายด้าน ได้แก่

(1) การสนับสนุนการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานทางการเงินให้มีประสิทธิภาพ
(2) การส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางการเงิน (Financial Inclusion)
(3) การส่งเสริมการใช้ e-Payment ของประชาชน ภาคธุรกิจ และภาครัฐ
(4) การเพิ่มศักยภาพการแข่งขันให้กับภาคธุรกิจและประเทศ
(5) การให้ความรู้และสร้างความเชื่อมั่นของระบบการชำระเงินโดยรวม

ปัจจุบัน ธปท. ได้เข้าร่วมเป็นกรรมการและเลขานุการร่วมกับกรมสรรพากรในคณะกรรมการขับเคลื่อนตามแผนยุทธศาสตร์ National e-Payment ที่แต่งตั้งตามมติคณะรัฐมนตรีโดยมีรองนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน เพื่อผลักดันการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ฯ ทั้ง 5 โครงการให้ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ กรอบเวลา และแผนงานที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ ธปท. ยังมีบทบาทสำคัญในการดำเนินโครงการที่ 1 (ระบบพร้อมเพย์) และโครงการที่ 2 (การขยายการใช้บัตร) ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานระบบการชำระเงินที่สำคัญ และการเพิ่มบริการ e-Payment ให้หลากหลายมากยิ่งขึ้น รวมทั้งกำกับดูแลให้ระบบและบริการการชำระเงินมีประสิทธิภาพ มั่นคงปลอดภัย สอดคล้องกับมาตรฐานสากลและมีต้นทุนที่ต่ำลง

กรอบที่ 4: คณะอนุกรรมการภายใต้คณะกรรมการขับเคลื่อนตามแผนยุทธศาสตร์ National e-Payment

คณะกรรมการขับเคลื่อนตามแผนยุทธศาสตร์ National e-Payment ซึ่งมีรองนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน ได้แต่งตั้งคณะทำงานย่อย 4 คณะ เพื่อดำเนินการตามโครงการต่าง ๆ ดังนี้

1. คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนโครงการระบบพร้อมเพย์และการขยายการใช้บัตร
2. คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนโครงการระบบภาษีและเอกสารธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์
3. คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนโครงการ e-Payment ภาครัฐ
4. คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนโครงการการให้ความรู้และส่งเสริมการใช้ธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์

กรอบที่ 5: Cashless society ของประเทศสวีเดน

"ประเทศสวีเดนตั้งเป้าหมายมุ่งสู่การเป็นสังคมที่ไม่ใช้เงินสด (Cashless society) โดยประมาณการว่าจะสามารถทำได้แบบเต็มรูปแบบเป็นประเทศแรกของโลกภายในปี 2573"

ปัจจุบัน การชำระเงินในชีวิตประจำวันของประชาชนในสวีเดนกว่าร้อยละ 80 เป็นการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Payment) ผ่านบัตรเดบิต บัตรเครดิต เงินอิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงการโอนเงินและการชำระเงินผ่านอินเทอร์เน็ตและโทรศัพท์เคลื่อนที่ เป็นต้น นอกจากนี้ พฤติกรรมการใช้เงินสดของประชาชนก็มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ถึงกับมีคำกล่าวที่ว่า **"If you have to pay in cash, something is wrong"**

มีหลายปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้สวีเดนเป็นประเทศที่มีการใช้ e-Payment มากขึ้น เช่น การให้บริการเครื่องรับบัตร (EDC) ในร้านค้าและภาคธุรกิจโดยไม่มีการกำหนดมูลค่าขั้นต่ำในการรูดซื้อสินค้าและบริการ การออกกฎหมายที่กำหนดให้ลูกค้าต้องอธิบายเหตุผลสำหรับการนำเงินสดและเหรียญมาทำธุรกรรมที่สาขาธนาคาร รวมถึงธนาคารมีนโยบายไม่รับทำธุรกรรมทางการเงินด้วยเงินสดที่สาขา นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยที่เป็นแรงผลักดันที่สำคัญคือ การพัฒนา application บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่มีชื่อว่า "Swish" ที่ทำให้การโอนเงินข้ามธนาคารเป็นเรื่องที่ทำได้สะดวก รวดเร็ว และปลอดภัย

"Swish" เป็น application บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ ที่พัฒนาขึ้นในปี 2555 โดยความร่วมมือของธนาคารพาณิชย์ในสวีเดน 6 แห่ง โดยให้บริการโอนเงินจากบัญชีเงินฝากของผู้โอนไปยังบัญชีของผู้รับโอน (Customer to Customer: C2C) แบบมีผลทันที (real-time) ซึ่งวิธีการโอนเงินจะกรอกเพียงเบอร์โทรศัพท์เคลื่อนที่ที่ได้ผูกบัญชีเงินฝากไว้ ทำให้ผู้ใช้บริการมีความสะดวกไม่ต้องจดหรือจำเลขที่บัญชีอีกต่อไป

บริการ "Swish" ได้รับความนิยมอย่างสูงจากประชาชนในสวีเดน โดยข้อมูล ณ สิ้นปี 2557 มีผู้ลงทะเบียนใช้บริการนี้มากกว่า 2 ล้านบัญชี มูลค่าโอนเงินรวม 11 พันล้านโคลนน์ สวีดิชท์ (SEK) หรือประมาณ 51.7 พันล้านบาท โดยบริการ "Swish" มีปริมาณธุรกรรมสูงสุดใน 1 วันกว่า 170,000 รายการ นอกจากนี้ ช่วงปลายปี 2557 บริการ "Swish" ได้พัฒนาบริการโอนเงินระหว่างบุคคลกับภาคธุรกิจ (Customer to Business: C2B) เพิ่มเติม และในอนาคตบริการ "Swish" มีแผนการพัฒนาบริการให้ครอบคลุมธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์กับธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ผ่านอุปกรณ์เคลื่อนที่ (e-Commerce และ m-Commerce) ด้วย

ที่มา: Annual report 2014 - Bankgirot

1.3 ร่างกฎหมายระบบการชำระเงิน (Payment Systems Act)

ธปท. ได้พิจารณายกร่างพระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน (Payment Systems Act) โดยมีหลักการสำคัญเพื่อให้มีกฎหมายการกำกับดูแลระบบการชำระเงินที่เป็นเอกภาพ เพิ่มประสิทธิภาพในการกำกับดูแลเสถียรภาพระบบการชำระเงิน ยกระดับการชำระเงินของประเทศให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล เช่น การคุ้มครองการโอนเงินและการชำระดุลที่ดำเนินการผ่านระบบการชำระเงินที่มีความสำคัญต่อความมั่นคงของระบบการเงินของประเทศที่ดำเนินการสำเร็จแล้ว ตามหลักเกณฑ์ของระบบมิให้ถูกยกเลิกเพิกถอน ซึ่ง ธปท. ได้เสนอร่าง พ.ร.บ. ระบบการชำระเงินต่อกระทรวงการคลังแล้ว และคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบหลักการของร่างพระราชบัญญัติระบบการชำระเงินแล้ว เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2558 และขณะนี้ได้ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกาแล้ว และสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาจะนำส่งร่างกฎหมายให้สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเพื่อเสนอสภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาต่อไป

กรอบที่ 6: Payment Finality

Payment finality คือ การที่รายการโอนเงิน และการชำระดุล ได้ดำเนินการจนสำเร็จและมีผลสมบูรณ์โดยปราศจากเงื่อนไข (unconditional) และไม่สามารถเพิกถอนรายการได้ (irrevocable) โดยตามมาตรฐานสากล Principles for Financial Market Infrastructures (PFMIs) ได้กำหนดให้ระบบการชำระเงินที่มีความสำคัญจะต้องมีบทบัญญัติทางกฎหมายและหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนรองรับให้รายการโอนเงินและรายการชำระดุลที่มีผลสิ้นสุดแล้ว จะต้องไม่ถูกยกเลิกหรือเพิกถอนทั้งในกรณีปกติหรือกรณีไม่ปกติ กล่าวคือ

กรณีปกติ

ระบบการชำระเงินที่สำคัญจะต้องมีหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่ชัดเจนเพื่อกำหนดจุดเวลาที่รายการโอนเงินและการชำระดุลมีผลสมบูรณ์และเป็นอันสิ้นสุด ไม่สามารถเพิกถอนได้ โดยอย่างน้อยรายการโอนเงินและการชำระดุลควรดำเนินการให้สำเร็จเสร็จสิ้นภายในสิ้นวัน และหากเป็นไปได้ควรจะมีการชำระดุลระหว่างวันหรือทันที เพื่อลดความเสี่ยงด้านเครดิตและความเสี่ยงด้านสภาพคล่องที่เป็นจุดกำเนิดความเสี่ยงต่อระบบที่มีผลกระทบต่อเนื่องเป็นลูกโซ่ (systemic risk)

กรณีไม่ปกติ

คือกรณีที่มีสมาชิกรายใดรายหนึ่งในระบบการชำระเงินที่มีความสำคัญล้มละลายหรือถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ ควรมีบทบัญญัติทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองให้การโอนเงินและการชำระดุลที่มีผลสมบูรณ์และเป็นอันสิ้นสุด (finality) ไม่สามารถเพิกถอน สั่งให้แก้ไข หรือระงับการชำระเงิน หรือการชำระดุลนั้นได้ อีกทั้งควรมีการกำหนดบทบัญญัติมิให้มีการนำ Zero Hour Rules[5] มาใช้บังคับกับการโอนเงินและชำระดุลที่กระทำผ่านระบบการชำระเงินที่มีความสำคัญด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้ระบบการชำระเงินที่สำคัญสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องและป้องกันผลกระทบต่อเนื่องเป็นลูกโซ่ อันจะส่งผลกระทบต่อระบบการเงินและระบบเศรษฐกิจของประเทศ

5 การให้คำสั่งศาลมีผลย้อนตั้งแต่ต้นวัน ซึ่งอาจทำให้การโอนเงินและการชำระดุลที่สำเร็จแล้ว ถูกเพิกถอนได้

60.2
54.8
45.3

2 การกำกับดูแลเสถียรภาพระบบการชำระเงิน (Payment Systems Stability)

2.1 บทบาทหน้าที่ของ ธปท. ในการกำกับดูแลระบบการชำระเงินที่สำคัญ

ระบบการชำระเงินเป็นโครงสร้างพื้นฐานทางการเงินที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการหมุนเวียนเงินและการเติบโตของระบบเศรษฐกิจของประเทศ โดยช่วยสนับสนุนและรองรับการทำธุรกรรมทางการเงินของสถาบันการเงินภาครัฐ ภาคเอกชน รวมถึงกลุ่มธุรกิจรายย่อย และประชาชนทั่วไป จึงควรมีการกำกับดูแลให้ระบบการชำระเงินมีการบริหารจัดการที่ดี มีความปลอดภัย สามารถให้บริการได้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการคุ้มครองผู้บริโภคอย่างเหมาะสม เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการใช้บริการด้วย

ธปท. มีหน้าที่ในการดูแลเสถียรภาพระบบการชำระเงินของประเทศให้มีการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ มีความปลอดภัย มีการคุ้มครองผู้บริโภค มีการบริหารจัดการความเสี่ยงที่เหมาะสม รวมถึงการดำเนินการที่สอดคล้องตามมาตรฐานสากล Principles for Financial Market Infrastructures (PFMIs) ของ Bank for International Settlements (BIS) โดยในการกำกับดูแลดังกล่าว มีหน่วยงานและคณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ คณะกรรมการระบบการชำระเงิน (กรช.) เป็นผู้กำหนดนโยบายการกำกับดูแลระบบการชำระเงินที่มีความสำคัญ รวมทั้งการดูแลเสถียรภาพระบบการชำระเงินของประเทศ และคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (คธอ.) เป็นผู้กำหนดนโยบายการกำกับดูแลธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์

2.2 ระบบการชำระเงินที่มีความสำคัญ

ระบบการชำระเงินที่มีความสำคัญที่ ธปท. กำกับดูแล จำแนกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1) ระบบการชำระเงินที่สำคัญต่อความมั่นคงของระบบการเงินของประเทศ (Systemically Important Payment System: SIPS) ซึ่งเป็นโครงสร้างพื้นฐานรองรับการโอนเงินหรือการชำระเงินมูลค่าสูงระหว่างสถาบัน ซึ่งมีเพียงระบบเดียวในประเทศไทย คือ ระบบบาทเนต (Bank of Thailand Automated High-value Transfer Network: BAHTNET) ที่ดำเนินการโดย ธปท.

2) ระบบการชำระเงินรายย่อยที่มีความสำคัญ (Prominently Important Retail Payment Systems: PIRPS) ได้แก่ ระบบการหักบัญชีเช็คด้วยภาพเช็ค (Imaged Cheque Clearing and Archive System: ICAS) ซึ่งดำเนินการโดย ธปท. และระบบการโอนเงินรายย่อยระหว่างธนาคาร เช่น ระบบ ATM Pool และระบบการโอนเงินรายย่อยระหว่างธนาคารครั้งละหลายรายการ (bulk payment) ซึ่งดำเนินการโดยบริษัท เนชั่นแนล ไอทีเอ็มเอ็กซ์ จำกัด (NITMX)

2.3 วิธีการกำกับดูแลระบบการชำระเงินที่มีความสำคัญ (Oversight Approach)

ธปท. กำหนดวิธีการกำกับดูแลระบบการชำระเงินที่มีความสำคัญไว้ในนโยบายการกำกับดูแลระบบการชำระเงินที่สำคัญ (Oversight Policy Framework) ดังนี้

1) การจัดให้มีการวิเคราะห์ ติดตาม และประเมินความเสี่ยงของระบบการชำระเงินที่สำคัญเป็นระยะ เพื่อประเมินผลกระทบที่เกิดจากความเสี่ยงที่สำคัญ เช่น ความเสี่ยงด้านสภาพคล่อง (liquidity risk) ความเสี่ยงด้านปฏิบัติการ (operational risk) และความเสี่ยงในการชำระดุล (settlement risk) รวมทั้งความเสี่ยงต่อระบบ (systemic risk) ในกรณีที่เกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ไม่ปกติ หรือเหตุวิกฤติ รวมถึงผลกระทบในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงระบบหรือหลักเกณฑ์ที่สำคัญของระบบ

2) การกำหนดให้ผู้ดำเนินการระบบจัดทำการประเมินระบบด้วยตนเอง (self-assessment) โดยอ้างอิงตามมาตรฐานสากล PFMIs

3) การเข้าประเมินและสังเกตการณ์การปฏิบัติงานของผู้ให้บริการระบบ เพื่อมุ่งเน้นการประเมินความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในขั้นตอนการปฏิบัติงานและระบบให้บริการ

นอกจากนี้ ธปท. ได้ร่วมมือและประสานงานเพื่อการกำกับดูแล (cooperative oversight) กับสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.)[6] โดยได้แลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับการกำกับดูแลระบบโครงสร้างพื้นฐานทางการเงิน (Financial Market Infrastructures: FMIs) และความคืบหน้าในการกำกับดูแลระบบที่เชื่อมโยงกัน ตลอดจนการกำหนดหลักเกณฑ์ และมาตรการจัดการความเสี่ยงในระบบที่สอดคล้องกัน เพื่อให้ระบบ FMIs มีการดำเนินการโดยสอดคล้องกับมาตรฐานสากล PFMIs

2.4 การดูแลเสถียรภาพระบบการชำระเงินที่สำคัญ

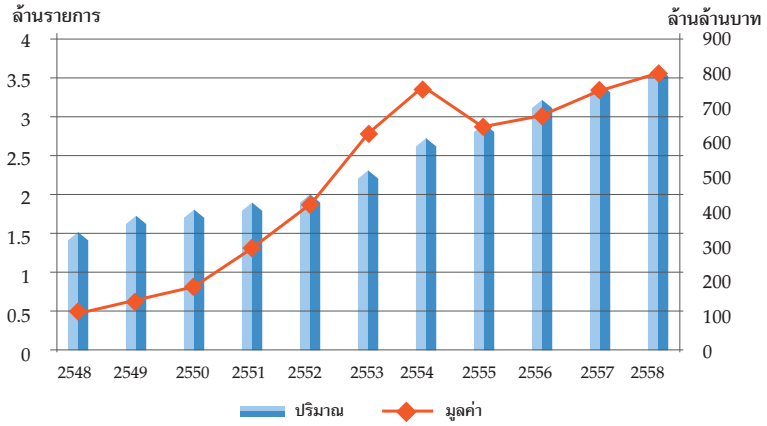
2.4.1 ระบบบาทเนต (Bank of Thailand Automated High-Value Transfer Network: BAHTNET)

เป็นระบบการโอนเงินมูลค่าสูงที่มีความสำคัญ รองรับการทำธุรกรรมการโอนเงินระหว่างสถาบันที่มีบัญชีเงินฝากกับ ธปท. เช่น การโอนเงินระหว่างสถาบัน การโอนเงินเพื่อบุคคลที่สาม การโอนเงินเพื่อชำระราคาหลักทรัพย์ และการชำระดุลสุทธิพร้อมกันหลายฝ่าย ธปท. จึงต้องมีการกำกับดูแลให้สอดคล้องตามมาตรฐานสากล PFMIs เพื่อให้ระบบบาทเนตมีการดำเนินการและบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสมและสามารถให้บริการได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งภาวะปกติและภาวะฉุกเฉิน

[6] ก.ล.ต. กำกับดูแลระบบการชำระราคาและส่งมอบหลักทรัพย์ (Securities Settlement System: SSS) ระบบสำนักหักบัญชีกลางสำหรับธุรกรรมการซื้อขายหลักทรัพย์ (Central Counterparties: CCP) ซึ่งดำเนินการโดยบริษัท สำนักหักบัญชี (ประเทศไทย) จำกัด (Thailand Clearing House: TCH) และระบบศูนย์รับฝากหลักทรัพย์ (Central Securities Depositories: CSD) ของบริษัท ศูนย์รับฝากหลักทรัพย์ (ประเทศไทย) จำกัด (Thailand Securities Depository: TSD)

ในปี 2558 การโอนเงินผ่านระบบบาทเนตมีปริมาณทั้งสิ้น 3.6 ล้านรายการ คิดเป็นมูลค่า 790 ล้านล้านบาท โดยมีปริมาณเพิ่มขึ้นจากปี 2557 ร้อยละ 6.4 และมูลค่าเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.3 สำหรับปริมาณและมูลค่าการโอนเงินผ่านระบบบาทเนตมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีจำนวนรายการเฉลี่ยต่อวันอยู่ที่ 14,800 รายการ และมีมูลค่าเฉลี่ยต่อวันอยู่ที่ 3.3 ล้านล้านบาท ทั้งนี้มีมูลค่าการโอนเงินผ่านระบบบาทเนตคิดเป็น 58.4 เท่าของ GDP

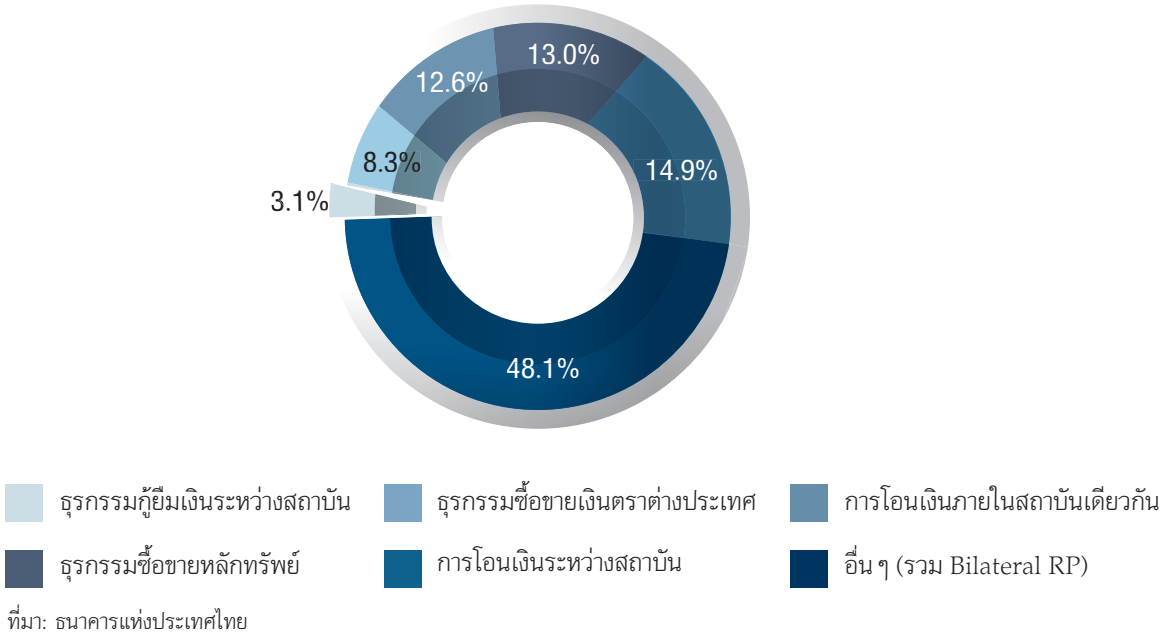
ภาพที่ 3 : ปริมาณและมูลค่าการโอนเงินผ่านระบบบาทเนต

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

สำหรับการโอนเงินผ่านระบบบาทเนตแยกตามประเภทธุรกิจ พบว่าธุรกรรมซื้อคืนพันธบัตรแบบทวิภาคี (Bilateral repurchase operations: Bilateral RP) คิดเป็นสัดส่วนสูงสุดถึงร้อยละ 48.1 มีมูลค่า 375.7 ล้านล้านบาท รองลงมาได้แก่ ธุรกรรมการโอนเงินระหว่างสถาบัน (ร้อยละ 14.9) การซื้อขายหลักทรัพย์ (ร้อยละ 13.0) การโอนเงินภายในสถาบันเดียวกัน (ร้อยละ 12.6) การซื้อขายเงินตราต่างประเทศ (ร้อยละ 8.3) และธุรกรรมกู้ยืมเงินระหว่างสถาบัน (ร้อยละ 3.1)

ภาพที่ 4 : สัดส่วนมูลค่าการโอนเงินผ่านระบบบาทเนตแยกตามประเภทธุรกรรมที่สำคัญ

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

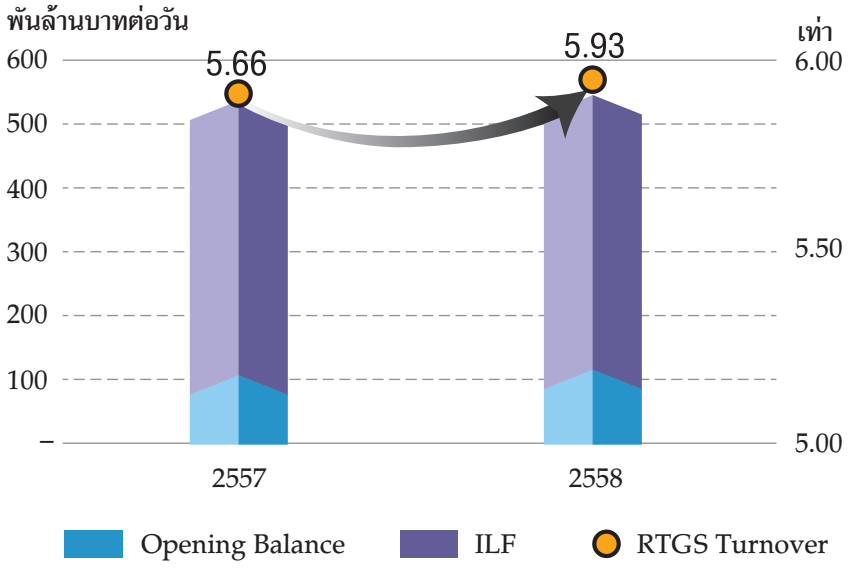
• การบริหารจัดการความเสี่ยงที่สำคัญของระบบบาทเนต

(1) การบริหารจัดการความเสี่ยงด้านสภาพคล่องและความเสี่ยงในการชำระดุล

สมาชิกของระบบบาทเนตมีสภาพคล่องเพียงพอสำหรับทำรายการโอนเงินผ่านระบบบาทเนต และยังไม่ประสบปัญหาความเสี่ยงในการชำระดุล (settlement risk) โดยในปี 2558 สมาชิกมีสภาพคล่องระหว่างวันซึ่งประกอบด้วย เงินฝากของสมาชิกผู้ใช้บริการในบัญชีที่ ธปท. (Opening Balance) และเงินสภาพคล่องระหว่างสถาบันที่สมาชิกได้รับจาก ธปท. โดยมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน (Intraday Liquidity Facility: ILF) เฉลี่ยเท่ากับ 548.7 พันล้านบาทต่อวัน เพิ่มขึ้นจากปี 2557 ร้อยละ 0.3 หรือเพิ่มขึ้น 1.8 พันล้านบาทต่อวัน เมื่อพิจารณาอัตราการหมุนเวียนของสภาพคล่องเพื่อใช้ในการโอนเงินผ่านระบบบาทเนต (RTGS Turnover) ในแต่ละวันพบว่า มีค่าเท่ากับ 5.7 เท่า ในปี 2557 และ 5.9 เท่า ในปี 2558 นอกจากนี้ รายการโอนเงินที่รอสภาพคล่อง (รายการค้างคิวในระบบบาทเนต) มีเพียงร้อยละ 1.5 ของปริมาณธุรกรรมโอนเงินทั้งหมด

ในส่วนของการดูแลความเสี่ยงด้านการชำระดุลหลายฝ่าย (Multilateral Net Settlement) ธปท. ได้จัดให้มีมาตรการ Securities Requirement for Settlement (SRS) เริ่มบังคับใช้เมื่อ 2 กรกฎาคม 2558 โดยกำหนดให้ธนาคารสมาชิกวางหลักประกันเพื่อรองรับความเสี่ยงจากการชำระดุลที่เป็น net settlement เช่น การชำระดุลจากการหักบัญชีเช็ค การโอนเงินรายย่อยระหว่างธนาคาร เป็นต้น ในอัตราไม่น้อยกว่าฐานะขาดดุลสูงสุดที่อาจเกิดขึ้น เพื่อลดความเสี่ยงหากสมาชิกรายใดรายหนึ่งมีเงินไม่เพียงพอที่จะชำระดุลและอาจมีผลกระทบต่อเนื่องต่อสมาชิกรายอื่น ๆ ในระบบ ซึ่งที่ผ่านมาการชำระดุลสามารถดำเนินการสำเร็จลุล่วงตามเวลาที่กำหนดโดยไม่ต้องบังคับใช้หลักประกัน SRS แต่อย่างใด

ภาพที่ 5 : สภาพคล่องระหว่างวันโดยเฉลี่ยของระบบบาทเนต

ที่มา: ธนาคารประเทศไทย

(2) การบริหารจัดการความเสี่ยงด้านปฏิบัติการ (Operational Risk)

ความเสี่ยงด้านปฏิบัติการเป็นความเสี่ยงที่สำคัญของระบบบาทเนต ซึ่ง ธปท. ต้องดูแลให้ระบบสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องทั้งภาวะปกติและภาวะฉุกเฉิน การบริหารจัดการความต่อเนื่องระบบบาทเนต เป็นส่วนสำคัญที่สนับสนุนให้ระบบการชำระเงินเป็นไปอย่างราบรื่น ธปท. ในฐานะผู้ให้บริการระบบบาทเนต ได้กำหนดตัวชี้วัดความต่อเนื่องของบริการ (target system availability) ที่ร้อยละ 99.7 จากการดำเนินงานที่ผ่านมา ในปี 2558 ตัวชี้วัดความต่อเนื่องของบริการ (system availability) ของระบบบาทเนต เท่ากับ 99.95% ซึ่งอยู่ในระดับที่สูงกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดย ธปท. มีการติดตามตัวชี้วัดความต่อเนื่องของบริการของระบบบาทเนต และรายงานต่อผู้บริหารที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งรายงานผลการดำเนินการต่อ กรช. เป็นประจำทุก 6 เดือน

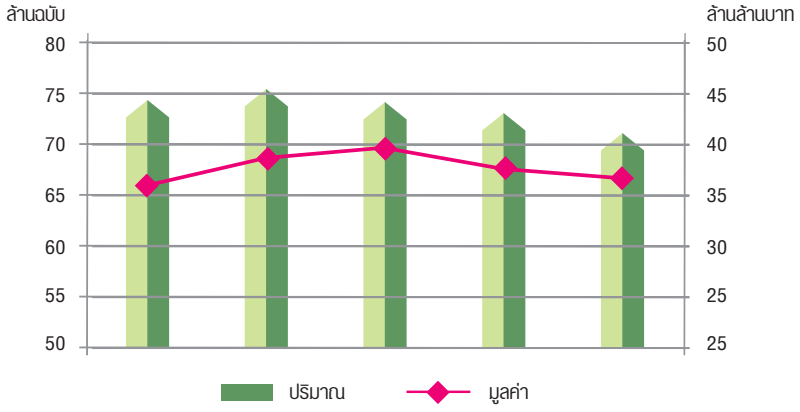
- **การกำกับดูแลระบบบาทเนตตามมาตรฐาน PFMIs**

ธปท. มีการเตรียมความพร้อมด้านระบบการชำระเงินเพื่อเข้ารับการประเมินตามโครงการ Financial Sector Assessment Program (FSAP) โดยในปี 2558 – 2559 ธปท. ได้ดำเนินการเพื่อให้ระบบบาทเนตมีการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องตามมาตรฐานสากลมากยิ่งขึ้น ได้แก่ เร่งผลักดันให้มีกฎหมายรองรับ payment finality และการจัดให้มีพิธีปฏิบัติและกระบวนการจัดการเมื่อสมาชิกในระบบเกิดปัญหาไม่สามารถชำระดุลได้หรือล้มละลาย (default management) รวมทั้งการจัดทำกรอบนโยบายการจัดการความเสี่ยงของระบบบาทเนต (risk management framework) เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐาน PFMIs

2.4.2 ระบบการหักบัญชีเช็คด้วยภาพเช็ค (Imaged Cheque Clearing and Archive System: ICAS)

ICAS เป็นระบบการชำระเงินรายย่อยที่มีความสำคัญที่รองรับการเรียกเก็บเช็คด้วยภาพเช็คระหว่างธนาคาร ซึ่ง ธปท. ได้กำกับดูแลให้สอดคล้องตามมาตรฐานสากล PFMIs โดยนำ PFMIs ที่เกี่ยวข้องกับระบบการชำระเงินรายย่อยมาประยุกต์ใช้ จำนวน 14 ข้อ จากทั้งหมด 18 ข้อ

ภาพที่ 6 : ปริมาณและมูลค่าเช็คเรียกเก็บระหว่างธนาคารทั่วประเทศ

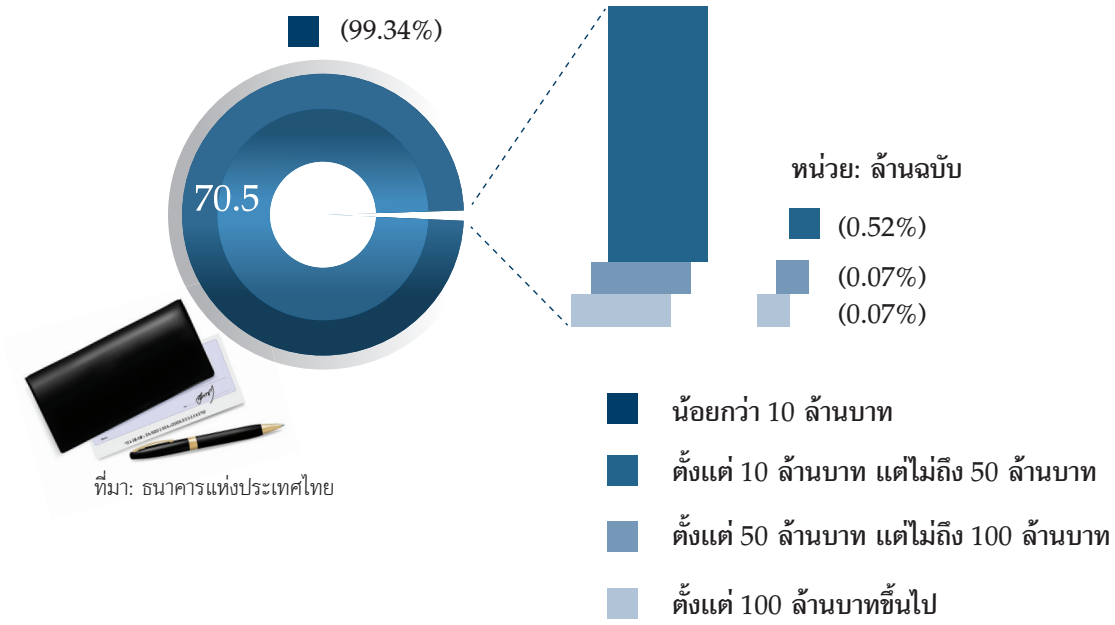

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

ในปี 2558 เช็คเรียกเก็บระหว่างธนาคารทั่วประเทศ มีจำนวนทั้งสิ้น 71.0 ล้านฉบับ คิดเป็นมูลค่า 37.4 ล้านล้านบาท ลดลงจากปี 2557 ร้อยละ 2.3 และ 1.4 ตามลำดับ โดยปริมาณและมูลค่าเช็คเรียกเก็บเฉลี่ยต่อวันอยู่ที่ 292,331 ฉบับ หรือ 154.1 พันล้านบาท ซึ่งมีแนวโน้มลดลงเช่นกันเนื่องจากสภาวะเศรษฐกิจในประเทศและแนวโน้มของการทำธุรกรรมการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่เพิ่มมากขึ้นในช่วงระยะหลายปีที่ผ่านมา

ในปี 2558 เขตกรุงเทพและปริมณฑลมีสัดส่วนของปริมาณการเรียกเก็บเช็คในช่วงมูลค่าน้อยกว่า 10 ล้านบาท อยู่ในสัดส่วนมากที่สุดถึงร้อยละ 99.3 หรือประมาณ 70.5 ล้านฉบับ อันดับรองลงมาคือ เช็คมูลค่าตั้งแต่ 10 ล้านบาท แต่ไม่ถึง 50 ล้านบาท (ร้อยละ 0.52) เช็คมูลค่าตั้งแต่ 50 ล้านบาท แต่ไม่ถึง 100 ล้านบาท (ร้อยละ 0.07) และ มูลค่าตั้งแต่ 100 ล้านบาทขึ้นไป (ร้อยละ 0.07)

ภาพที่ 7: ปริมาณการเรียกเก็บเช็คในกรุงเทพและปริมณฑล แยกตามมูลค่า ปี 2558

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

• การบริหารจัดการความเสี่ยงที่สำคัญของระบบ ICAS

ธปท. มีการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านปฏิบัติการและการบริหารจัดการความต่อเนื่องของระบบ ICAS มาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งได้กำหนดเป้าหมายตัวชี้วัดความต่อเนื่องของบริการที่ร้อยละ 99.7 จากการดำเนินงานที่ผ่านมาในปี 2558 ตัวชี้วัดความต่อเนื่องของบริการของระบบ ICAS เท่ากับร้อยละ 99.99 ซึ่งอยู่ในระดับที่สูงกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดย ธปท. ติดตามตัวชี้วัดความต่อเนื่องของบริการของระบบ ICAS และรายงานต่อผู้บริหารที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งรายงานผลการดำเนินการต่อ กรช. เป็นประจำทุก 6 เดือน

- การกำกับดูแลระบบ ICAS

ธปท. ได้นำมาตรฐานสากล PFMIs มาประยุกต์ใช้ในการกำกับดูแลระบบ ICAS โดยในปี 2558 ธปท. ได้ประเมินระบบ ICAS ในลักษณะ onsite examination เกี่ยวกับความเสี่ยงด้านปฏิบัติการ (หลักการข้อ 17: Operational risk) ใน 2 เรื่อง ได้แก่ (1) ความน่าเชื่อถือด้านการปฏิบัติงาน (Operational reliability and availability) และ (2) การบริหารจัดการความต่อเนื่องทางธุรกิจ (Business Continuity Management: BCM) โดยผลการประเมินสรุปได้ว่า ระบบ ICAS มีมาตรการและกระบวนการจัดการความเสี่ยงด้านความน่าเชื่อถือด้านการปฏิบัติงาน (Operational reliability and availability) และการบริหารจัดการความต่อเนื่องทางธุรกิจส่วนใหญ่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล PFMIs โดยไม่พบประเด็นปัญหาที่ต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน

2.4.3 ระบบ ITMX (Interbank Transaction Management and Exchange)

ธปท. กำกับดูแลระบบการโอนเงินรายย่อยระหว่างธนาคารของ NITMX ซึ่งจัดเป็นระบบการชำระเงินรายย่อยที่มีความสำคัญ โดยอาศัยอำนาจตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการควบคุมดูแลธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2551 (พ.ร.ฎ. e-Payment) รวมทั้งได้นำมาตรฐานสากล PFMIs มาประยุกต์ใช้ในการกำกับดูแลระบบของ NITMX ด้วย โดยในปี 2558 ธปท. ได้เข้าประเมินระบบตามมาตรฐานสากล PFMIs ในลักษณะ onsite assessment สรุปผลประเมินได้ว่า ระบบของ NITMX มีการดำเนินการและการบริหารจัดการความเสี่ยงที่สำคัญส่วนใหญ่สอดคล้องกับมาตรฐาน PFMIs เช่น ความเสี่ยงด้านกฎหมาย ความเสี่ยงด้านปฏิบัติการ ความเสี่ยงการชำระดุล รวมทั้งมีการพัฒนาระบบให้บริการที่ตอบสนองต่อความต้องการของธนาคารสมาชิก เปิดเผยกฎระเบียบ วิธีปฏิบัติ หลักเกณฑ์ในการรับสมาชิก และข้อมูลที่จำเป็นต่อการใช้บริการแก่สมาชิกและผู้เกี่ยวข้อง รวมทั้งมีกระบวนการในการสื่อสารรับส่งข้อมูลที่ได้มาตรฐาน โดยไม่พบประเด็นปัญหาที่ต้องปรับปรุงแก้ไขโดยทันทีหรือเร่งด่วน

2.5 มาตรฐานสากลที่เกี่ยวข้องในการดูแลระบบการชำระเงินที่สำคัญ

ในปี 2558 คณะทำงาน Cyber Resilience ภายใต้ CPMI-IOSCO : The Committee on Payments and Market Infrastructures (CPMI) และ The Technical Committee of the International Organization of Securities Commissions (IOSCO) ซึ่งเป็นคณะกรรมการที่กำหนดมาตรฐานสากล สำหรับการกำกับดูแลประสิทธิภาพและเสถียรภาพของระบบการชำระเงินและระบบที่เกี่ยวข้องด้านหลักทรัพย์ ภายใต้ Bank for International Settlements (BIS) ได้เผยแพร่ Consultative document เรื่อง "Guidance on cyber resilience for financial market infrastructures" เพื่อใช้เป็นแนวปฏิบัติเพิ่มเติม (supplementary) ของมาตรฐาน PFMIs โดยสาระสำคัญสรุปได้ว่า ผู้ดำเนินการระบบโครงสร้างพื้นฐานในการทำธุรกรรมทางการเงิน (Financial Market Infrastructures : FMIs) และหน่วยงานกำกับดูแลควรสร้างความตระหนักถึงความเสี่ยงด้านไซเบอร์ ให้ทั่วถึงบุคลากรทุกระดับในองค์กร รวมทั้งคำนึงถึงความเชื่อมโยงกับระบบ FMIs ซึ่งอาจมีความเสี่ยงและผลกระทบที่เชื่อมโยงกันด้วย โดยให้มีการติดตามและวิเคราะห์ข้อมูลระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์อย่างเป็นระบบ เพื่อให้ใช้งานได้อย่างมีประสิทธิผล และมีการทดสอบมาตรการ นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญต่อการตอบสนองและกู้คืนให้ FMIs กลับมาทำงานต่อได้อย่างรวดเร็ว ซึ่ง BIS ได้เผยแพร่เอกสารฉบับสมบูรณ์แล้ว เมื่อเดือนมิถุนายน 2559 ทั้งนี้ ธปท. จะพิจารณานำแนวปฏิบัติมาประยุกต์ใช้ในการกำกับดูแลระบบการชำระเงินที่สำคัญต่อไป

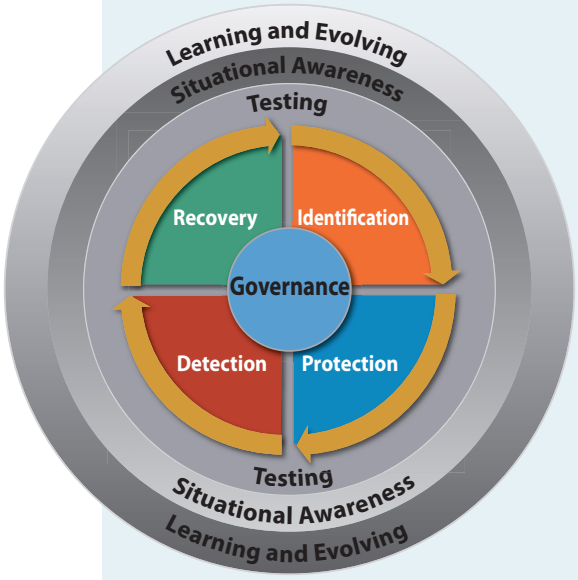

กรอบที่ 7: Cyber Resilience for Financial Market Infrastructure

Cyber resilience คือ ความสามารถในการเตรียมการ ต้านทาน ควบคุมสถานการณ์ และฟื้นฟูระบบให้คืนสู่สภาวะปกติโดยเร็ว หลังจากถูกโจมตีทางไซเบอร์

การเสริมสร้าง cyber resilience ของระบบการชำระเงินที่มีความสำคัญที่จัดเป็นโครงสร้างพื้นฐานการทำธุรกรรมทางการเงิน (FMIs) นั้น ถือเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้ระบบการชำระเงินมีประสิทธิภาพและดำเนินการได้โดยสอดคล้องตามหลักการของมาตรฐานสากล PFMIs สามารถทำธุรกรรมทางการเงินได้อย่างต่อเนื่อง โดยมีการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านปฏิบัติการที่เหมาะสมและมีกระบวนการกู้คืนระบบได้รวดเร็วภายใน 2 ชั่วโมงหลังจากเกิดเหตุหยุดชะงักจากภัยคุกคามด้านไซเบอร์ และสามารถจัดการให้การชำระเงินเสร็จสมบูรณ์ได้ภายในวันที่เกิดเหตุนั้น

เพื่อให้ระบบ FMIs มีกรอบแนวทางดำเนินงานในการเสริมสร้าง cyber resilience CPMI-IOSCO ได้จัดทำ Guidance on cyber resilience for financial market infrastructures เพื่อเป็นแนวทางให้ระบบ FMIs นำไปประยุกต์ใช้ โดยองค์ประกอบสำคัญของการสร้าง cyber resilience มี 5 องค์ประกอบหลัก (GIPDR) ได้แก่

Governance: การจัดให้มีมาตรการ กระบวนการและทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านไซเบอร์

Identification: การระบุสิ่งที่มีผลต่อการปฏิบัติงานสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการ ระบบงาน หรือระบบที่เชื่อมโยง

Protection: การกำหนดมาตรการควบคุมและออกแบบกระบวนการเพื่อปกป้องสิ่งสำคัญดังกล่าว

Detection: การติดตามตรวจจับเหตุคุกคามทางไซเบอร์ได้อย่างรวดเร็วทันการณ์

Recovery: การควบคุมสถานการณ์และลดความเสียหาย โดยต้องสามารถฟื้นฟูระบบอย่างรวดเร็วและปลอดภัย ให้ FMIs สามารถดำเนินการต่อไปได้

นอกจากนี้ ยังมีการดำเนินการที่สำคัญอีก 3 ด้าน ที่จำเป็นในการสร้าง cyber resilience ได้แก่ การทดสอบว่ามาตรการที่กำหนดไว้สามารถบรรลุเป้าหมายที่ต้องการหรือไม่ (Testing) การตระหนักรู้ในสถานการณ์ภัยคุกคามเพื่อจะได้เตรียมการรับมือให้เหมาะสม (Situational Awareness) และการเรียนรู้เพื่อประเมินและปรับปรุงให้มีความสามารถในการรับมือกับภัยคุกคามทางไซเบอร์ใหม่ ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง (Learning and Evolving)

Mobile wallet
in cart 2 item(s)
1 add to cart
Your Online Shopping
more info
cancel
next
1234 5678 9012 3456
0000
Bank Name
ANALYTICS

3 การกำกับดูแลผู้ให้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์

3.1 การปรับปรุงกฎหมายและประกาศหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องในการกำกับดูแลผู้ให้บริการ

ในปี 2558 ธปท. ได้พิจารณาทบทวนปรับปรุงกฎหมายและหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1) ปรับปรุงหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการกำกับดูแลภายใต้พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการควบคุมดูแลธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นกฎหมายลำดับรองภายใต้พระราชบัญญัติ ว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ประกอบด้วยการปรับปรุงประกาศคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (คธอ.) และประกาศ ธปท. เพื่อให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมทางเศรษฐกิจและรูปแบบการดำเนินธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งประกาศ คธอ. และประกาศ ธปท. ได้ลงประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว สรุปสาระสำคัญในการปรับปรุงได้ดังนี้
   - ปรับปรุงหลักเกณฑ์เรื่องการกำกับดูแลสถานภาพทางการเงินของผู้ให้บริการให้มีความมั่นคงสามารถดำเนินธุรกิจและให้บริการได้อย่างต่อเนื่อง
   - กำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการหรือผู้ซึ่งมีอำนาจจัดการเพิ่มเติม
   - ขยายขอบเขตการประกอบธุรกิจของผู้ให้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ (e-Money) เช่น ให้ออก e-Money เป็นสกุลเงินตราต่างประเทศหรือใช้ในต่างประเทศได้ ให้ประกอบธุรกิจอื่นที่สนับสนุนธุรกิจ e-Payment โดยผู้ให้บริการจะต้องขออนุญาตจาก ธปท. ก่อน นอกจากนี้ ยังกำหนดให้ผู้ให้บริการดำรงอัตราส่วนของผู้ถือหุ้นสุทธิต่อยอดคงค้างของเงินที่ได้รับล่วงหน้า ณ สิ้นไตรมาส ไม่ต่ำกว่าที่กำหนด เพื่อดูแลความเสี่ยงต่อฐานะและความมั่นคงทางการเงิน

2) ปรับปรุงหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการกำกับดูแลภายใต้ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง กิจการที่ต้องขออนุญาตตามข้อ 5 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 (การประกอบธุรกิจบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์) เพื่อให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ มีการกำกับดูแลความเสี่ยงของผู้ให้บริการที่มีประสิทธิภาพขึ้น และสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ของประกาศ คธอ. เช่น การกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการหรือผู้ซึ่งมีอำนาจจัดการ การขยายขอบเขตการให้บริการ การรายงานการเปิด/ย้าย/ปิด สำนักงานสาขา ซึ่งประกาศกระทรวงการคลังและประกาศ ธปท. ได้ลงประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว

3) ยกร่างพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการควบคุมดูแลธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ พ.ศ. 2559 ภายใต้พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 เพื่อกำกับดูแลการให้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ของสถาบันการเงินเฉพาะกิจให้มีมาตรฐานเดียวกันกับผู้ให้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นสถาบันการเงินและที่มิใช่สถาบันการเงินตามที่ได้รับมอบหมายจาก คธอ. ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี และประกาศลงราชกิจจานุเบกษาแล้ว และจะมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 28 กรกฎาคม 2559 ขณะนี้ ธปท. อยู่ระหว่างจัดทำประกาศหลักเกณฑ์ เพื่อกำกับดูแลการให้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ของสถาบันการเงินเฉพาะกิจภายใต้พระราชกฤษฎีกาดังกล่าวต่อไป

3.2 การกำกับและตรวจสอบผู้ให้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์

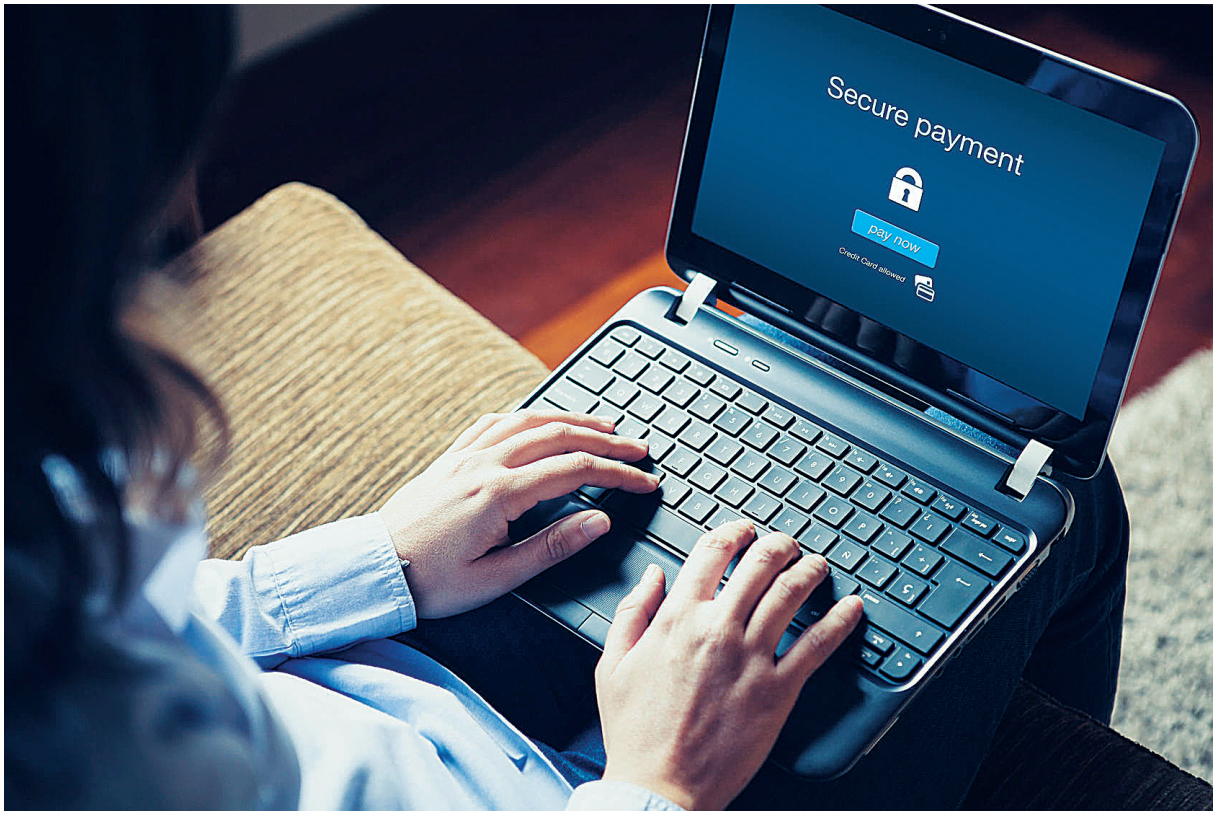
ธปท. กำกับดูแลและตรวจสอบผู้ให้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้มีการบริหารความเสี่ยงที่เหมาะสมในการให้บริการธุรกรรมทางการเงิน รวมทั้งให้มีความน่าเชื่อถือและมีความปลอดภัยในการให้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ ตลอดจนเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของภาคธุรกิจและการให้บริการของภาครัฐ โดย ธปท. เป็นผู้ควบคุมดูแลผู้ให้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ที่สำคัญตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ประกอบธุรกิจบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ (e-Money) ตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 และผู้ประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการควบคุม ดูแลธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2551

3.2.1 การกำกับดูแลตามประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง กิจการที่ต้องขออนุญาตตามข้อ 5 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 (การประกอบธุรกิจบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์)

ธปท. กำกับดูแลผู้ประกอบธุรกิจบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่มิใช่สถาบันการเงิน ซึ่งได้รับอนุญาตตามประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง กิจการที่ต้องขออนุญาตตามข้อ 5 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 (การประกอบธุรกิจบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์) (ปว. 58) ลงวันที่ 4 ตุลาคม 2547

ในปี 2558 มีผู้ขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจ e-Money จำนวน 4 ราย เป็นการประกอบธุรกิจบริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ผ่านแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์เคลื่อนที่เพื่อใช้ชำระค่าสินค้าและบริการ ณ ร้านค้าที่ร่วมให้บริการ และชำระค่าสินค้าและบริการผ่านช่องทางออนไลน์ โดย ณ สิ้นปี 2558 มีจำนวนผู้ให้บริการ e-Money ภายใต้ ปว. 58 ทั้งสิ้น 12 ราย

3.2.2 การควบคุมดูแลตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการควบคุมดูแลธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2551 (พ.ร.ฎ. e-Payment)

ธปท. มีหน้าที่ควบคุมดูแลผู้ให้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยอาศัยอำนาจตาม พ.ร.ฎ. e-Payment ซึ่งเป็นกฎหมายที่อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 โดย มีระดับการควบคุมดูแล 3 ระดับ คือ บัญชี ก เป็นธุรกิจบริการที่ต้องแจ้งให้ทราบ บัญชี ข เป็นธุรกิจบริการที่ต้องขอขึ้นทะเบียน และบัญชี ค เป็นธุรกิจบริการที่ต้องได้รับใบอนุญาตก่อนให้บริการ ในปี 2558 ธปท. ได้ดำเนินการควบคุมดูแลผู้ให้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ตาม พ.ร.ฎ. e-Payment สรุปได้ ดังนี้

1) พิจารณาการแจ้งให้ทราบก่อนให้บริการของผู้ที่ประสงค์จะเป็นผู้ให้บริการตามบัญชี ก พิจารณาการขอขึ้นทะเบียนของผู้ที่ประสงค์จะเป็นผู้ให้บริการตามบัญชี ข และพิจารณาการขอรับใบอนุญาตของผู้ที่ประสงค์จะเป็นผู้ให้บริการตามบัญชี ค เสนอ คธอ. เพื่อพิจารณาออกใบอนุญาต โดยในปี 2558 มีผู้แจ้งเพื่อทราบ 1 ราย ขอขึ้นทะเบียน 1 ราย และขอใบอนุญาต 13 ราย ในจำนวนนี้ ส่วนใหญ่เป็นผู้ให้บริการรับชำระค่าสินค้าและบริการทางอินเทอร์เน็ต (payment gateway) บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์ (e-Money) และบริการรับชำระเงินแทน นอกจากนี้ มีผู้ให้บริการที่คืนใบขึ้นทะเบียนตามบัญชี ข จำนวน 1 ราย และคืนใบอนุญาตตามบัญชี ค จำนวน 3 ราย

ณ สิ้นปี 2558 มีผู้ให้บริการที่แจ้งให้ทราบตามบัญชี ก จำนวน 1 ราย ผู้ให้บริการที่ได้รับการขึ้นทะเบียนตามบัญชี ข จำนวน 9 ราย และผู้ให้บริการที่ได้รับใบอนุญาตตามบัญชี ค จำนวน 93 ราย[7] (ธนาคารพาณิชย์ 31 ราย และผู้ให้บริการที่มิใช่สถาบันการเงิน 62 ราย) รวมใบอนุญาตทั้งสิ้น 145 ฉบับ

ภาพที่ 8 : ภาพรวมธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์

บัญชี ก — Non-bank 1 ราย

	Bank	Non-Bank	รวม
ก e-Money	-	1	1
รวมใบรับแจ้ง (ฉบับ)	-	1	1
จำนวน (ราย)	-	1	1

บัญชี ข — Bank ไม่มี; Non-bank 9 ราย

	Bank	Non-Bank	รวม
ข (1) เครือข่ายบัตรเครดิต	-	-	-
ข (2) เครือข่าย EDC	-	-	-
ข (3) Switching	-	4	4
ข (4) e-Money	-	5	5
รวมใบขึ้นทะเบียน (ฉบับ)	-	9	9
จำนวน (ราย)	-	9	9

บัญชี ค — Bank 31 ราย; Non-bank 62 ราย

	Bank	Non-Bank	รวม
ค (1) Clearing	-	3	3
ค (2) Settlement	3	-	3
ค (3) e-Payment	31	45	76
ค (4) Switching	-	3	3
ค (5) Bill Payment	19	21	40
ค (6) e-Money	8	12	20
รวบใบอนุญาติ (ฉบับ)	61	84	145
จำนวน (ราย)	31	62	93

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

ข้อมูล ณ วันที่ 30 ธันวาคม 2558

2) กำกับดูแลและตรวจสอบผู้ให้บริการ (Off-site examination) ให้ปฏิบัติตาม พ.ร.ฎ. e-Payment และประกาศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การติดตามเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับผู้ประกอบธุรกิจ ติดตามตรวจสอบข้อเท็จจริงเพื่อกำกับดูแลให้ปฏิบัติตามกฎหมาย โดยในปี 2558 มีการรายงานกรณีปฏิบัติไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด โดยเป็นประเด็นที่ไม่มีผลกระทบกับการใช้บริการ ซึ่งได้รายงานผลการควบคุมดูแลและการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายของผู้ให้บริการต่อ คธอ. และแจ้งผู้ให้บริการรับทราบและดำเนินการแล้ว

[7] สามารถดูรายชื่อผู้ประกอบธุรกิจบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ได้จากเว็บไซต์ของ ธปท. (http://www.bot.or.th/ระบบการชำระเงิน/การกำกับดูแล e-Payment/รายชื่อผู้ประกอบธุรกิจ)

3) ตรวจสอบผู้ให้บริการ e-Payment ณ สำนักงานของผู้ให้บริการ (On-site examination) โดยในปี 2558 ธปท. ได้เข้าตรวจสอบและสังเกตการณ์การปฏิบัติงานของผู้ให้บริการ e-Payment ที่มิใช่สถาบันการเงิน ซึ่งเป็นผู้ให้บริการในกลุ่มบัญชี ค โดยพิจารณาจากประเภทธุรกิจบริการที่มีผู้ใช้บริการแพร่หลาย มีผลกระทบกับผู้ใช้บริการในวงกว้าง ฐานะความมั่นคงของผู้ให้บริการ รวมถึงข้อร้องเรียนที่ได้รับจากผู้ใช้บริการ ซึ่ง ธปท. ได้ตรวจสอบและประเมินการดำเนินการของผู้ให้บริการทั้งในด้านการบริหารจัดการการให้บริการ e-Payment และการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และได้แจ้งประเด็นที่ตรวจพบให้แก่ผู้ให้บริการทราบและปรับปรุงให้มีการดำเนินการที่ครอบคลุมและรัดกุมเพียงพอ สามารถให้บริการได้อย่างต่อเนื่อง มีประสิทธิภาพ มีการรักษาความมั่นคงปลอดภัยทางระบบสารสนเทศตามมาตรฐาน มีการให้บริการอย่างเป็นธรรมต่อผู้บริโภคหรือผู้ใช้บริการ และมีการปฏิบัติที่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด เพื่อสร้างความมั่นใจในการใช้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์

CREDIT CARD
4582 0001 5482 2009
03/2015

4 แนวโน้มการใช้บริการด้านการชำระเงิน (Payment Systems Trend)

4.1 ภาพรวมการใช้บริการการชำระเงินในปี 2558 (The Way We Pay)

ในปี 2558 การใช้บริการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ของไทย ยังคงเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีอัตราการเติบโตสูงขึ้นกว่าปีก่อนทั้งในเชิงปริมาณและมูลค่า และมีอัตราการเติบโตมากกว่าการใช้เช็ค โดยมีปริมาณรายการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ [8] ทั้งหมดรวม 2,589.6 ล้านรายการ ขยายตัวจากปี 2557 ร้อยละ 13.3 โดยเฉพาะการทำธุรกรรมผ่าน Internet banking/mobile banking มีปริมาณธุรกรรมรวม 451.4 ล้านรายการ ขยายตัวถึงร้อยละ 51.6 เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า และหากพิจารณาการเติบโตในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (2553 – 2558) พบว่าปริมาณรายการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์มีอัตราการเติบโตเฉลี่ยถึงร้อยละ 18.1 ต่อปี เมื่อเปรียบเทียบกับการใช้เช็คในปี 2558 มีปริมาณ 120.5 ล้านรายการ ขยายตัวจากปี 2557 เพียงร้อยละ 1.4 หรือมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยเพียงร้อยละ 1 ต่อปี เท่านั้น

พัฒนาการทางเทคโนโลยี โดยเฉพาะเครื่องมือในการทำธุรกรรมอย่างอุปกรณ์เคลื่อนที่ต่าง ๆ รวมถึงการขยายเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้ครอบคลุมภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ เป็นปัจจัยสำคัญช่วยสนับสนุนให้ประชาชนเข้าถึงบริการ e-Payment ได้สะดวกและง่ายขึ้น รวมถึงบริการต่าง ๆ อาทิ บริการธนาคารทางอินเทอร์เน็ต บริการธนาคารทางโทรศัพท์ บริการการชำระเงินผ่าน application บนโทรศัพท์มือถือที่ใช้งานง่ายและสะดวก ล้วนเป็นปัจจัยสนับสนุนการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ให้แพร่หลายมากขึ้น

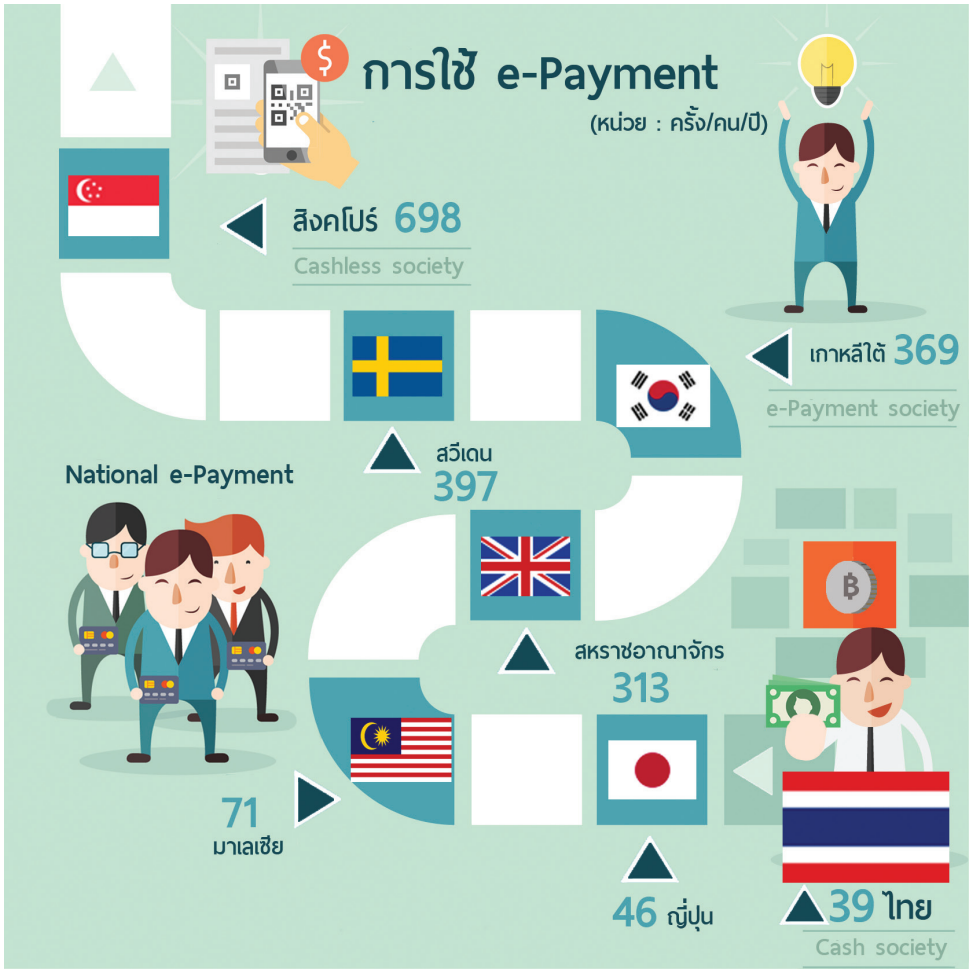
ถึงแม้ว่าการใช้บริการ e-Payment ของไทยมีการขยายตัวค่อนข้างสูง จาก 35 ครั้ง/คน/ปี ในปี 2557 เป็น 39 ครั้ง/คน/ปี ในปี 2558 แต่เมื่อเทียบกับประเทศพัฒนาแล้ว พบว่าประเทศไทยยังมีการใช้บริการ e-Payment น้อยกว่ามาก เช่น การใช้ e-Payment ของมาเลเซียเท่ากับ 71 ครั้ง/คน/ปี เกาหลีใต้เท่ากับ 369 ครั้ง/คน/ปี และสิงคโปร์เท่ากับ 698 ครั้ง/คน/ปี เป็นต้น[9] นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาบริการ e-Payment ในแต่ละประเภทพบว่า คนไทยมีการใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ (บัตรเดบิตและบัตรเครดิต)

[8] การชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์รวมถึง การโอนเงินมูลค่าสูง การโอนเงินรายย่อยครั้งละหลายรายการ (Bulk payment) การโอนเงินรายย่อย (Online Retail Funds Transfer) ข้ามธนาคารและภายในธนาคาร การใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ และเงินอิเล็กทรอนิกส์ (e-Money)

[9] ปริมาณธุรกรรม e-Payment ในต่างประเทศต่อครั้ง/คน/ปี เป็นข้อมูลในปี 2557

ภาพที่ 9 : ธุรกรรม e-Payment ต่อจำนวนประชากรของแต่ละประเทศ*

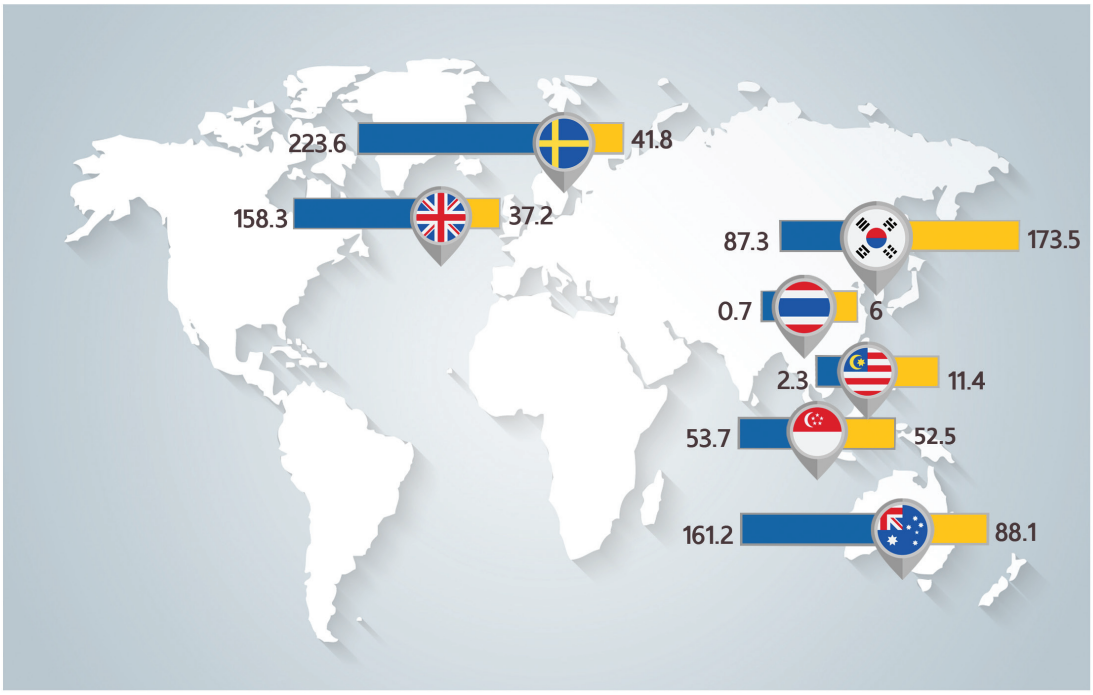

ที่มา: BIS (2015) Statistics on payment and settlement systems in the CPSS countries,
Bank of Negara Malaysia และธนาคารแห่งประเทศไทย
* ข้อมูลในต่างประเทศเป็นข้อมูลปี 2557 ส่วนประเทศไทยเป็นข้อมูลปี 2558

ในการซื้อสินค้าที่จุดรับชำระเงิน (EDC) และผ่านอินเทอร์เน็ตประมาณ 7 ครั้ง/คน/ปี เมื่อเทียบกับประเทศพัฒนาแล้วที่ใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์เป็นสื่อการชำระเงินหลักในชีวิตประจำวัน มีอัตราการใช้มากกว่า 200 ครั้ง/คน/ปี เหตุที่คนไทยใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ค่อนข้างน้อย ส่วนใหญ่มาจากความเคยชินกับการใช้เงินสดเพื่อซื้อสินค้าและบริการ และขาดการกระจายเครื่องรับบัตรอย่างทั่วถึง โดยส่วนใหญ่ก็มักกระจุกตัวอยู่ในพื้นที่ธุรกิจหรือเมืองท่องเที่ยว

การส่งเสริมให้มีการใช้ e-Payment มากขึ้น จะเป็นประโยชน์ในหลายด้าน ทั้งต่อภาคประชาชน ภาคธุรกิจ และประเทศ อาทิ ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ได้สะดวกขึ้น ด้วยช่องทางที่หลากหลาย ช่วยลดต้นทุนในกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการเงินสด รวมถึงลดโอกาสความผิดพลาดและการทุจริตจากการใช้เงินสด การบริหารจัดการเงินทำได้สะดวกรวดเร็วมากขึ้น เพิ่มประสิทธิภาพในการทำธุรกิจ ซึ่งจะช่วยพัฒนาศักยภาพการแข่งขันทางธุรกิจให้ทัดเทียมกับต่างประเทศได้ และสำหรับภาครัฐสามารถจ่ายเงินสวัสดิการให้แก่ประชาชนได้โดยตรงและรวดเร็ว ลดความซ้ำซ้อนและข้อผิดพลาด ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนทางเศรษฐกิจของประเทศในภาพรวมด้วย

ภาพที่ 10 : การใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ชำระเงินต่อจำนวนประชากรของแต่ละประเทศ

ที่มา: BIS (2015) Statistics on payment and settlement systems in the CPSS countries, Bank of Negara Malaysia และธนาคารแห่งประเทศไทย

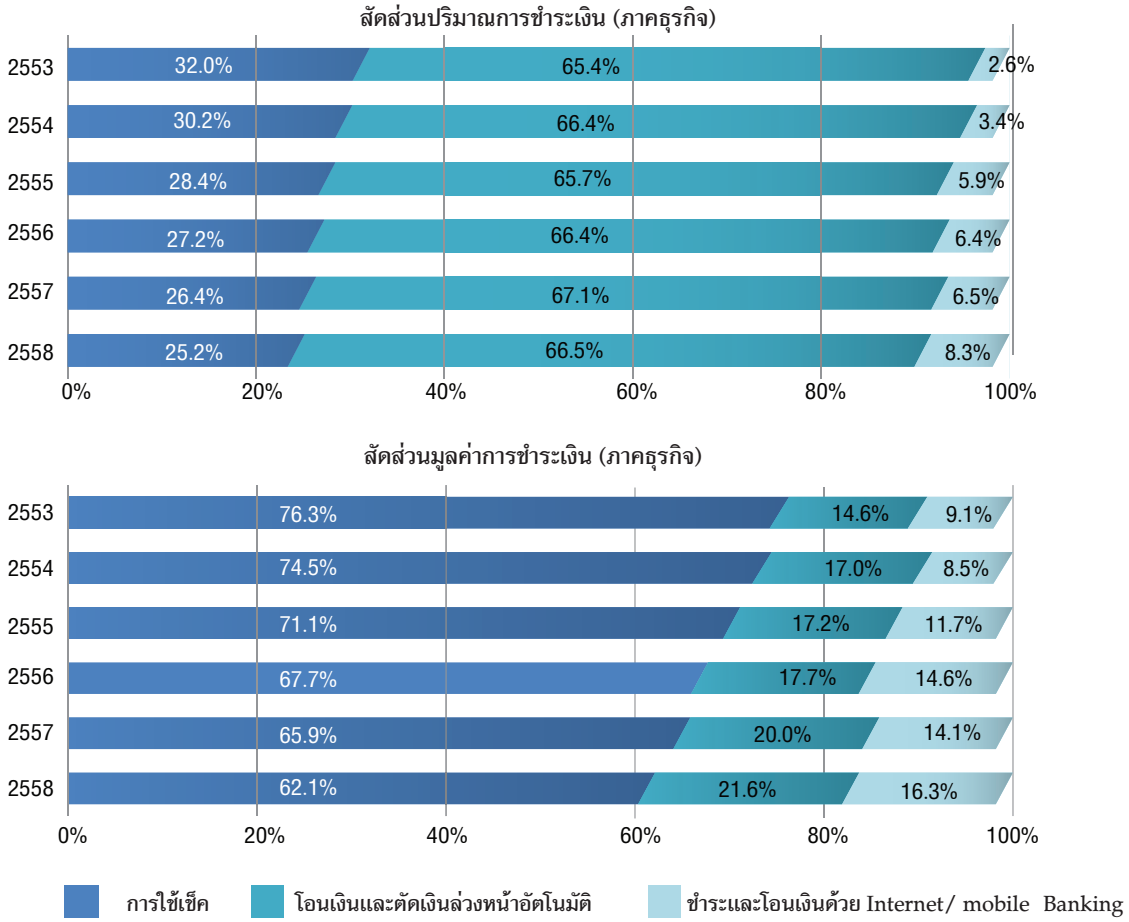
การใช้จ่ายของคนไทย (How We Spend)

ในช่วงที่ผ่านมา พฤติกรรมการใช้จ่ายของคนไทยเริ่มเปลี่ยนจากการใช้สื่อการชำระเงินที่เป็นกระดาษ (paper-based payment) ได้แก่ เช็คและเงินสด เป็นการใช้สื่อการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ (electronic-based payment) มากขึ้น โดยลักษณะการใช้จ่ายของภาคธุรกิจและภาคประชาชนมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันและมีการเปลี่ยนแปลงที่น่าสนใจ

ภาคธุรกิจ

สำหรับภาคธุรกิจ เช็คยังคงเป็นสื่อการชำระเงินที่สำคัญในการใช้ชำระค่าสินค้าและบริการ โดยมีสัดส่วนสูงที่สุดในเชิงมูลค่าคิดเป็นร้อยละ 62.1 ของมูลค่าการชำระเงินทั้งหมดของภาคธุรกิจ อย่างไรก็ดี ในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา มูลค่าการใช้เช็คเริ่มมีแนวโน้มลดลงเล็กน้อย จากที่เคยมีอัตราเติบโตในเชิงมูลค่าถึงร้อยละ 8 ในปี 2554 แต่ในปี 2558 กลับมีอัตราหดตัวลงร้อยละ 0.1 เนื่องจากภาคธุรกิจได้หันมาใช้บริการ e-Payment มากขึ้น เช่น การโอนเงินและตัดเงินล่วงหน้าอัตโนมัติ (direct credit/direct debit) และการทำธุรกรรมผ่านธนาคารทางอิเล็กทรอนิกส์ (Internet banking/Mobile banking) เนื่องจากบริการ e-Payment ช่วยให้ภาคธุรกิจสามารถบริหารจัดการธุรกรรมทางการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ สะดวก และรวดเร็ว สังเกตได้จากอัตราเติบโตเฉลี่ยของ e-Payment ในเชิงมูลค่าของภาคธุรกิจสูงถึงร้อยละ 20 ตลอด 5 ปีที่ผ่านมา และมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นทางด้านมูลค่าเกือบ 1 เท่าตัวเมื่อเทียบกับปี 2553 หรือมีมูลค่าการใช้จ่ายในปี 2558 อยู่ที่ 37.5 ล้านล้านบาท ถึงแม้ว่าบริการชำระเงินและโอนเงินด้วย Internet/ mobile banking ของภาคธุรกิจจะยังมีสัดส่วนในเชิงมูลค่าและปริมาณไม่มากนัก แต่บริการดังกล่าวเริ่มได้รับความนิยมจากภาคธุรกิจมากขึ้น สังเกตได้จากการมีอัตราเติบโตเฉลี่ยตลอด 5 ปี ที่ผ่านมาถึงร้อยละ 21 และ 34 ต่อปี ตามลำดับ

ภาพที่ 11 : สัดส่วนการใช้จ่ายของคนไทยระหว่างปี 2553 – 2558
(ภาคธุรกิจ)

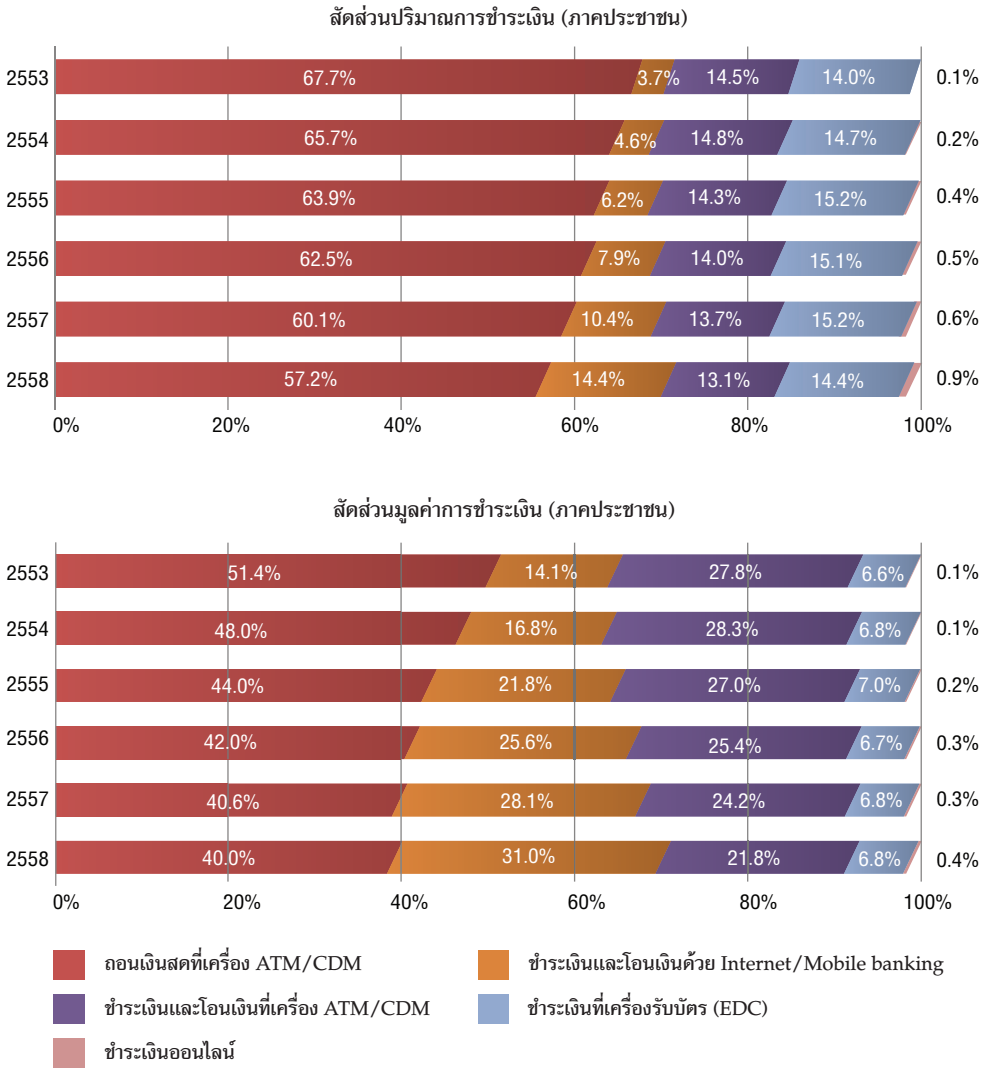

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

ภาคประชาชน

เงินสดยังคงเป็นสื่อการชำระเงินหลักสำหรับการใช้จ่ายของคนไทย และการถอนเงินสดที่เครื่องทำรายการอัตโนมัติ (ATM/CDM) ถือว่าเป็นธุรกรรมที่มีปริมาณและมูลค่าสูงที่สุด โดยมีสัดส่วนในเชิงปริมาณและมูลค่าเท่ากับร้อยละ 57.2 และ 40.0 ตามลำดับ เมื่อเทียบกับวิธีการชำระเงินอื่นทั้งหมด อย่างไรก็ดี สัดส่วนการถอนเงินสดที่เครื่อง ATM/CDM ของไทยเริ่มมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ปี 2553 เป็นต้นมา เนื่องจากคนไทยมีการเปลี่ยนพฤติกรรมมาใช้บริการ e-Payment มากขึ้น โดยเฉพาะการทำธุรกรรมผ่าน Internet banking/Mobile banking ซึ่งมีสัดส่วนในเชิงมูลค่าในปี 2558 เท่ากับร้อยละ 31.0 จากที่เคยมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 14.1 ในปี 2553 ขณะที่การใช้บริการผ่านเครื่อง ATM/CDM มีสัดส่วนลดลง โดยการถอนเงินสดที่เครื่อง ATM/CDM มีสัดส่วนในเชิงมูลค่าลดลงเหลือร้อยละ 40 เท่านั้น จากปี 2553 ที่มีสัดส่วนอยู่ที่ร้อยละ 51.4 และการชำระเงินและโอนเงินที่เครื่อง ATM/CDM มีสัดส่วนในเชิงมูลค่าลดลงเหลือร้อยละ 21.8 เมื่อเทียบกับปี 2553 ที่มีสัดส่วนอยู่ที่ร้อยละ 27.8

ภาพที่ 12 : สัดส่วนการใช้จ่ายของคนไทยระหว่างปี 2553 – 2558
(ภาคประชาชน)

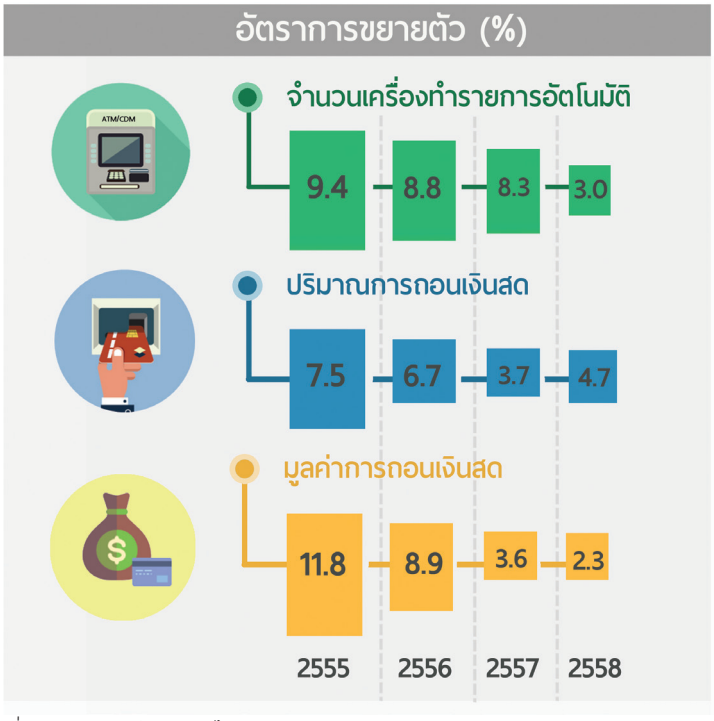
ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

การถอนและฝากเงินสด (How We Get and Deposit Cash)

เมื่อพิจารณาพฤติกรรมการถอนเงินสดของคนไทยผ่านช่องทางต่าง ๆ พบว่าคนไทยนิยมใช้บัตรเอทีเอ็มและบัตรเดบิตในการถอนเงินสดที่เครื่องทำรายการอัตโนมัติเพื่อนำเงินมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน โดยมีความถี่ในการถอนเงินสด 24 ครั้ง/คน/ปี หรือคนละประมาณ 2 ครั้ง/เดือน โดยมีมูลค่าในการถอนเงินต่อครั้งประมาณ 4,500 บาทต่อรายการ

การถอนเงินสดมีอัตราการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง แต่เป็นการขยายตัวในอัตราที่ลดลง สอดคล้องกับจำนวนเครื่องทำรายการอัตโนมัติ (ATM/CDM) ที่มีการขยายตัวลดลงเช่นกัน

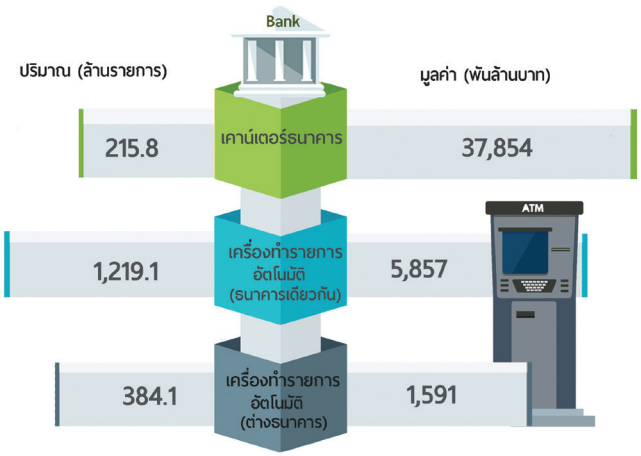
ภาพที่ 13 : อัตราการขยายตัวของธุรกรรมการถอนเงินสดที่เครื่องทำรายการอัตโนมัติ และจำนวนเครื่องทำรายการอัตโนมัติ

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

การถอนเงินสดผ่านเครื่องทำรายการอัตโนมัติส่วนใหญ่เป็นการทำผ่านเครื่องของธนาคารตนเองมากกว่าที่เครื่องทำรายการอัตโนมัติต่างธนาคารประมาณ 4 เท่า ทั้งในเชิงปริมาณและมูลค่า เนื่องจากธนาคารส่วนใหญ่ไม่คิดค่าธรรมเนียมการถอนเงินสดที่เครื่องทำรายการอัตโนมัติหากเป็นลูกค้าของธนาคารเอง ขณะที่จะคิดค่าธรรมเนียมการถอนเงินสดประมาณ 10 – 20 บาทต่อรายการ สำหรับการถอนเงินจากเครื่องทำรายการอัตโนมัติต่างธนาคารครั้งที่ 5 ของเดือนเป็นต้นไป อย่างไรก็ดี หากเป็นการถอนเงินสดมูลค่าสูง คนไทยยังนิยมไปถอนเงินสดที่เคาน์เตอร์ธนาคาร โดยมีความถี่ประมาณ 3 ครั้ง/คน/ปี ในจำนวนนี้ รวมถึงการถอนเงินสดของภาคธุรกิจด้วย และมีมูลค่าเฉลี่ยสูงถึง 174,125 บาทต่อรายการ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 83.5 ของมูลค่าการถอนเงินสดทั้งหมด

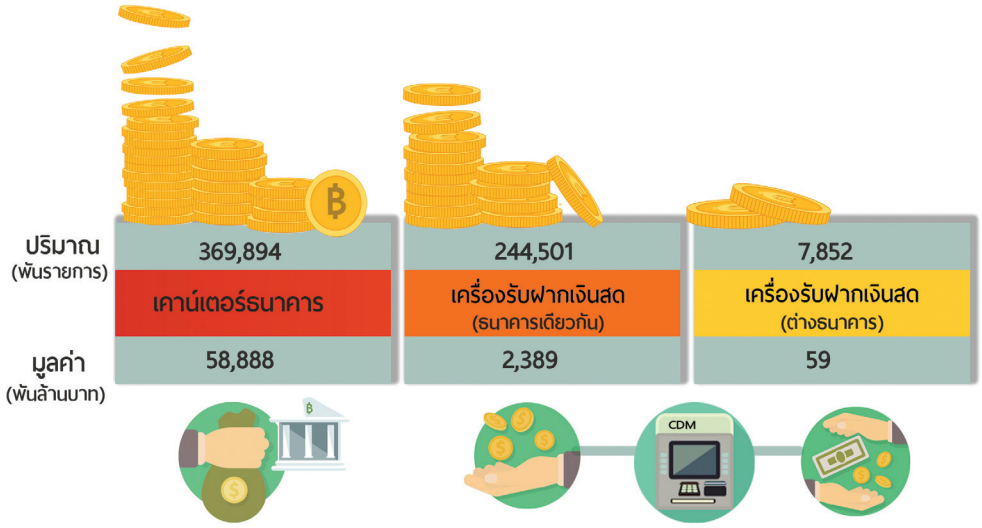
ภาพที่ 14 : การถอนเงินสดผ่านช่องทางต่าง ๆ ปี 2558

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

สำหรับพฤติกรรมการฝากเงินสดของคนไทยยังนิยมไปที่เคาน์เตอร์ธนาคารมากกว่าเครื่องรับฝากเงินสด (CDM) โดยมีความถี่ 10 ครั้ง/คน/ปี และมีมูลค่าเฉลี่ยประมาณ 159,202 บาทต่อรายการ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 96 ของมูลค่าการฝากเงินสดทั้งหมด สำหรับการฝากเงินสดเข้าบัญชีธนาคารผ่านเครื่อง CDM ส่วนใหญ่เป็นการฝากเงินสดมูลค่าไม่สูงนักมีมูลค่าเฉลี่ย 9,698 บาทต่อรายการ โดยการฝากเงินสดผ่านเครื่อง CDM ส่วนใหญ่เป็นการฝากเงินสดที่เครื่อง CDM ของธนาคารเดียวกันมากกว่าการฝากเงินสดที่เครื่อง CDM ต่างธนาคาร เนื่องจากการฝากเงินสดที่เครื่อง CDM ต่างธนาคาร มีค่าธรรมเนียมต่อรายการค่อนข้างสูง (เริ่มต้น 50 บาทต่อรายการ)

ภาพที่ 15 : การฝากเงินสดผ่านช่องทางต่าง ๆ ปี 2558

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

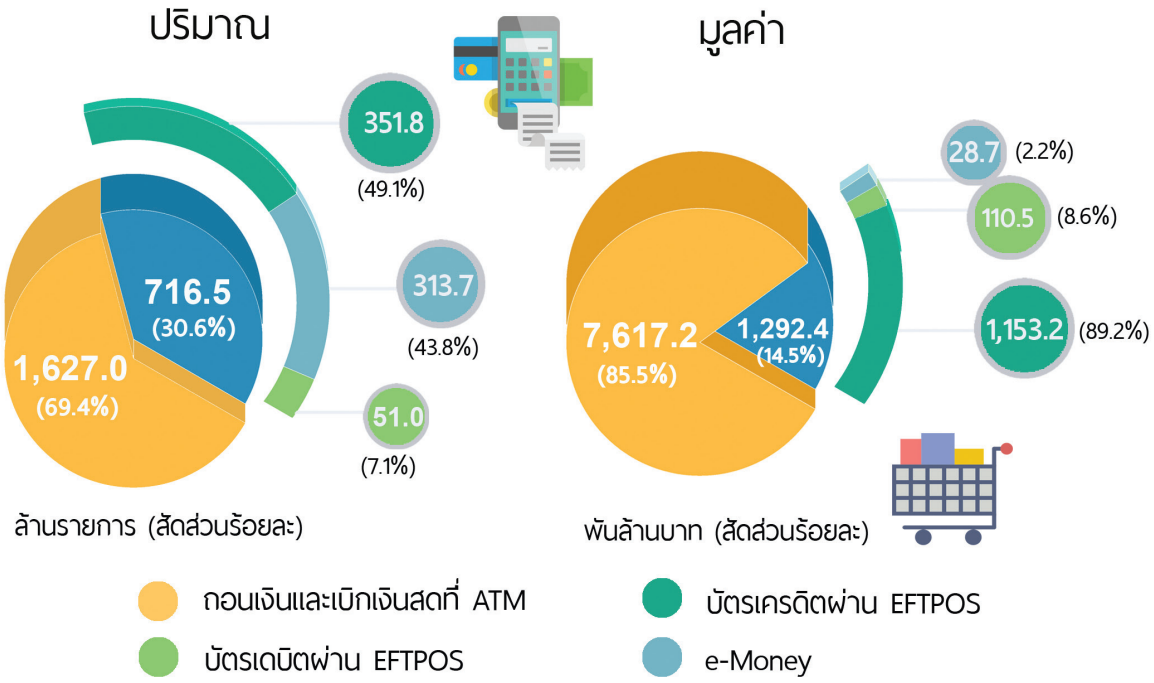
การใช้จ่าย ณ จุดขาย (How We Spend Face-to-Face)

เงินสด[11] ยังคงเป็นสื่อการชำระเงินในการซื้อสินค้าและบริการตามจุดขายต่าง ๆ ที่ได้รับความนิยมมากที่สุด คิดเป็นสัดส่วนด้านมูลค่าถึงร้อยละ 85.5 ของการใช้จ่าย ณ จุดขาย ในขณะที่การใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ (บัตรเครดิต บัตรเดบิต และ e-Money) ในการชำระเงินมีสัดส่วนร้อยละ 14.5

หากพิจารณาเฉพาะการใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ชำระเงินที่จุดขายแล้ว พบว่าบัตรเครดิตยังคงได้รับความนิยมสูงสุดในการใช้รูดซื้อสินค้า โดยมีสัดส่วนมูลค่าสูงถึงร้อยละ 89.2 ของมูลค่าการใช้บัตรรวมทุกประเภท ตามด้วยบัตรเดบิต และ e-Money แต่หากดูในเชิงปริมาณการใช้จ่ายหรือความถี่ในการใช้แล้ว จะพบว่าประชาชนนิยมใช้จ่ายด้วยบัตรเครดิต และ e-Money โดยมีสัดส่วนการใช้จ่ายรวมกันคิดเป็นร้อยละ 92.9 ของปริมาณการใช้บัตร ณ จุดขาย

[11] ภายใต้สมมติฐานที่ว่าการถอนเงินสดและเบิกเงินสดล่วงหน้าจากตู้เอทีเอ็มสะท้อนการใช้เงินสด เพื่อชำระค่าสินค้าและบริการ ณ จุดขาย

ภาพที่ 16 : ปริมาณและมูลค่าในการใช้จ่าย ณ จุดขาย ปี 2558

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

เมื่อพิจารณารายละเอียดการใช้จ่ายของ e-Money จะเห็นได้ว่าเป็นการใช้จ่ายเพื่อการชำระเงินรายย่อย เช่น การใช้ซื้อสินค้าที่ร้านสะดวกซื้อและการใช้เพื่อชำระค่าบริการขนส่งสาธารณะ ซึ่งเป็นการใช้จ่ายที่มีมูลค่าต่ำ เฉลี่ยอยู่ที่ 91.5 บาท/รายการ ขณะที่การใช้บัตรเดบิตและบัตรเครดิต มีมูลค่าการใช้จ่ายเฉลี่ยอยู่ที่ 2,164.8 และ 3,278.6 บาท/รายการ

สำหรับภาพรวมการใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์เพื่อซื้อสินค้าและบริการ ณ จุดขายของไทย ถือว่าค่อนข้างน้อยประมาณ 11 รายการ/คน/ปี เท่านั้น อย่างไรก็ดี จะเห็นได้ว่าแนวโน้มอัตราเติบโตของการใช้จ่ายด้วยบัตรเดบิต ณ จุดขาย มีอัตราเติบโตในเชิงปริมาณสูงกว่าการใช้เงินสดและบัตรเครดิตถึงประมาณ 3 เท่า โดยมีอัตราเติบโตร้อยละ 18 เนื่องจากในช่วงปีที่ผ่านมาธนาคารพาณิชย์ส่งเสริมบริการบัตรเดบิตอย่างต่อเนื่อง ทำให้ประชาชนหันมาใช้บริการมากขึ้น

การใช้จ่ายออนไลน์ของคนไทย (How We Spend Online)

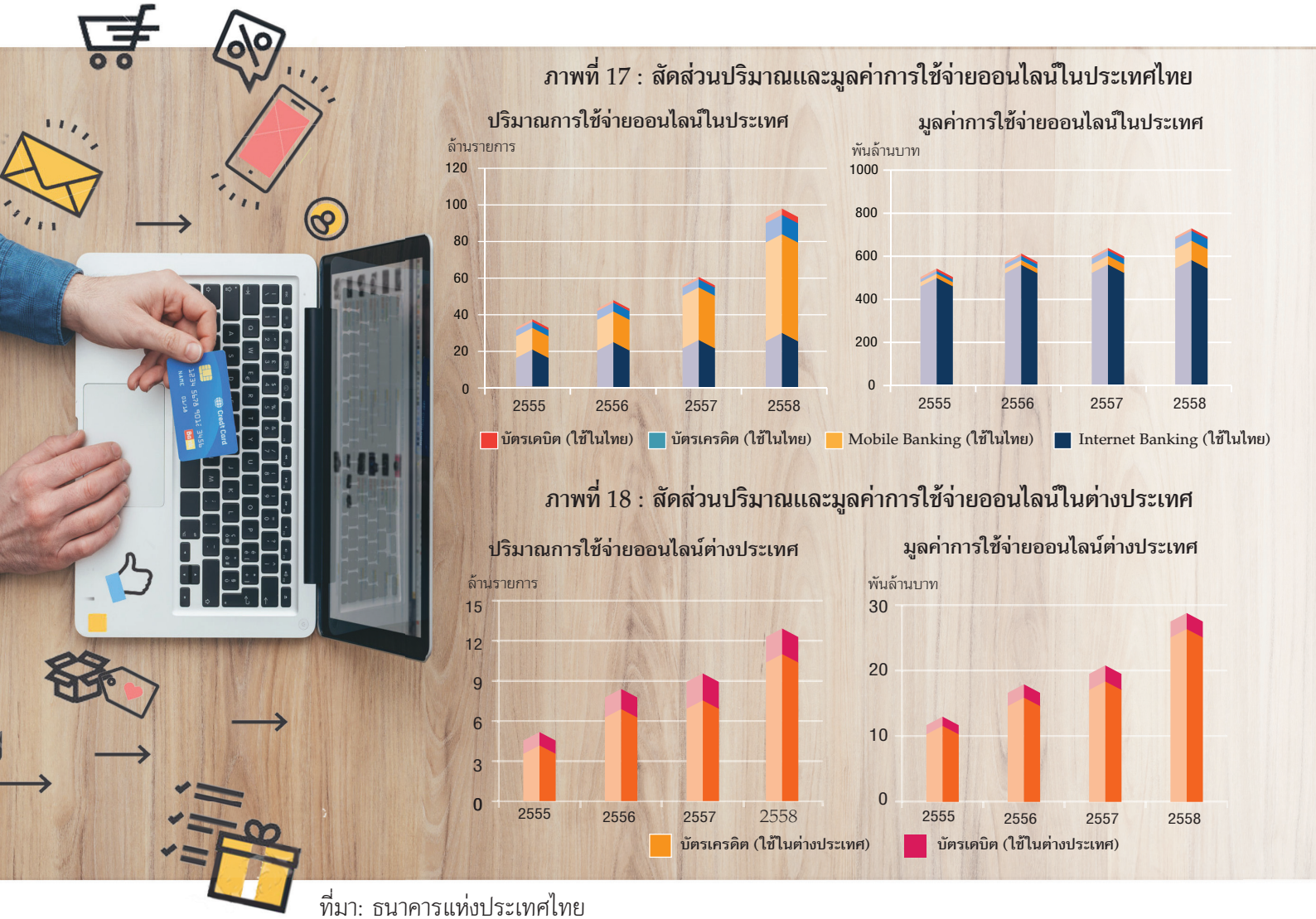
ในปี 2558 การชำระเงินออนไลน์ของคนไทย (เฉพาะการซื้อสินค้า/บริการ และการชำระบิลตามใบแจ้งหนี้ของบุคคลธรรมดา) ในภาพรวมทั้งปริมาณและมูลค่าการใช้จ่ายมีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยมีอัตราการขยายตัวร้อยละ 55.1 และ 13.6 ตามลำดับ ซึ่งนับว่าเป็นอัตราเติบโตที่สูงขึ้นมากเมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า โดยมีปริมาณการใช้จ่าย 108.2 ล้านรายการ มูลค่ารวม 745.9 พันล้านบาท

เมื่อจำแนกตามประเภทบริการชำระเงินออนไลน์ 4 ประเภท ได้แก่ การชำระเงินผ่าน Mobile banking การชำระเงินผ่าน Internet banking การชำระเงินทางอินเทอร์เน็ตด้วยบัตรเดบิต และการชำระเงินทางอินเทอร์เน็ตด้วยบัตรเครดิต พบว่าการชำระเงินผ่าน Mobile banking มีปริมาณเพิ่มขึ้นเกือบ 1 เท่าตัว เนื่องมาจากความนิยมในการใช้ smart phone ที่เพิ่มขึ้น ประกอบกับธนาคารพาณิชย์พัฒนาแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่หลากหลายและใช้งานได้สะดวกมากขึ้น สำหรับบริการชำระเงินออนไลน์ด้วยวิธีอื่น เช่น บัตรเครดิต Internet banking และบัตรเดบิต มีอัตราเติบโตประมาณร้อยละ 70 15 และ 10 ตามลำดับ เห็นได้ว่า การใช้บัตรเครดิตชำระเงินออนไลน์มีอัตราเติบโตเพิ่มขึ้นสูงมาก เมื่อเทียบกับปี 2557 ที่เคยมีอัตราเติบโตเพียงร้อยละ 20 เท่านั้น เนื่องจากความนิยมในการซื้อสินค้าผ่าน e-commerce ของคนไทย

เมื่อพิจารณาพฤติกรรมการชำระเงินออนไลน์ผ่านบริการต่าง ๆ ภายในประเทศไทยจะพบว่าการชำระเงินผ่าน Internet banking มีสัดส่วนในเชิงมูลค่าสูงที่สุดถึงร้อยละ 77 ของมูลค่าการชำระเงินออนไลน์ทั้งหมด โดยมีค่าเฉลี่ยในการชำระเงินประมาณ 20,000 บาทต่อรายการ เนื่องจากในปัจจุบันสามารถใช้ Internet banking จ่ายบิลตามใบแจ้งหนี้ รวมถึงซื้อหุ้น กองทุนรวม กองทุน LTF และ RMF ได้ด้วย ขณะที่การชำระเงินผ่าน Mobile banking มีสัดส่วนในเชิงมูลค่าเท่ากับร้อยละ 10 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการชำระบิลตามใบแจ้งหนี้ที่มีมูลค่าเฉลี่ยประมาณ 1,800 บาท

ต่อรายการ สำหรับการชำระเงินออนไลน์ด้วยบัตรเครดิตและบัตรเดบิต เช่น การซื้อสินค้าออนไลน์ มีสัดส่วนในเชิงมูลค่าเพียงร้อยละ 10 โดยมีมูลค่าเฉลี่ยประมาณ 3,900 และ 1,300 บาทต่อรายการตามลำดับ เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้าพบว่าการชำระเงินออนไลน์ทั้ง 4 ประเภทของคนไทยในปี 2558 มีการใช้จ่ายออนไลน์บ่อยครั้งขึ้น และมูลค่าการใช้จ่ายออนไลน์เฉลี่ยต่อรายการลดลง

เมื่อพิจารณาพฤติกรรมการใช้จ่ายออนไลน์ในต่างประเทศด้วยบัตรอิเล็กทรอนิกส์ เช่น การซื้อสินค้า e-commerce จากเว็บไซต์ต่างประเทศ พบว่าคนไทยนิยมใช้บัตรเครดิตมากกว่าบัตรเดบิต คิดเป็นสัดส่วนในเชิงปริมาณและมูลค่าเท่ากับร้อยละ 86 และ 93 ของการใช้จ่ายออนไลน์ในต่างประเทศทั้งหมด ซึ่งในปี 2558 การใช้บัตรเครดิตมีอัตราเติบโตในเชิงปริมาณและมูลค่าถึงร้อยละ 40 มากกว่าอัตราเติบโตในปี 2557 ที่อยู่ที่ระดับร้อยละ 10 เท่านั้น โดยการใช้บัตรเครดิตมีมูลค่าเฉลี่ยต่อรายการไม่เปลี่ยนแปลงมากนักอยู่ที่ระดับ 2,400 บาทต่อรายการ อย่างไรก็ดี การใช้จ่ายออนไลน์ด้วยบัตรเครดิตในต่างประเทศมีมูลค่ารวมน้อยกว่าในประเทศเกือบ 1 เท่าตัว หรือมีมูลค่ารวม 26.3 พันล้านบาท ส่วนการใช้บัตรเดบิตเพื่อใช้จ่ายออนไลน์ในต่างประเทศก็ยังมีธุรกรรมไม่มากนัก หรือมีมูลค่าเพียง 2.2 พันล้านบาทเท่านั้น

ภาพที่ 17 : สัดส่วนปริมาณและมูลค่าการใช้จ่ายออนไลน์ในประเทศไทย

ภาพที่ 18 : สัดส่วนปริมาณและมูลค่าการใช้จ่ายออนไลน์ในต่างประเทศ

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

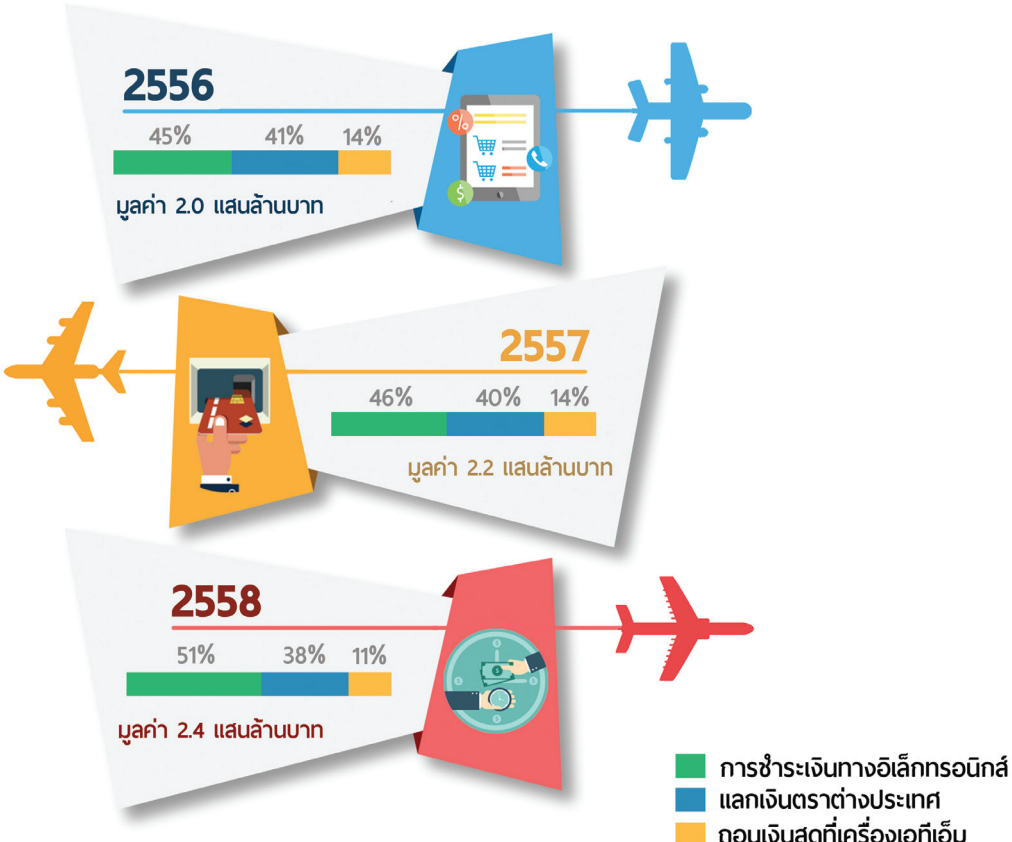
การใช้จ่ายในต่างประเทศของคนไทย (How We Spend Abroad)

การเดินทางไปต่างประเทศของคนไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นโดยลำดับ ซึ่งแนวโน้มดังกล่าวสอดคล้องกับการใช้จ่ายในต่างประเทศของคนไทยที่เพิ่มมากขึ้นทุกปี ซึ่งการใช้จ่ายเงินในต่างประเทศสามารถจำแนกได้ 3 วิธี ได้แก่ การใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์เพื่อรูดซื้อสินค้าและบริการ การแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศจากธนาคารพาณิชย์และบริษัทรับแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ และการถอนเงินสดจากตู้เอทีเอ็มในต่างประเทศ

การใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์เพื่อชำระค่าสินค้าและบริการในต่างประเทศยังคงเป็นวิธีการชำระเงินที่ได้รับความนิยมสูงสุดของคนไทย โดยในปี 2558 การชำระค่าสินค้าและบริการมีสัดส่วนในเชิงมูลค่าสูงที่สุดถึงร้อยละ 51 โดยคนไทยที่ไปต่างประเทศมักใช้บัตรเครดิตในการรูดซื้อสินค้ามากกว่าการใช้บัตรเดบิต มีมูลค่าการใช้บัตรเครดิตและบัตรเดบิตอยู่ที่ 109.6 และ 13.4 พันล้านบาท ตามลำดับ เพิ่มขึ้นจากปีก่อนในอัตราประมาณร้อยละ 20 ขณะที่การใช้เงินสดทั้งจากการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศและการถอนเงินจากตู้เอทีเอ็มในต่างประเทศมีสัดส่วนร้อยละ 38 และ 11 โดยมีมูลค่าอยู่ที่ 90.9 และ 27.9 พันล้านบาทตามลำดับ ซึ่งการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศมีอัตราเติบโตขึ้นเล็กน้อยประมาณร้อยละ 3.5 ขณะที่ การถอนเงินสดจากตู้เอทีเอ็มในต่างประเทศมีอัตราหดตัวลงถึงร้อยละ 9.7 จากสัดส่วนดังกล่าวเห็นได้ว่าคนไทยที่ไปต่างประเทศเริ่มเปลี่ยนพฤติกรรมจากการถอนเงินสดที่ตู้เอทีเอ็มในต่างประเทศเป็นการชำระเงินผ่านบัตรเครดิตและบัตรเดบิตมากขึ้น

ภาพที่ 19: มูลค่าการใช้จ่ายของคนไทยในต่างประเทศ

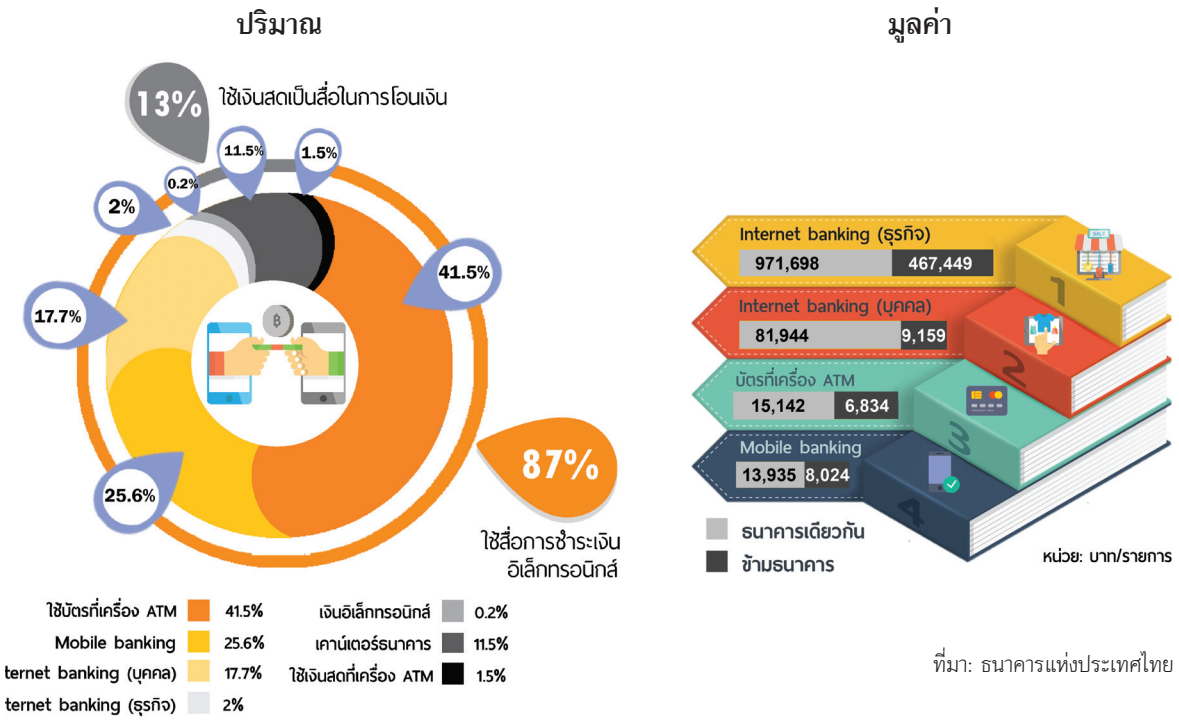

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

การโอนเงินของคนไทย (How We Transfer Money)

ในปี 2558 คนไทยนิยมทำการโอนเงินผ่านสื่อการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ มีสัดส่วนจำนวนรายการถึงร้อยละ 87 ของจำนวนรายการโอนเงินทั้งหมด โดยการโอนเงินผ่านบริการธนาคารทางอุปกรณ์เคลื่อนที่ (Mobile banking) และเงินอิเล็กทรอนิกส์ (e-Money) มีอัตราเติบโตมากกว่า 1 เท่าตัว เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า ขณะที่ การโอนเงินวิธีอื่น เช่น การใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ Internet banking และเคาน์เตอร์ธนาคารมีอัตราเติบโตเล็กน้อย อย่างไรก็ดี การโอนเงินด้วยบัตรอิเล็กทรอนิกส์ผ่านเครื่องทำรายการอัตโนมัติ (ATM และ CDM) ยังเป็นช่องทางที่ได้รับความนิยมมากที่สุดมีมูลค่าเฉลี่ย 12,294.3 บาท/รายการ ตามด้วย Mobile banking ซึ่งมีมูลค่าเฉลี่ย 12,753.4 บาท/รายการ ซึ่งการโอนเงินทั้งสองช่องทาง มักเป็นการโอนเงินของบุคคลทั่วไปที่มีมูลค่าไม่สูงมากนัก ต่างจากช่องทาง Internet banking ที่มีธุรกรรมของภาคธุรกิจค่อนข้างมาก ทำให้มีมูลค่าเฉลี่ยของการโอนเงินภาคธุรกิจอยู่ที่ 840,000 บาทต่อรายการ และหากเป็นการโอนเงินมูลค่าสูงมาก ๆ คนไทยยังนิยมไปโอนเงินผ่านเคาน์เตอร์ธนาคาร เนื่องจากยังมีความคุ้นเคยและมั่นใจในการทำธุรกรรมกับเจ้าหน้าที่สาขาธนาคาร กอปรกับช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ยังไม่รองรับการโอนเงินมูลค่าสูง ทำให้การโอนเงินผ่านเคาน์เตอร์ธนาคารมีสัดส่วนในเชิงมูลค่าสูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 83 และมีมูลค่าเฉลี่ยประมาณ 1.4 ล้านบาทต่อรายการ

ภาพที่ 20: สัดส่วนปริมาณและมูลค่าการโอนเงินผ่านช่องทางต่าง ๆ ของคนไทย

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

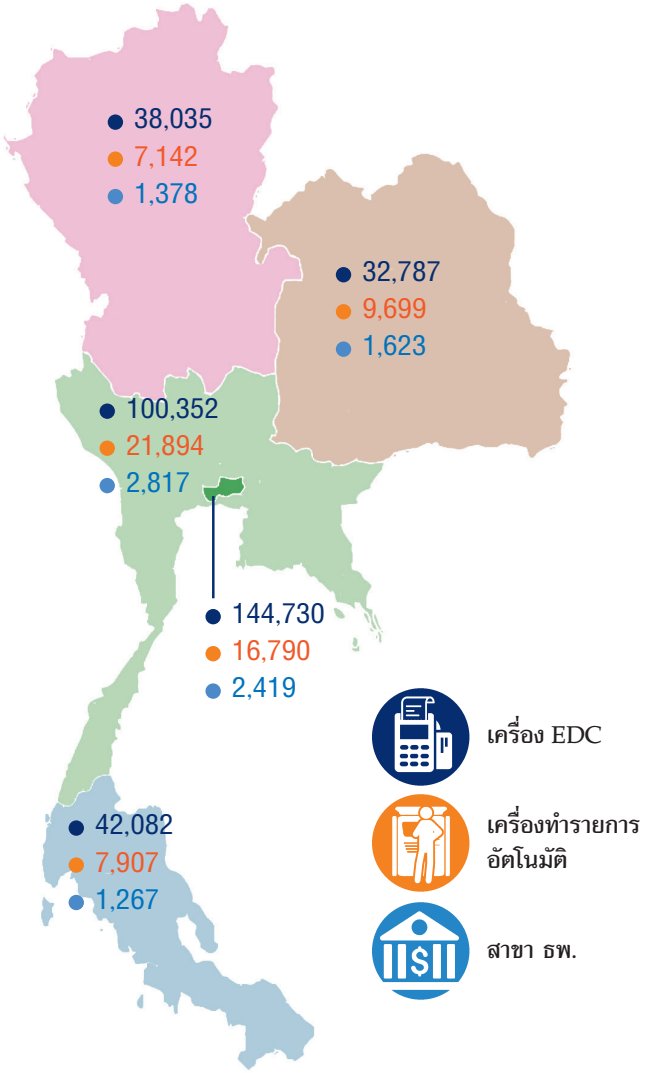
นอกจากนี้ โดยภาพรวมพฤติกรรมของคนไทยจะโอนเงินภายในธนาคารเดียวกันมากกว่าการโอนเงินข้ามธนาคารถึง 1 เท่าตัว เนื่องจากการโอนเงินภายในธนาคารเดียวกันส่วนใหญ่มักไม่คิดค่าธรรมเนียม ขณะที่ การโอนเงินข้ามธนาคารทุกช่องทางมีการคิดค่าธรรมเนียมการทำรายการด้วย ซึ่งการคิดค่าธรรมเนียมข้ามธนาคารมีผลต่อพฤติกรรมการโอนเงินผ่าน Internet banking ของบุคคลทั่วไป

4.2 ช่องทางและสื่อการชำระเงินที่สำคัญ

โครงสร้างพื้นฐานบริการการชำระเงิน (Payment Service Infrastructure)

โครงสร้างพื้นฐานบริการการชำระเงินของไทยที่สำคัญ ได้แก่ สาขาของธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินเฉพาะกิจ (สาขาธนาคาร) เครื่องทำรายการอัตโนมัติ (ATM/CDM)[12] และเครื่องรับบัตร (EDC) ซึ่งเห็นได้ว่าส่วนใหญ่ยังคงกระจุกตัวอยู่ในกรุงเทพฯ และภาคกลาง

ภาพที่ 21: การกระจายตัวของสาขาสถาบันการเงินและเครื่องทำรายการอัตโนมัติ ปี 2558

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

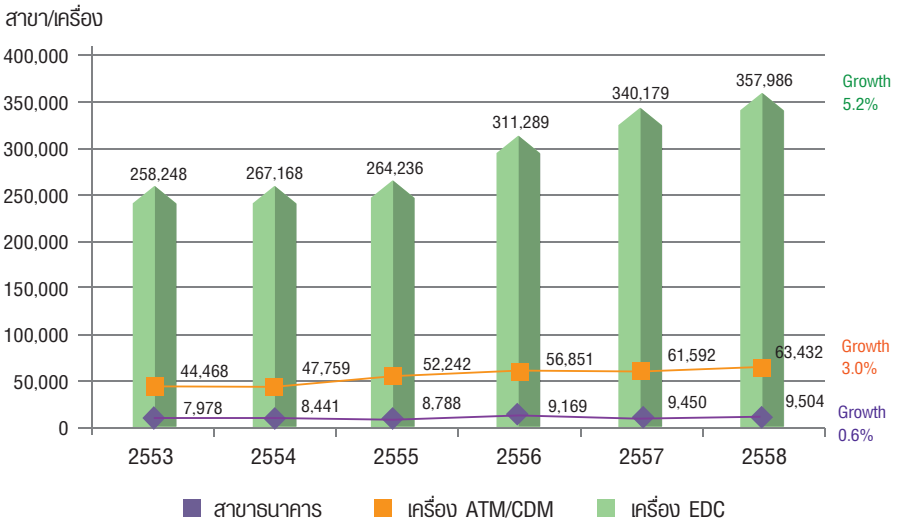
ในปีที่ผ่านมา สถาบันการเงินเปิดสาขาทั่วประเทศเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 0.6 ซึ่งเป็นการขยายตัวในอัตราที่ลดลง จากปีก่อนที่ขยายตัวร้อยละ 3.0 โดยเฉพาะในพื้นที่เมืองใหญ่อย่างกรุงเทพฯ จำนวนสาขาได้ลดลงจากปีก่อน 43 สาขา ส่วนเครื่องทำรายการอัตโนมัติและเครื่องรับบัตรมีอัตราการขยายตัวร้อยละ 3.0 และ 5.2 ตามลำดับ โดยเฉพาะภาคกลางมีจำนวนเครื่อง ATM/CDM และ EDC เพิ่มมากที่สุดถึง 606 และ 16,301 เครื่อง

การขยายตัวของโครงสร้างพื้นฐานดังกล่าว สอดคล้องกับแนวโน้มที่สถาบันการเงินมุ่งเน้นการให้บริการผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อลดต้นทุนการดำเนินงาน ประกอบกับประชาชนหันมาทำธุรกรรมทางการเงินผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น เช่น การชำระเงินหรือโอนเงินผ่าน Internet banking/Mobile banking หรือการฝากเงินและโอนเงินผ่านเครื่องทำรายการอัตโนมัติ ซึ่งสะดวกและประหยัดเวลามากกว่าการทำธุรกรรมที่สาขา

เมื่อพิจารณาความเพียงพอของโครงสร้างพื้นฐานบริการการชำระเงินของไทยกับต่างประเทศ พบว่า จำนวนสาขาธนาคารต่อประชากรของไทยมีสัดส่วนอยู่ที่ 145 สาขาต่อประชากร 1 ล้านคน ซึ่งใกล้เคียงกับประเทศที่อื่น ๆ เช่น มาเลเซีย 140 สาขา สิงคโปร์ 97 สาขา ออสเตรเลีย 269 สาขา สวีเดน 183 สาขา (ข้อมูลปี 2557)

[12] เครื่องทำรายการอัตโนมัติ ได้แก่ เครื่องเอทีเอ็ม (Automated Teller Machine: ATM) และเครื่องรับฝากเงินอัตโนมัติ (Cash Deposit Machine: CDM)

ภาพที่ 22: โครงสร้างพื้นฐานบริการการชำระเงินระหว่าง ปี 2553 ถึง 2558

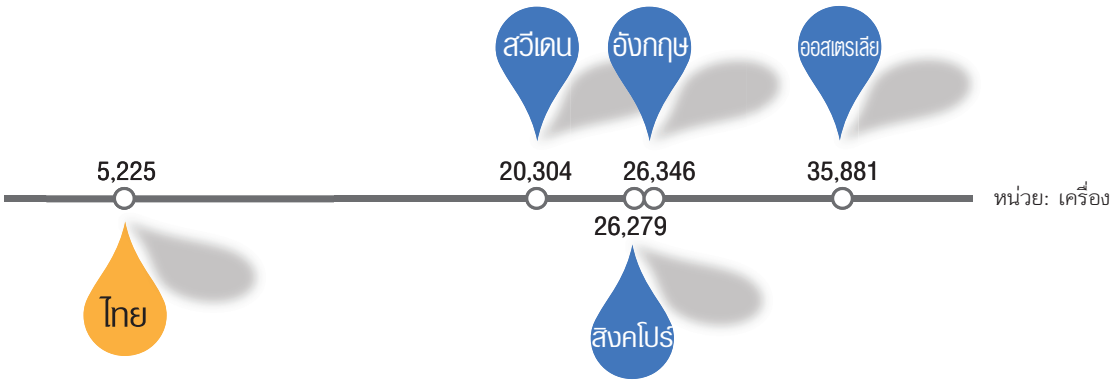

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

หากพิจารณาเครื่องทำรายการอัตโนมัติของไทยพบว่ามีจำนวน 965 เครื่องต่อประชากร 1 ล้านคน ซึ่งสูงกว่าประเทศเพื่อนบ้านของไทยและประเทศพัฒนาแล้วหลายประเทศ เช่น มาเลเซีย 519 เครื่อง สิงคโปร์ 500 เครื่อง และสวีเดน 33 เครื่อง (ข้อมูลปี 2557) อย่างไรก็ดี เครื่องทำรายการอัตโนมัติกว่าร้อยละ 60 กระจุกตัวอยู่ในกรุงเทพฯ และปริมณฑล ซึ่งกลยุทธ์ของธนาคารส่วนใหญ่เลือกให้บริการเครื่องทำรายการอัตโนมัติในบริเวณที่คาดว่าจะมีผู้ใช้บริการมาก เช่น ห้างสรรพสินค้า สถานีรถไฟฟ้า หรือย่านธุรกิจต่าง ๆ ทั้งนี้ ในปี 2558 เห็นได้ชัดว่า เครื่องทำรายการอัตโนมัติของไทยมีอัตราการขยายตัวที่ลดลง คิดเป็นร้อยละ 3.0 ขณะที่หลายปีก่อน (2555-2557) ขยายตัวมากกว่าร้อยละ 8.0 ในแต่ละปี

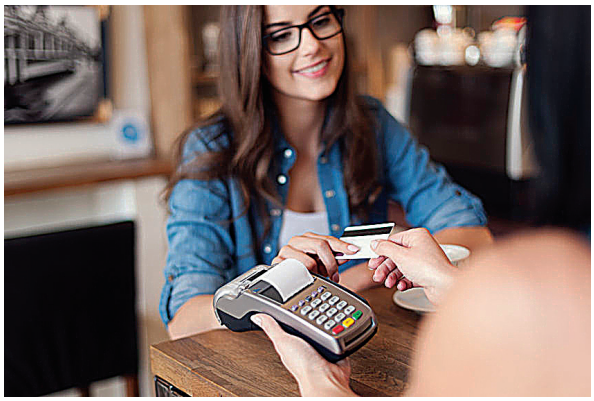
สำหรับจำนวนเครื่อง EDC ของไทยในปี 2558 ยังถือว่ามีจำนวนน้อย หรือมีเพียง 5,446 เครื่องต่อประชากร 1 ล้านคน ซึ่งหากเทียบกับประเทศพัฒนาแล้ว อาทิ สวีเดน สิงคโปร์ อังกฤษ หรือออสเตรเลีย เห็นได้ว่าประเทศเหล่านี้มีสัดส่วนจำนวนเครื่อง EDC สูงกว่าไทย 4 ถึง 7 เท่าตัว

ภาพที่ 23: จำนวนเครื่อง EDC ของประเทศต่าง ๆ ต่อประชากร 1 ล้านคน (ปี 2557)

ที่มา: Statistics on payment, clearing and settlement systems in the CPMI countries Figures for 2014 และ ธนาคารแห่งประเทศไทย

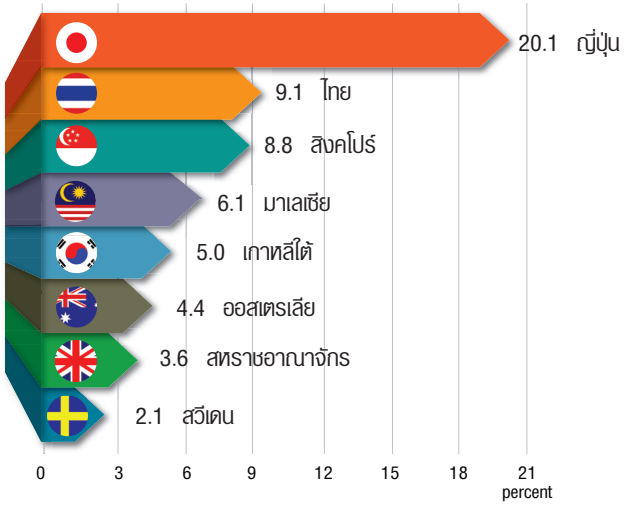
ซึ่งการที่รัฐบาลมีแผนส่งเสริมการกระจายอุปกรณ์รับชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ไปยังหน่วยงานภาครัฐและร้านค้าให้แพร่หลายมากขึ้น ผ่านโครงการขยายการใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ภายใต้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานระบบการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์แห่งชาติ (National e-Payment Master Plan) จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้ประชาชนใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ให้มากขึ้น รวมทั้งร้านค้าจะสามารถเพิ่มช่องทางรับชำระเงินและลดต้นทุนในการบริหารจัดการเงินสด

เงินสด (Cash)

สัดส่วนปริมาณเงินสด (ธนบัตรและเหรียญกษาปณ์) กับผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) เป็นดัชนีหนึ่งที่บ่งชี้ความต้องการใช้เงินสดในระบบเศรษฐกิจ ในปี 2558 ปริมาณเงินสดต่อ GDP ของไทยอยู่ที่ระดับร้อยละ 9.2 ใกล้เคียงกับปีก่อนหน้า[13] ซึ่งหากเปรียบเทียบกับประเทศที่มีระดับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจใกล้เคียงกัน หรือประเทศในภูมิภาคเอเชีย เช่น ประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ และเกาหลีใต้ มีสัดส่วนปริมาณเงินสดต่อ GDP ต่ำกว่าไทย โดยอยู่ที่ร้อยละ 6.1 8.8 และ 5.0 ตามลำดับ[14] สำหรับญี่ปุ่นแม้มีสัดส่วนดังกล่าวค่อนข้างสูงอยู่ที่ร้อยละ 20.1 แต่ก็มีปริมาณการใช้ e-Payment สูงกว่าไทย คือ อยู่ที่ 46 ครั้ง/คน/ปี ในขณะที่การใช้ e-Payment ของไทยอยู่ที่ 35 ครั้ง/คน/ปี สำหรับประเทศพัฒนาแล้วที่มีการใช้บริการ e-Payment สูง มักมีสัดส่วนปริมาณเงินสดต่อ GDP ต่ำ โดยเฉพาะประเทศสวีเดนซึ่งเป็นประเทศที่มุ่งสู่การเป็นสังคมที่ไม่ใช้เงินสด (cashless society)[15] มีสัดส่วนปริมาณเงินสดต่อ GDP เพียงร้อยละ 2.1 และยังมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง

ภาพที่ 24: สัดส่วนเงินสดต่อ GDP (ปี 2557)

ที่มา: Statistics on payment, clearing and settlement systems in the CPMI countries - Figures for 2014 และ ธนาคารแห่งประเทศไทย

[13] สิ้นปี 2558 มีการปรับข้อมูล GDP ย้อนหลัง ทำให้สัดส่วนปริมาณเงินสดหมุนเวียนของไทยต่อ GDP ปี 2557 อยู่ที่ร้อยละ 9.1

[14] ข้อมูลจาก Malaysia's Payment Statistics (Basic Payments Indicator 2015)

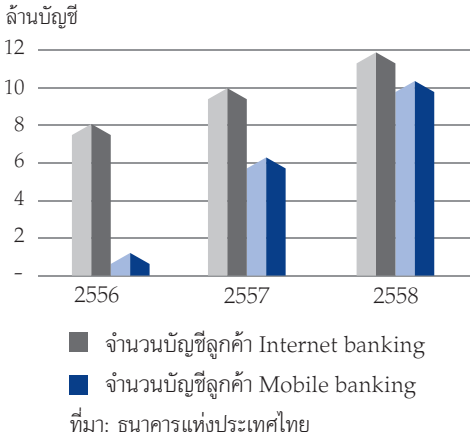
[15] https://sweden.se/business/cashless-society/

ธนาคารทางอินเทอร์เน็ตและธนาคารทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ (Internet banking and Mobile banking)

ในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา จำนวนผู้ใช้บริการ Mobile banking มีการเติบโตอย่างก้าวกระโดด ถือเป็นบริการที่มีอัตราเติบโตสูงสุดจาก 1.2 ล้านบัญชี ในปี 2556 เป็น 10.4 ล้านบัญชี ณ สิ้นปี 2558 ขณะที่จำนวนผู้ใช้ Internet banking มีอัตราการเติบโตคงที่ในแต่ละปี ในระดับประมาณร้อยละ 20 โดย ณ สิ้นปี 2558 มีจำนวนผู้ใช้บริการ Internet banking 11.9 ล้านบัญชี ปริมาณและมูลค่าธุรกรรมของ Mobile banking สอดคล้องกับการขยายตัวของจำนวนผู้ใช้บริการ โดยมีการขยายตัวสูงถึงร้อยละ 126.9 และ 88.4 ตามลำดับ ส่วนปริมาณและมูลค่าของบริการ Internet banking ขยายตัวเล็กน้อยเพียงร้อยละ 7.9 และ16.5 ตามลำดับ

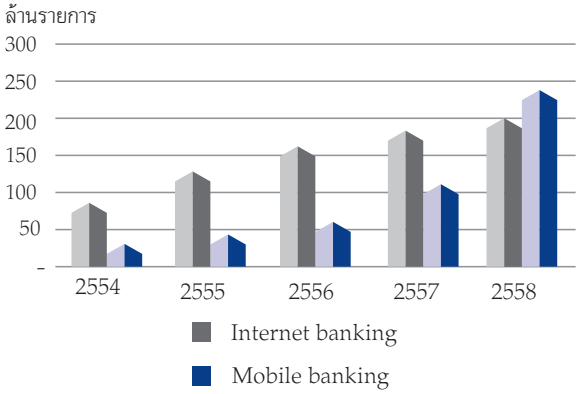
นอกจากจำนวนผู้ใช้บริการ Mobile banking ที่เพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดดแล้ว ในปี 2558 เป็นปีแรกที่ปริมาณธุรกรรม Mobile banking มีจำนวนมากกว่า Internet banking โดยมีจำนวนรายการทั้งสิ้น 248.1 ล้านรายการ

ภาพที่ 25 : จำนวนบัญชี Internet banking และ Mobile banking

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

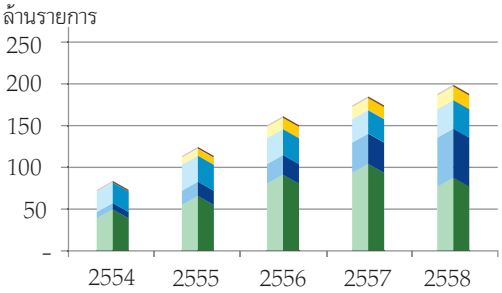
ภาพที่ 26 : จำนวนรายการ Internet banking และ Mobile banking

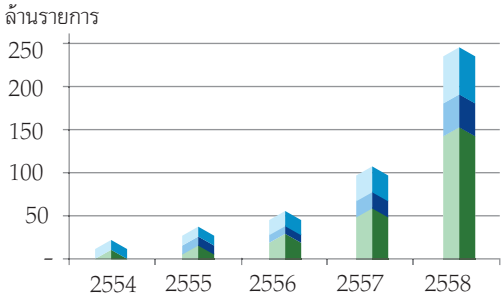
หากพิจารณาตามประเภทการใช้บริการของทั้ง Internet banking และ Mobile banking จะพบว่า ธุรกรรมส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 50 ของธุรกรรมทั้งหมด เป็นการโอนเงินภายในธนาคารเดียวกัน และถ้าพิจารณาในรายละเอียดในปี 2558 เห็นได้ชัดว่าคนไทยได้ปรับพฤติกรรมการโอนเงินภายในธนาคารเดียวกันจากการใช้ผ่าน Internet banking ไปเป็นการใช้ผ่าน Mobile banking มากขึ้น โดยจำนวนรายการโอนเงินธนาคารเดียวกันผ่าน Internet banking มีปริมาณลดลงจากปีก่อน ขณะที่จำนวนรายการโอนเงินธนาคารเดียวกันผ่าน Mobile banking เพิ่มขึ้นมาก

ภาพที่ 27 : ปริมาณธุรกรรม Internet banking และ Mobile banking

ปริมาณธุรกรรม Internet banking

ปริมาณธุรกรรม mobile banking

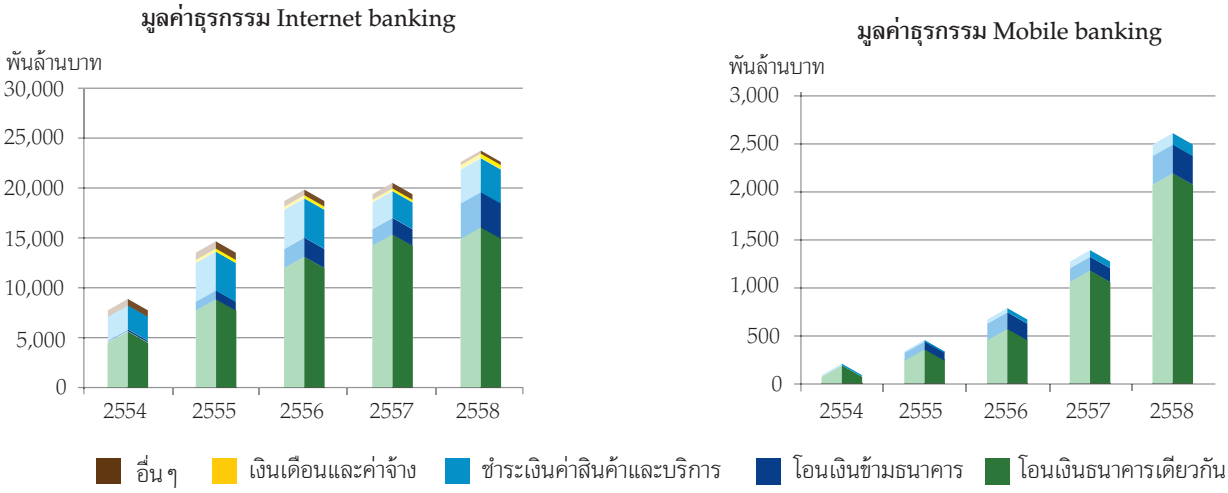

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

เมื่อพิจารณามูลค่าธุรกรรมพบว่า ในปี 2558 การทำธุรกรรมผ่าน Internet banking ยังคงมีมูลค่าสูงกว่าการทำธุรกรรม Mobile banking อยู่มาก โดยมีมูลค่าการทำธุรกรรมสูงถึง 23.9 ล้านล้านบาท ในขณะที่ Mobile banking มีมูลค่าการทำธุรกรรมเพียง 2.6 ล้านล้านบาท เนื่องจากการทำธุรกรรมผ่าน Mobile banking ส่วนใหญ่มาจากบุคคลทั่วไปหรือผู้ใช้บริการรายย่อยที่ต้องการความสะดวกและรวดเร็วในการโอนเงินในมูลค่าไม่สูงมากนัก ขณะที่การทำธุรกรรมผ่าน Internet banking ส่วนใหญ่เป็นการใช้งานภาคธุรกิจเพื่อทำธุรกรรมทางการเงินเพื่อการค้า อาทิ การโอนเงิน ชำระค่าสินค้าและบริการ รวมถึงจ่ายเงินเดือนและค่าจ้าง โดยภาคธุรกิจมีมูลค่าการใช้ Internet banking และ Mobile banking เฉลี่ยต่อรายการอยู่ที่ 405,510.8 บาท และ 32,838.7 บาทต่อรายการ

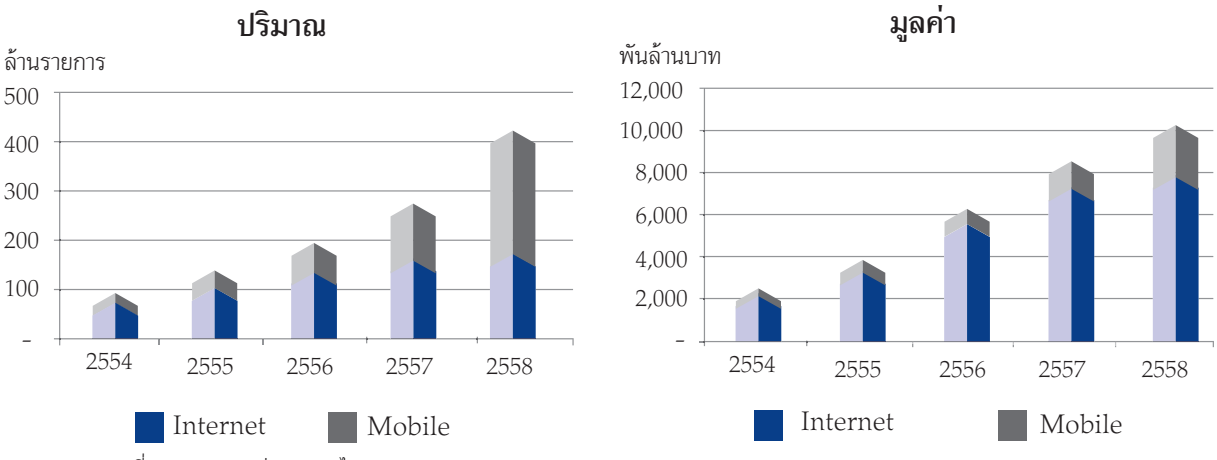
ภาพที่ 28 : มูลค่าธุรกรรม Internet banking และ Mobile banking

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

หากพิจารณาเฉพาะการทำธุรกรรมของบุคคลธรรมดาระหว่าง Internet banking และ Mobile banking จะเห็นได้ว่าปริมาณการใช้ Mobile banking มีอัตราเติบโตสูงถึงร้อยละ 126.9 ขณะที่การใช้ Internet banking เพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 2.8 เท่านั้น การใช้ Internet banking มักใช้ทำธุรกรรมที่มีมูลค่าสูงกว่า Mobile banking โดยมูลค่าเฉลี่ยการใช้ Internet banking และ Mobile banking เฉลี่ยต่อรายการอยู่ที่ 47,484.5 บาทและ 10,357.2 บาทต่อรายการ

ภาพที่ 29: ปริมาณและมูลค่าธุรกรรม Internet banking และ Mobile banking ของบุคคลธรรมดา

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

บัตรอิเล็กทรอนิกส์ (Card payments)

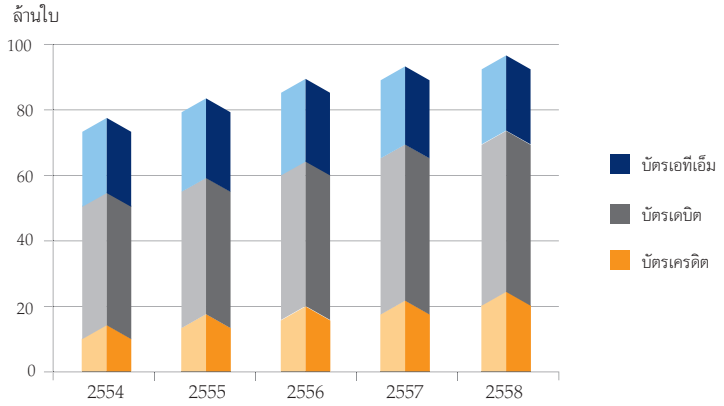
จำนวนบัตรอิเล็กทรอนิกส์

ณ สิ้นปี 2558 บัตรอิเล็กทรอนิกส์ (บัตรเอทีเอ็ม บัตรเดบิต และบัตรเครดิต) ของไทยมีจำนวนเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย โดยบัตรเดบิตและบัตรเครดิตยังมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.8 และ 7.4 โดยมีจำนวน 50.4 และ 21.8 ล้านใบ ตามลำดับ ขณะที่บัตรเอทีเอ็มมีจำนวนลดลงจากปีที่ผ่านมาร้อยละ 13.4 อยู่ที่ 21.7 ล้านใบ

เมื่อพิจารณาบัตรเอทีเอ็มเทียบกับบัตรเดบิตจะเห็นได้ชัดว่าจำนวนบัตรเดบิตมีแนวโน้มสูงขึ้นเป็นลำดับ เนื่องจากธนาคารพาณิชย์มีกลยุทธ์ในการส่งเสริมการใช้บัตรเดบิตมากขึ้น ซึ่งค่าธรรมเนียมการออกบัตรและรายปีของบัตรเดบิตเท่ากับบัตรเอทีเอ็ม แต่บัตรเดบิตสามารถนำไปใช้รูดซื้อสินค้า ณ จุดขายได้ด้วย นอกจากนี้ยังมีสิทธิประโยชน์เพิ่มในเรื่องต่าง ๆ เช่น การคุ้มครองค่ารักษาพยาบาล การรับคะแนนสะสม และส่วนลดที่ร้านค้าที่ร่วมรายการ ทำให้บัตรเดบิตได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยจำนวนบัตรเดบิตในปี 2558 มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 53.7 เมื่อเทียบกับจำนวนบัตรอิเล็กทรอนิกส์ทั้งหมด

ภาพที่ 30 : จำนวนบัตรอิเล็กทรอนิกส์

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

สำหรับวัตถุประสงค์ในการใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ของไทยอาจแบ่งได้เป็น 4 ประเภทหลัก ได้แก่ การฝากเงิน การถอนเงิน การโอนเงิน และการชำระค่าสินค้าและบริการ ซึ่งโดยทั่วไปพฤติกรรมการใช้บัตรเอทีเอ็มและบัตรเดบิตส่วนใหญ่ใช้เพื่อถอนเงินสดที่เครื่องทำรายการอัตโนมัติ (ATM/CDM) ตามด้วยการโอนเงิน การฝากเงินสด และการชำระค่าสินค้าและบริการ ตามลำดับ ซึ่งแตกต่างจากพฤติกรรมการใช้บัตรเครดิตที่ธุรกรรมเกือบทั้งหมดใช้เพื่อชำระค่าสินค้าและบริการ ณ จุดรับชำระเงิน (EDC terminal) ตามด้วยการชำระเงินออนไลน์ อย่างไรก็ดี ในปี 2558 พฤติกรรมการใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ของคนไทยมีการเปลี่ยนแปลงที่น่าสนใจ โดยมีรายละเอียดจำแนกตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

ตารางที่ 1: ปริมาณและมูลค่าธุรกรรมการใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ ปี 2558

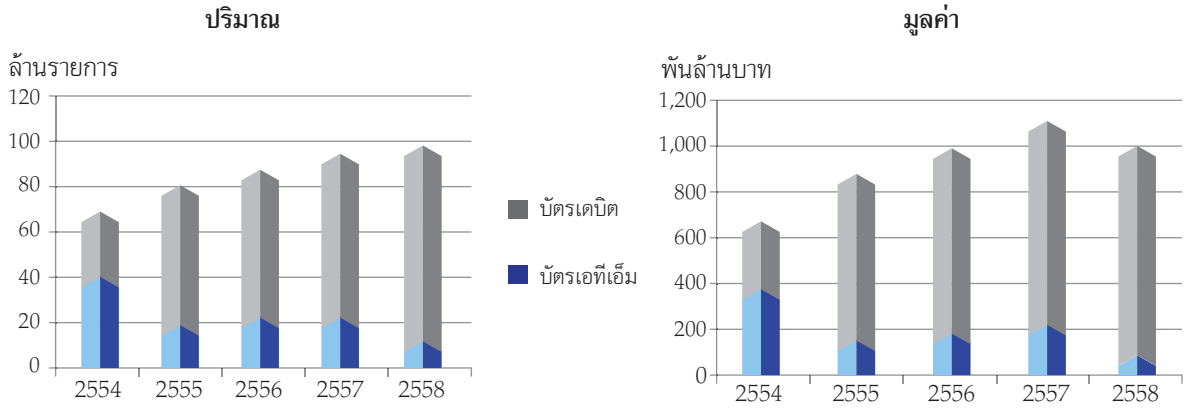
ประเภทธุรกรรม	ปริมาณ (ล้านรายการ)			มูลค่า (พันล้านบาท)		
	เอทีเอ็ม	เดบิต	เครดิต	เอทีเอ็ม	เดบิต	เครดิต
ฝากเงิน	12.3 (-44.3%)	85.0 (14.9%)	n/a	90.4 (-60.4%)	915.6 (6.3%)	n/a
ถอนเงิน*	375.4 (-5.5%)	1,365.2 (9.9%)	19.1 (5.0%)	1,658.7 (-6.4%)	6,497.1 (6.8%)	128.4 (5.6%)
โอนเงิน	63.7 (16.0%)	267.3 (8.4%)	n/a	464.3 (22.3%)	3,529.1 (-7.5%)	n/a
ชำระค่าสินค้าและบริการ	12.7 (23.5%)	94.9 (11.9%)	374.7 (4.6%)	36.5 (60.2%)	257.6 (10.1%)	1,227.50 (4.8%)

ข้อมูลในวงเล็บ หมายถึง อัตราการเติบโตของปี 2558 เทียบกับปี 2557
* หมายถึง การถอนเงินหรือเบิกเงินล่วงหน้าจากเครื่องทำรายการอัตโนมัติ

การฝากเงินสด

ในปี 2558 การฝากเงินสดที่เครื่องรับฝากเงินสด (CDM) มีปริมาณ 97.3 ล้านรายการ คิดเป็นมูลค่า 1.1 ล้านล้านบาท โดยมีอัตราเติบโตในเชิงปริมาณเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา ซึ่งการใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์เพื่อฝากเงินส่วนใหญ่เป็นธุรกรรมที่เกิดจากการใช้บัตรเดบิต สำหรับมูลค่าการฝากเงินโดยใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์มีอัตราหดตัวลงถึงร้อยละ 8 โดยมูลค่าการฝากเงินสดที่ลดลงส่วนใหญ่มาจากจำนวนบัตรเอทีเอ็มที่ลดลงกว่า 3.4 ล้านใบ ส่งผลให้มูลค่าการฝากเงินสดด้วยบัตรเอทีเอ็มลดลงกว่าร้อยละ 60

ภาพที่ 31 : ปริมาณและมูลค่าการฝากเงิน

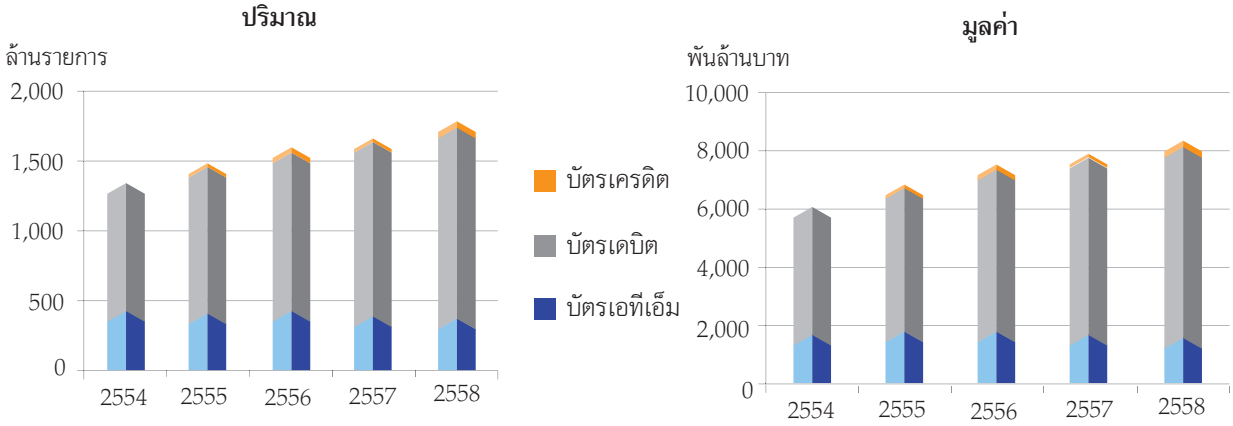

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

การถอนเงินและเบิกเงินสดล่วงหน้า

การถอนเงินสดที่เครื่องทำรายการอัตโนมัติในภาพรวม ในปี 2558 มีปริมาณ 1,759.7 ล้านรายการ คิดเป็นมูลค่า 8,284.2 พันล้านบาท มีอัตราเติบโตของปริมาณและมูลค่าเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.2 และ 3.9 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าคนไทยยังนิยมถอนเงินสดจากเครื่องทำรายการอัตโนมัติเพื่อจับจ่ายใช้สอยในชีวิตประจำวัน เมื่อจำแนกตามประเภทบัตรอิเล็กทรอนิกส์จะพบว่าการใช้บัตรเอทีเอ็มและบัตรเดบิตในการถอนเงินสดมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเล็กน้อย โดยมีอัตราขยายตัวในเชิงปริมาณและมูลค่าเท่ากับร้อยละ 6 และ 4 ตามลำดับ ส่วนการใช้บัตรเครดิตเพื่อเบิกเงินสดล่วงหน้าที่เครื่องทำรายการอัตโนมัติมีอัตราเติบโตเพิ่มขึ้นเช่นกัน โดยมีอัตราเติบโตเพิ่มขึ้นในเชิงปริมาณและมูลค่าประมาณร้อยละ 5

ภาพที่ 32 : ปริมาณและมูลค่าการถอนเงินและเบิกเงินสดล่วงหน้า

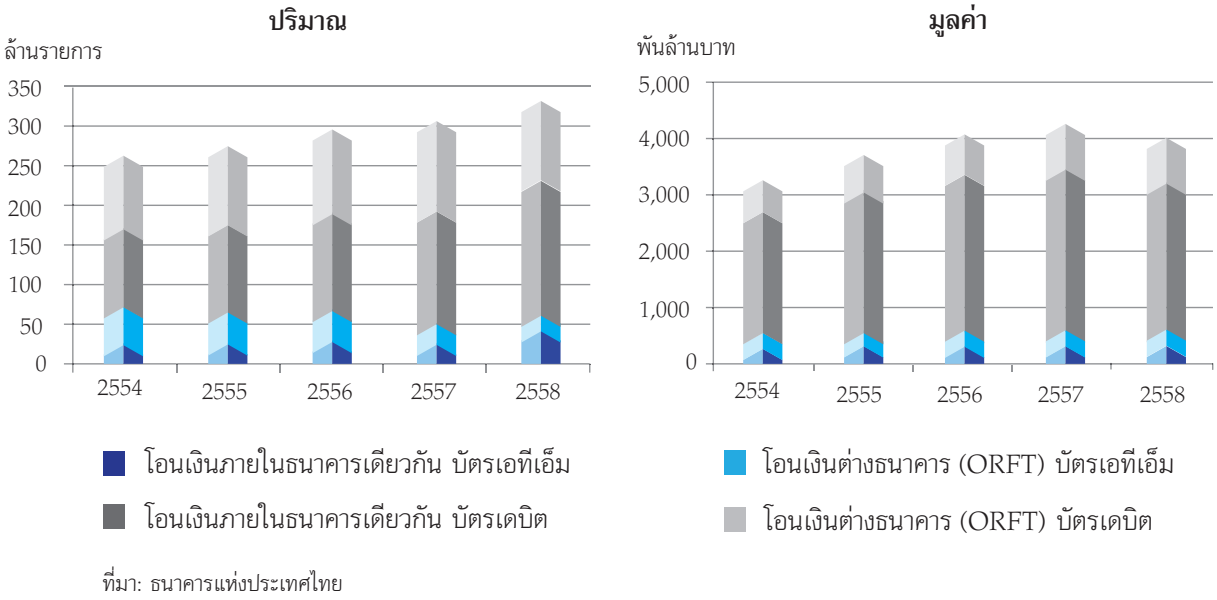
ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

การโอนเงิน

ในปี 2558 การโอนเงินด้วยบัตรอิเล็กทรอนิกส์ที่เครื่องทำรายการอัตโนมัติมีปริมาณ 330.9 ล้านรายการ มีอัตราเติบโตร้อยละ 10 ส่วนมูลค่าหดตัวลงร้อยละ 5 อยู่ที่ 3,993.3 พันล้านบาท โดยในปีนี้เป็นปีแรกที่มูลค่าการโอนเงินที่เครื่องทำรายการอัตโนมัติมีอัตราลดลง เนื่องจากประชาชนมีช่องทางอื่นในการโอนเงินที่ทำได้สะดวกและรวดเร็ว เช่น Internet banking Mobile banking และหากพิจารณาการโอนเงินภายในธนาคารเดียวกันและโอนเงินต่างธนาคารจะพบว่า ธุรกรรมส่วนใหญ่เป็นการโอนเงินภายในธนาคารเดียวกันเนื่องจากส่วนใหญ่ไม่มีค่าธรรมเนียม โดยมีสัดส่วนในเชิงปริมาณและมูลค่าเท่ากับร้อยละ 63 และ 79 ตามลำดับ อย่างไรก็ดี มูลค่าโอนเงินธนาคารเดียวกันมีอัตราหดตัวลงเล็กน้อย ขณะที่การโอนเงินต่างธนาคาร (ORFT) มีการหดตัวลงทั้งปริมาณและมูลค่า

ภาพที่ 33 : ปริมาณและมูลค่าการโอนเงิน

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

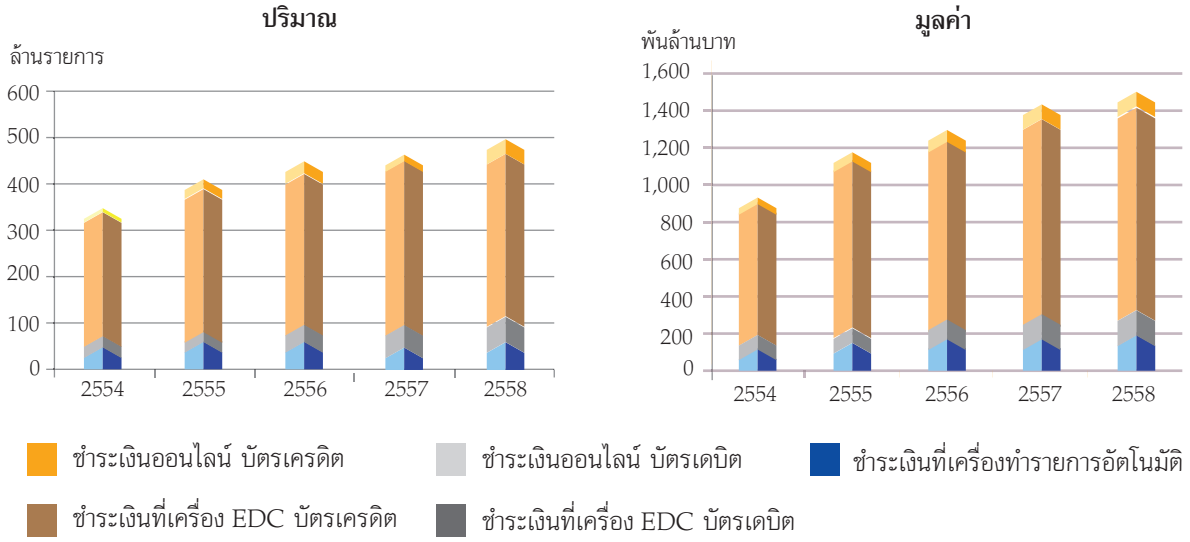
การชำระเงิน

หากพิจารณาการชำระเงินด้วยบัตรอิเล็กทรอนิกส์ผ่าน 3 ช่องทาง ได้แก่ เครื่องรับบัตร (EDC) เครื่องทำรายการอัตโนมัติ (การจ่ายบิล) และออนไลน์ พบว่าในปี 2558 มีปริมาณรวม 482.3 ล้านรายการ คิดเป็นมูลค่า 1,521.7 พันล้านบาท มีอัตราการเติบโตเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมาที่ระดับร้อยละ 6.5 ทั้งปริมาณและมูลค่า แสดงให้เห็นว่าคนไทยใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์เพื่อชำระเงินเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยการชำระเงินที่เครื่อง EDC มีสัดส่วนในเชิงปริมาณและมูลค่ามากกว่าร้อยละ 85 ของการชำระเงินด้วยบัตรอิเล็กทรอนิกส์ในทุกช่องทาง ตามด้วยการชำระเงินที่เครื่องทำรายการอัตโนมัติที่มีสัดส่วนประมาณร้อยละ 11 และส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 4 คือการชำระเงินออนไลน์ อย่างไรก็ดี การชำระเงินที่มีอัตราการเติบโตสูงสุดในปีที่ผ่านมา คือ การชำระเงินออนไลน์ที่มีอัตราเติบโตทั้งในเชิงปริมาณและมูลค่าร้อยละ 60 และ 44 จากปีก่อน ซึ่งแนวโน้มดังกล่าวสอดคล้องกับพฤติกรรมของคนไทยที่มีความมั่นใจและนิยมซื้อสินค้าและบริการออนไลน์ (e-Commerce) มากขึ้น

เมื่อพิจารณาการใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ในแต่ละประเภทผ่านช่องทางต่าง ๆ ทั้งในเชิงปริมาณและมูลค่าพบว่า คนไทยนิยมใช้บัตรเครดิตในการชำระเงินที่เครื่อง EDC และออนไลน์มากที่สุด คิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 90 ของการใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ชำระเงินในช่องทางดังกล่าว ส่วนการชำระเงินที่เครื่องทำรายการอัตโนมัติ คนไทยนิยมใช้บัตรเดบิตสูงถึงร้อยละ 70 หากพิจารณามูลค่าเฉลี่ยในการชำระเงินในแต่ละช่องทางพบว่า ทุกช่องทางมีมูลค่าเฉลี่ยใกล้เคียงกัน โดยการชำระเงินผ่านเครื่องทำรายการอัตโนมัติมีมูลค่าการชำระเงินเฉลี่ย 3,348 บาท/รายการ ผ่านเครื่อง EDC มีมูลค่าเท่ากับ 3,137 บาท/รายการ และผ่านช่องทางออนไลน์มีมูลค่าเท่ากับ 3,187 บาท/รายการตามลำดับ

ภาพที่ 34 : ปริมาณและมูลค่าการชำระเงิน

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

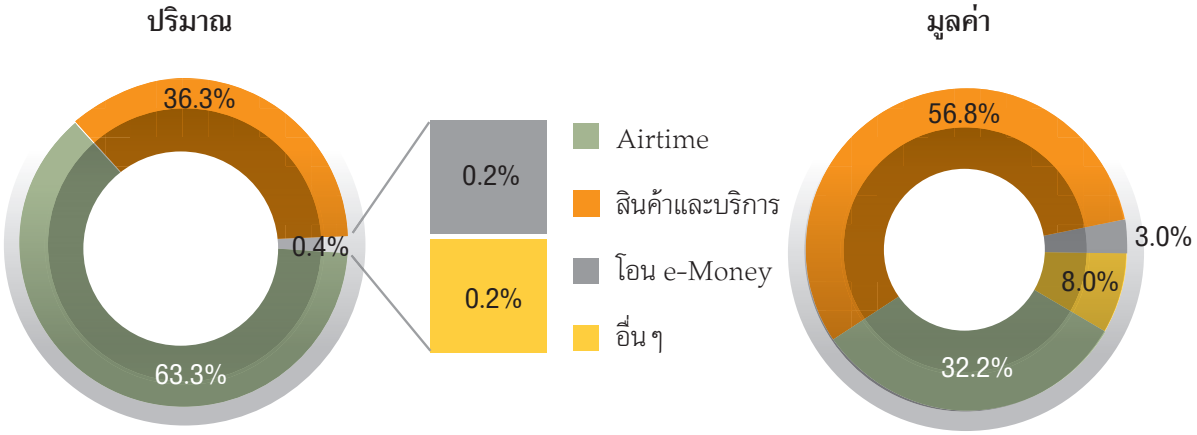
เงินอิเล็กทรอนิกส์ (e-Money)

ณ สิ้นปี 2558 มีผู้ให้บริการเงินอิเล็กทรอนิกส์รวมทั้งสิ้น 26 ราย เพิ่มขึ้นจากปีก่อน 5 ราย ประกอบด้วยผู้ให้บริการที่เป็นสถาบันการเงิน (Bank) จำนวน 8 ราย เท่ากับปีก่อน ส่วนผู้ให้บริการที่มิใช่สถาบันการเงิน (Non-bank) มีจำนวน 18 ราย ซึ่งหากแบ่งตามประเภทบัญชีภายใต้ พ.ร.ฎ. e-Payment จะมีผู้ให้บริการตามบัญชี ก 1 ราย บัญชี ข 5 ราย และบัญชี ค 20 ราย[16] การให้บริการ e-Money ส่วนใหญ่ยังเป็นการให้บริการโดย Non-bank มีสัดส่วนจำนวนบัตรหรือจำนวนบัญชีของ Non-bank ถึงร้อยละ 94.3 ของจำนวนบัตรหรือจำนวนบัญชีทั้งหมด ซึ่ง ณ สิ้นปี 2558 มีจำนวนบัตรและบัญชีทั้งสิ้น 31.7 ล้านบัตร/บัญชี

ปริมาณการใช้จ่าย e-Money เกือบทั้งหมดเป็นการใช้ e-Money ที่ให้บริการโดย Non-bank และส่วนใหญ่จะเป็นการใช้จ่ายในช่วงมูลค่าต่ำ (ไม่เกิน 500 บาท) คิดเป็นร้อยละ 98.4 ของจำนวนรายการใช้จ่ายทั้งหมด หากพิจารณาการใช้บริการ e-Money ของ Bank และ Non-bank จะพบว่า บริการของ Bank ส่วนหนึ่งเป็นการให้บริการกับลูกค้าที่เป็นนิติบุคคล เช่น บัตร e-Money เพื่อการเติมน้ำมันเชื้อเพลิง ส่วนลูกค้าของผู้ให้บริการ Non-bank ส่วนใหญ่

[16] e-Money บัญชี ก คือ การให้บริการ e-Money ที่ใช้ซื้อสินค้าหรือรับบริการเฉพาะอย่างตามรายการที่กำหนดไว้ล่วงหน้า จากผู้ให้บริการเพียงรายเดียว ไม่รวมการให้บริการ e-Money ที่ใช้จำกัดเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้บริโภคโดยมิได้แสวงหากำไรจากการออกบัตร / บัญชี ข คือ การให้บริการ e-Money ที่ใช้ซื้อสินค้า และหรือรับบริการเฉพาะอย่างตามรายการที่กำหนดไว้ล่วงหน้า จากผู้ให้บริการหลายราย ณ สถานที่ที่อยู่ภายใต้ระบบการจัดจำหน่ายและการให้บริการเดียวกัน / บัญชี ค คือการให้บริการ e-Money ที่ใช้ซื้อสินค้า และหรือรับบริการเฉพาะอย่างตามรายการที่กำหนดไว้ล่วงหน้า จากผู้ให้บริการหลายรายโดยไม่จำกัดสถานที่และไม่อยู่ภายใต้ระบบการจัดจำหน่ายและการให้บริการเดียวกัน ดูรายชื่อผู้ให้บริการ e-Money ตาม พ.ร.ฎ. e-Payment ได้จาก www.bot.or.th หัวข้อ “ระบบการชำระเงิน”

ภาพที่ 35 : สัดส่วนปริมาณและมูลค่าการใช้จ่าย e-Money แยกตามประเภท (ปี 2558)

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

เป็นประชาชนทั่วไปที่เป็นรายย่อย รวมถึงกลุ่มผู้ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ซึ่งมีจำนวนมาก ซึ่งถ้าดูมูลค่าการใช้จ่ายเฉลี่ยต่อรายการแล้ว เห็นได้ว่าค่าเฉลี่ยในการใช้จ่าย e-Money ของผู้ให้บริการที่เป็น Bank อยู่ที่ 1,615.1 บาทต่อรายการ ขณะที่ Non-bank อยู่ที่ 71.9 บาทต่อรายการ และถ้าพิจารณาตามวัตถุประสงค์ของการใช้จ่าย e-Money แล้วเห็นได้ว่ารายการธุรกรรมส่วนใหญ่จะเป็นการใช้จ่ายสำหรับชำระค่าบริการเติมเงินในโทรศัพท์เคลื่อนที่ หรือค่า Airtime โดยมีสัดส่วนปริมาณการใช้จ่ายถึงร้อยละ 63.3 ของจำนวนรายการใช้จ่ายทั้งหมด ส่วนการใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าและบริการมีสัดส่วนร้อยละ 36.3 แต่หากพิจารณามูลค่าการใช้จ่ายพบว่า มูลค่าการใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าและบริการมีสัดส่วนมากกว่าครึ่งหนึ่งของมูลค่าธุรกรรมทั้งหมด หรือมีมูลค่า 38,405.0 ล้านบาท

แม้ว่าการใช้จ่าย e-Money ในภาพรวมของปี 2558 จะมีมูลค่าสูงถึง 67,616.6 ล้านบาท แต่ถ้าเปรียบเทียบกับการทำธุรกรรมอื่น ๆ เช่น การโอนเงินหรือการใช้บัตรอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ แล้วถือว่ายังเป็นธุรกรรมที่มีมูลค่าน้อย

ในช่วงไตรมาส 4 ปี 2558 มีการเปลี่ยนแปลงที่น่าสนใจของการให้บริการ e-Money คือ การร่วมมือกันระหว่างผู้ให้บริการ e-Money เพื่อให้ลูกค้าสามารถโอนเงินข้ามค่ายระหว่างกันได้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทั้งผู้ให้บริการและผู้ใช้บริการในเรื่องของต้นทุนในการให้บริการและความสะดวกในการโอนเงิน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการส่งเสริมการทำธุรกรรมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์และสนับสนุนการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์

5 อภิธานคำศัพท์และคำย่อ

กรช.	คณะกรรมการระบบการชำระเงิน
ก.ล.ต.	สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์
คธอ.	คณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์
ธปท.	ธนาคารแห่งประเทศไทย
พ.ร.ฎ.	พระราชกฤษฎีกา
ATM	Automated Teller Machine
BAHTNET	Bank of Thailand Automated High-Value Transfer Network
BCM	Business Continuity Management
BIS	Bank for International Settlements
CDM	Cash Deposit Machine
EBPP	Electronic Bill Presentment and Payment
e-Business	Electronic Business
e-Commerce	Electronic Commerce
e-Invoicing	Electronic Invoicing
e-Money	Electronic Money
e-Payment	Electronic Payment
e-Tax invoice	Electronic Tax invoice
e-Wallet	Electronic Wallet

EDC	Electronic Data Capture
EFTPOS	Electronic Funds Transfer at Point Of Sale
FSAP	Financial Sector Assessment Program
HKMA	Hong Kong Monetary Authority
ICAS	Imaged Cheque Clearing and Archive System
ISO	International Organization for Standardization
KYC/CDD	Know Your Customer/Customer Due Diligence
m-Commerce	Mobile Commerce
NITMX	National ITMX หรือ บริษัท เนชั่นแนล ไอทีเอ็มเอ็กซ์ จำกัด
Non-bank	ผู้ประกอบธุรกิจที่มิใช่สถาบันการเงิน
NPMS	National Payment Message Standard
ORFT	Online Retail Funds Transfer
PFMIs	Principles for Financial Market Infrastructures
PIRPS	Prominently Important Retail Payment Systems
QR code	Quick Response Code
RTGS	Real Time Gross Settlement
SFIs	Specialized Financial Institutions
SIPS	Systemically Important Payment Systems
SRS	Securities Requirement for Settlement
STP	Straight-Through Processing
WC-PSS	Working Committee on Payment and Settlement Systems

6 ตารางสถิติ

Table 1: Basic statistical data

Table 2: Technological infrastructure

Table 3: Narrow money (at year-end , million Baht)

Table 4: Settlement media used by non-banks (at year-end, billion Baht)

Table 5: Settlement media used by banks (at year-end, billion Baht)

Table 6: Indicators of the use of various cashless payment instruments
- Volume of transactions (in thousands)

Table 7: Indicators of the use of various cashless payment instruments
- Value of transactions (billion Baht)

Table 8: Use of credit cards and debit cards via EFTPOS
(monthly average per card, Baht)

Table 9: Cash withdrawal via ATM (monthly average per card, Baht)

Table 10: Notes and coins (at year-end, million Baht)

Table 11: Institutional infrastructure

Table 12: Payment instructions handled by selected interbank settlement systems
- Volume of transactions (in thousands)

Table 13: Payment instructions handled by selected interbank settlement systems
- Value of transactions (billion Baht)

Table 14: Securities transfer instructions handled by securities settlement systems
- Volume of transactions

Table 15: Securities transfer instructions handled by securities settlement systems
- Value of transactions (billion Baht)

Table 16: Number of participants in selected payment and settlement systems

Table 17: Number of Automated machines and EFTPOS terminals

Table 18: Number of electronic payment cards

Table 19: Sources of payment revenues of Thai commercial banks (million Baht)

Table 20: Sources of payment revenues of foreign bank branches (million Baht)

Table 21: Daily average of BOT payment services - Volume of transactions

Table 22: Daily average of BOT payment services - Value of transactions (billion Baht)

Table 23: Peak day figures of BOT payment services - Volume of transactions

Table 24: Peak day figures of BOT payment services - Volume of transactions (billion Baht)

Table 25: Use of mobile banking

Table 26: Use of internet banking

Table 27: Use of ORFT (Online Retail Funds Transfer)
- Volume of transactions (in thousands)

Table 28: Use of ORFT (Online Retail Funds Transfer)
- Value of transactions (billion Baht)

Table 29: Bill payment at counters - Volume of transactions (in thousands)

Table 30: Bill payment at counters - Value of transactions (billion Baht)

Table 31: Use of e-Money

Table 32: Fraud through specific payment channels and payment instruments
(million Baht)

Table 1: Basic statistical data						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Population (millions)	63.88	64.08	64.46	64.79	65.12	65.73
GDP current price (billion Baht)	10,802.4	11,300.5	12,349.0	12,901.5	13,132.2	13,537.5
GDP per capita (Baht)	169,104.60	176,360.65	191,576.57	199,127.92	201,647.47	205,955.96
Exchange rate vis-a-vis US$ (at year-end)	30.15	31.70	30.63	32.82	32.96	36.08

Sources: Bank of Thailand, Department of Provincial Administration, National Economic & Social Development Board

Table 2: Technological infrastructure[1]						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Total fixed network telephone subscribers (millions)	**6.92**	**6.66**	**6.38**	**6.06**	**5.69**	**5.37**
Total mobile telephone subscribers (millions)	**71.62**	**77.60**	**85.01**	**92.46**	**97.68**	**83.05**
Postpaid	7.29	7.97	9.78	11.65	12.85	14.32
Prepaid	64.33	69.64	75.23	80.81	84.83	68.73
Total Internet users (millions)	**19.79**	**25.09**	**25.15**	**26.14**	**27.65**	**38.02**
Penetration rates						
Fixed network telephone (%)	10.84	10.40	9.89	9.35	8.74	8.17
Mobile telephone (%)	112.12	121.11	131.88	142.71	149.99	126.35

Sources: National Electronics and Computer Technology Center and TRUEHITS

[1] Data source was changed since 2013 and all data was reviewed.

Table 3: Narrow money (at year-end, million Baht)						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Narrow money (1+2)	**1,302,442**	**1,414,298**	**1,598,262**	**1,661,304**	**1,682,469**	**1,778,049**
1. Currency outside Depository Corp & Central Gov.	937,201	1,036,015	1,136,303	1,188,888	1,200,331	1,250,924
Banknotes in circulation	1,114,518	1,248,569	1,350,932	1,425,282	1,503,679	1,539,848
Coins in circulation	43,348	46,953	50,864	54,322	56,622	59,888
Less: currency held by Central Gov.	1,256	986	854	1,115	1,247	1,094
Less: currency held by Depository Corp.	219,409	258,520	264,640	289,601	358,723	347,718
Held by commercial banks	193,495	221,289	210,596	238,668	299,916	290,772
Held by finance companies	0	0	0	0	0	0
Held by Specialized Financial Institutions	25,737	36,905	53,602	50,538	58,385	56,544
Held by savings cooperatives	177	326	441	395	422	402
Held by money market mutual funds	0	0	0	0	0	0
2. Transferable deposits at Depository Corp.	365,241	378,282	461,959	472,416	482,138	527,125
Transferable deposits at Bank of Thailand	2,943	3,053	4,554	3,225	2,708	2,697
Transferable deposits at commercial banks	**357,378**	**368,192**	**451,295**	**464,220**	**475,561**	**519,296**
Transferable deposit at Specialized Financial Institutions	4,920	7,037	6,110	4,970	3,870	5,131

Source: Bank of Thailand

Table 4: Settlement media used by non-banks (at year-end, billion Baht)						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Currency outside Depository Corp. & Central Gov.[1]	937	1,036	1,136	1,189	1,200	1,251
Transferable deposits at Depository Corp.	365	378	462	472	482	527
Narrow money	1,302	1,414	1,598	1,661	1,682	1,778
Broad money [2]	11,779	13,560	14,967	16,062	16,808	17,552

Source: Bank of Thailand

[1] Banknotes outside depository corporations and coins issued by central government

[2] Narrow money and quasi money (other deposits at Depository Corp.+securities other than shares)

Table 5: Settlement media used by banks (at year-end, billion Baht)						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Balances held at central bank	78.2	59.3	88.7	89.8	95.6	98.7
Required reserves	457.8	488.5	655.6	668.2	733.5	759.3
Free reserves	2,110.7	2,004.5	2,489.4	2,575.2	2,529.8	2,362.4
Transferable deposits at other banks	6.7	7.9	6.5	3.7	4.5	2.8
Memorandum item:						
Institutions borrowing from central bank	10.0	0.0	124.7	119.4	98.9	78.8

Source: Bank of Thailand

Table 6: Indicators of the use of various cashless payment instruments - Volume of transactions (in thousands)						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Paper-based:	**114,558**	**115,427**	**122,875**	**118,365**	**118,791**	**120,450**
In-house cheque[1]	39,435	41,833	48,145	44,793	46,103	49,414
Interbank cheque	75,123	73,594	74,730	73,572	72,687	71,036
Electronic payment cards:	**2,164,395**	**2,480,439**	**2,827,638**	**3,182,137**	**3,404,389**	**3,641,507**
ATM card	542,707	561,136	539,056	535,350	498,939	477,615
for cash withdrawal via ATM	422,546	429,288	424,354	415,872	397,356	375,426
for other purposes[2]	120,161	131,848	114,702	119,478	101,583	102,189
Debit card[3]	1,085,356	1,231,241	1,406,350	1,576,484	1,691,737	1,823,812
for cash withdrawal via ATM	828,607	920,029	1,059,075	1,165,118	1,241,829	1,365,214
for purchasing purpose via EFTPOS	13,802	25,057	30,748	37,221	43,871	56,218
for other purposes[4]	242,948	286,155	316,527	374,144	406,037	402,380
Credit card[5]	314,873	339,865	369,920	401,093	425,781	456,728
for purchasing purpose	282,597	308,212	343,346	373,046	397,697	421,201
for other purposes[6]	32,276	31,653	26,574	28,047	28,083	35,526
e-Money[7]	221,459	348,198	512,311	669,210	787,932	883,352
Automated:	**274,019**	**296,861**	**332,324**	**346,410**	**349,034**	**369,644**
Direct credit[8]	166,372	178,147	204,829	214,657	211,479	224,222
Direct debit[9]	80,621	88,086	93,531	93,636	96,205	100,568
ITMX Bulk Payment	24,702	27,901	31,018	34,864	37,944	41,231
BAHTNET[10]	2,323	2,728	2,946	3,253	3,406	3,623

Source: Bank of Thailand

[1] Some banks do not report in-house provincial cheques and inter-provincial cheques.

[2] Data include purchasing goods and services, deposit and funds transfer.

[3] Domestic and oversea spending of Thai debit cards.

[4] Data include purchasing goods and services via other channels, deposit and funds transfer.

[5] Domestic and oversea spending of Thai credit cards and domestic spending of foreign credit cards.

[6] Data includ cash withdrawal, cash advance, deposit and funds transfer.

[7] Data exclude top-up cards.

[8] Intra-bank pre-authorized direct credit.

[9] Intra-bank pre-authorized direct debit.

[10] Data include funds transfer, third party funds transfer and Multilateral Funds Transfer.

Table 7: Indicators of the use of various cashless payment instruments - Value of transactions (billion Baht)						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Paper-based:	**51,698**	**56,168**	**64,832**	**64,581**	**61,595**	**61,556**
In-house cheque[1]	17,918	20,363	25,989	24,262	23,632	24,116
Interbank cheque	33,780	35,805	38,843	40,319	37,963	37,440
Electronic Payment cards:	**9,871**	**11,496**	**13,350**	**14,498**	**15,091**	**15,246**
ATM card	2,508	2,677	2,437	2,451	2,411	2,254
for cash withdrawal via ATM	1,721	1,804	1,852	1,846	1,775	1,659
for other purposes[2]	787	873	584	606	636	595
Debit card[3]	6,294	7,620	9,489	10,475	10,997	11,201
for cash withdrawal via ATM	3,670	4,275	5,136	5,743	6,081	6,397
for purchasing purpose via EFTPOS	30	81	94	100	107	135
for other purposes[4]	2,593	3,264	4,259	4,633	4,809	4,670
Credit card[5]	1,052	1,174	1,389	1,524	1,626	1,723
for purchasing purpose	845	964	1,157	1,282	1,384	1,465
for other purposes[6]	207	211	232	241	242	258
e-Money[7]	17.7	24.7	35.4	48.0	56.2	67.6
Automated:	**665,846**	**780,284**	**667,134**	**699,527**	**778,999**	**814,821**
Direct credit[8]	8,121	10,163	12,495	13,500	14,065	15,199
Direct debit[9]	2,021	3,014	3,749	4,117	4,467	6,250
ITMX Bulk Payment	1,081	1,393	1,771	2,187	2,469	2,538
BAHTNET[10]	654,623	765,714	649,119	679,723	757,998	790,834

Source: Bank of Thailand

[1] Some banks do not report in-house provincial cheques and inter-provincial cheques.

[2] Data include purchasing goods and services, deposit and funds transfer.

[3] Domestic and oversea spending of Thai debit cards.

[4] Data include purchasing goods and services via other channels, deposit and funds transfer.

[5] Domestic and oversea spending of Thai credit cards and domestic spending of foreign credit cards.

[6] Data include cash withdrawal, cash advance, deposit and funds transfer.

[7] Data exclude top-up cards.

[8] Intra-bank pre-authorized direct credit.

[9] Intra-bank pre-authorized direct debit.

[10] Data include funds transfer, third party funds transfer and Multilateral Funds Transfer.

Table 8: Use of credit cards and debit cards via EFTPOS (monthly average per card, Baht)						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Credit card[1]	3,753	4,011	4,598	4,871	5,325	5,447
Debit card[2]	76	181	191	194	196	248

Source: Bank of Thailand

[1] Domestic and oversea spending of Thai credit cards via EFTPOS and domestic spending of foreign credit cards.

[2] Domestic and oversea spending of Thai debit cards via EFTPOS.

Table 9: Cash withdrawal via ATM (monthly average per card, Baht)						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ATM card	6,767	7,711	8,265	8,381	8,229	7,586
Debit card[1]	8,961	9,198	9,956	10,579	10,979	10,678

Source: Bank of Thailand

[1] Domestic and oversea cash withdrawal of Thai debit cards via ATM

Table 10: Notes and coins (at year-end, million Baht)						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Notes and coins	**1,187,828**	**1,346,438**	**1,401,796**	**1,479,604**	**1,560,301**	**1,719,372**
Notes:	**1,144,480**	**1,299,485**	**1,350,932**	**1,425,282**	**1,503,679**	**1,659,484**
500000 Baht	116	117	118	118	118	134
1000 Baht	889,617	1,028,838	1,102,770	1,202,441	1,282,400	1,318,903
500 Baht	113,746	119,826	128,217	138,695	124,976	140,933
100 Baht	98,235	108,220	121,358	129,095	141,047	140,768
80 Baht	0	0	149	150	151	152
60 Baht	1,166	1,173	1,175	1,178	1,181	1,187
50 Baht	12,799	9,599	13,194	13,347	19,070	18,379
20 Baht	25,134	28,045	28,840	30,801	36,884	35,372
10 Baht	3,342	3,340	3,336	3,334	3,332	3,330
5 Baht	195	196	196	196	196	196
1 Baht	121	121	121	121	121	121
50 Satang	9	9	9	9	9	9
Coins:	**43,348**	**46,953**	**50,864**	**54,322**	**56,622**	**59,888**

Source: Bank of Thailand

Table 11: Institutional infrastructure						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Central Bank						
Number of Institutions	1	1	1	1	1	1
Number of Branches	3	3	3	3	3	3
Number of Accounts[1]	231	231	241	182	182	181
Value of Accounts (million Baht)[1]	422,059	353,916	381,223	439,175	310,132	533,250
Thai Commercial Banks						
Number of Institutions	17	16	16	16	17	19
Number of Branches	5,961	6,183	6,421	6,696	6,986	7,040
Number of Accounts	79,073,950	77,588,699	81,344,121	84,433,032	86,582,576	88,529,904
Value of Accounts (million Baht)	6,886,058	7,367,485	9,540,114	10,350,543	11,065,024	11,347,475
Specialized Financial Institutions						
Number of Institutions	6	6	6	6	6	6
Number of Branches	2,002	2,240	2,348	2,549	2,445	2,445
Number of Accounts	37,838,856	37,366,503	48,233,488	54,377,970	59,539,994	63,243,722
Value of Accounts (million Baht)	2,435,471	2,249,904	3,199,296	3,604,591	3,901,266	4,214,675

Foreign Bank Branches						
Number of Institutions	15	15	15	14	14	12
Number of Branches	15	18	19	19	19	19
Number of Accounts	92,402	96,165	86,556	89,617	79,641	72,132
Value of Accounts (million Baht)	511,604	623,338	679,790	700,469	789,461	798,701
Post Office						
Number of Institutions	1	1	1	1	1	1
Number of Branches	1,281	1,295	1,298	1303	1316	1324
Number of Accounts	-	-	-	-	-	-
Value of Accounts (million Baht)	-	-	-	-	-	-

Sources: Bank of Thailand and Thailand Post Co., Ltd.

[1] Data exclude regional offices.

Table 12: Payment instructions handled by selected interbank settlement systems - Volume of transactions (in thousands)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Paper-based:	**75,123**	**73,927**	**74,705**	**73,572**	**72,687**	**71,036**
Intra-provincial Cheque in Bangkok and vicinity[1]	53,864	52,432	53,137	52,051	50,215	48,701
Intra-provincial Cheque in Regional Area[2]	14,533	14,775	14,800	13,312	11,455	11,053
Inter-provincial Cheque[3]	6,726	6,720	6,768	8,209	11,017	11,283
Automated:	**116,249**	**130,554**	**150,961**	**170,152**	**184,270**	**192,770**
BAHTNET[4]	2,323	2,728	2,946	3,253	3,406	3,623
ITMX Bulk Payment	24,470	27,901	31,018	34,864	37,944	41,231
ORFT-ATM (Online Retail Funds Transfer)	89,456	99,926	116,997	132,035	142,920	147,916

Sources: Bank of Thailand and National ITMX Co., Ltd.

[1] ICAS was implemented to replace ECS on 4 February 2012.

[2] Provincial Cheque Clearing migrated to ICAS since 15 November 2012 and implemented nationwide in December 2013.

[3] Inter-provincial Cheques cleared via ICAS since 16 May 2013.

[4] Data include funds transfer, third party funds transfer and Multilateral Funds Transfer.

Table 13: Payment instructions handled by selected interbank settlement systems - Value of transactions (billion Baht)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Paper-based:	**33,780**	**35,998**	**38,740**	**40,319**	**37,963**	**37,440**
Intra-provincial Cheque in Bangkok and vicinity[1]	30,247	32,053	34,445	35,980	33,530	33,063
Intra-provincial Cheque in Regional Area[2]	3,137	3,508	3,811	3,684	3,500	3,368
Inter-provincial Cheque[3]	396	438	484	655	933	1,008
Automated:	**656,242**	**767,749**	**651,660**	**682,762**	**761,411**	**794,347**
BAHTNET[4]	654,623	765,714	649,119	679,723	757,998	790,834
ITMX Bulk Payment	1,070	1,393	1,771	2,187	2,469	2,538
ORFT-ATM (Online Retail Funds Transfer)	549	642	771	852	944	975

Sources: Bank of Thailand and National ITMX Co., Ltd.

[1] ICAS was implemented to replace ECS on 4 February 2012.

[2] Provincial Cheque Clearing migrated to ICAS since 15 November 2012 and implemented nationwide in December 2013.

[3] Inter-provincial Cheques cleared via ICAS since 16 May 2013.

[4] Data include funds transfer, third party funds transfer and Multilateral Funds Transfer.

Table 14: Securities transfer instructions handled by securities settlement systems - Volume of transactions						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Bond registry system:						
Government securities	6,665	7,204	7,979	4,222	2,009	1,372
Book-entry system:						
Equity securities (in millions)	2.83	2.66	3.09	3.72	4.09	4.72
Government securities (in millions)	0.13	0.14	0.18	0.19	0.20	0.20

Sources: Bank of Thailand and Thailand Securities Depository Co., Ltd.

Table 15: Securities transfer instructions handled by securities settlement systems - Value of transactions (billion Baht)						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Bond registry system:						
Government securities	20.00	22.08	28.05	50.00	22.75	49.52
Book-entry system:						
Equity securities	816.31	1,028.71	839.00	1,220.0	1,027.83	1,081.33
Government securities	66,816.66	80,468.68	82,954.00	81,839.00	87,274.82	86,804.54

Sources: Bank of Thailand and Thailand Securities Depository Co., Ltd.

Table 16: Number of participants in selected payment and settlement systems						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
BAHTNET[1]	66	64	65	64	64	65
Intra-provincial Cheque in Bangkok and vicinity[2]	38	38	36	36	36	37
Intra-provincial Cheque in Regional Area[3]	22	22	21	23	36	23
Inter-provincial Cheque[4]	37	37	35	36	36	37
ITMX Bulk Payment	33	32	32	31	30	33
Bond registry system:						
Equity securities	-	-	-	-	-	
Government securities	529,237	341,968	283,597	211,631	113,842	460,436
Book-entry system:						
Equity securities and Government securities	89	89	86	86	38	39

Sources: Bank of Thailand and Thailand Securities Depository Co., Ltd.

[1] Data include funds transfer, third party funds transfer and Multilateral Funds Transfer.

[2] ICAS was implemented to replace ECS on 4 February 2012.

[3] Provincial Cheque Clearing migrated to ICAS since 15 November 2012 and implemented nationwide in December 2013.

[4] Inter-provincial Cheques cleared via ICAS since 16 May 2013.

Table 17: Number of Automated machines[1] and EFTPOS terminals[2]						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Total of Automated machines	**44,468**	**47,759**	**52,242**	**56,851**	**61,614**	**63,432**
Bangkok	14,639	15,099	15,802	16,304	16,727	16,790
Central	15,669	16,658	18,036	19,640	21,288	21,894
Northeast	5,314	6,091	7,128	7,270	9,255	9,699
North	4,304	4,760	5,474	6,110	6,853	7,142
South	4,542	5,151	5,802	7,527	7,491	7,907
Total of EFTPOS terminals	**258,248**	**267,168**	**264,236**	**311,289**	**340,179**	**357,986**
Bangkok	133,353	133,712	129,777	146,012	159,800	144,730
Central	56,468	61,134	61,898	76,939	84,051	100,352
Northeast	16,387	17,751	18,926	23,937	26,687	32,787
North	24,697	25,966	24,432	30,296	33,207	38,035
South	27,343	28,605	29,203	34,105	36,434	42,082

Source: Bank of Thailand

[1] Automated Teller Machines (ATM) and Cash Deposit Machines (CDM)

[2] Data include commercial banks and some credit card companies.

Table 18: Number of electronic payment cards						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Total	**72,627,280**	**77,818,347**	**83,966,632**	**87,970,298**	**93,491,615**	**93,919,633**
Credit card[1]	14,187,815	15,328,291	16,870,025	18,626,864	20,303,751	21,762,275
ATM card	24,308,945	23,756,810	24,108,467	24,101,957	25,066,799	21,743,686
Debit card	34,130,520	38,733,246	42,988,140	45,241,477	48,121,065	50,413,672

Source: Bank of Thailand

[1] Data include non-bank.

Table 19: Sources of payment revenues of Thai commercial banks (million Baht)						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Total	**52,719**	**57,190**	**65,571**	**71,680**	**76,257**	**81,745**
Credit card	15,562	19,867	24,049	27,419	29,501	31,347
ATM card and e-banking	18,477	19,288	22,475	25,194	26,851	29,275
Money transfer and collection	16,516	15,937	16,875	16,944	17,896	19,208
Cheque-related fee	2,164	2,098	2,172	2,123	2,009	1,915

Source: Bank of Thailand

Table 20: Sources of payment revenues of foreign bank branches (million Baht)						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Total	**3,653**	**4,153**	**3,991**	**4,428**	**4,313**	**3,979**
Credit card	2,564	2,945	2,653	3,011	2,838	2,781
ATM card and e-banking	47	49	50	50	48	41
Money transfer and collection	913	1,029	1,162	1,234	1,306	1,055
Cheque-related fee	129	130	126	133	121	102

Source: Bank of Thailand

Table 21: Daily averages of BOT payment services - Volume of transactions						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
BAHTNET[1]	9,600	11,180	12,025	13,278	13,901	14,787
Intra-provincial Cheque in Bangkok and vicinity[2]	222,578	214,885	216,886	212,453	204,961	198,779
Intra-provincial Cheque in Regional Area[3]	60,053	60,553	60,407	54,336	46,756	45,113
Inter-provincial Cheque[4]	27,795	27,543	27,625	33,505	44,966	46,052
ITMX Bulk Payment	101,116	114,346	126,606	142,304	154,874	168,288

Source: Bank of Thailand

[1] Data include funds transfer, third party funds transfer and Multilateral Funds Transfer.

[2] ICAS was implemented to replace ECS on 4 February 2012.

[3] Provincial Cheque Clearing migrated to ICAS since 15 November 2012 and implemented nationwide in December 2013.

[4] Inter-provincial Cheques cleared via ICAS since 16 May 2013.

Table 22: Daily averages of BOT payment services - Value of transactions (billion Baht)						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
BAHTNET[1]	2,705	3,138	2,649	2,774	3,094	3,228
Intra-provincial Cheque in Bangkok and vicinity[2]	125	131	141	147	137	135
Intra-provincial Cheque in Regional Area[3]	13.0	14.4	15.6	15.0	14.3	13.7
Inter-provincial Cheque[4]	1.6	1.8	2.0	2.7	3.8	4.1
ITMX Bulk Payment	4.4	5.7	7.2	8.9	10.1	10.4

Source: Bank of Thailand

[1] Data include funds transfer, third party funds transfer and Multilateral Funds Transfer.

[2] ICAS was implemented to replace ECS on 4 February 2012.

[3] Provincial Cheque Clearing migrated to ICAS since 15 November 2012 and implemented nationwide in December 2013.

[4] Inter-provincial Cheques cleared via ICAS since 16 May 2013.

Table 23: Peak day figures of BOT payment services - Volume of transactions						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
BAHTNET[1]	18,542	18,581	19,303	22,190	21,820	29,033
Intra-provincial Cheque in Bangkok and vicinity[2]	547,686	515,908	477,396	547,406	417,618	484,821
Intra-provincial Cheque in Regional Area[3]	131,468	127,070	125,127	114,492	90,005	97,533
Inter-provincial Cheque[4]	122,979	125,934	125,189	172,463	184,197	188,315
ITMX Bulk Payment	350,156	359,198	417,015	508,748	473,040	574,555

Source: Bank of Thailand

[1] Data include funds transfer, third party funds transfer and Multilateral Funds Transfer.

[2] ICAS was implemented to replace ECS on 4 February 2012.

[3] Provincial Cheque Clearing migrated to ICAS since 15 November 2012 and implemented nationwide in December 2013.

[4] Inter-provincial Cheques cleared via ICAS since 16 May 2013.

Table 24: Peak day figures of BOT payment services - Value of transactions (billion Baht)						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
BAHTNET[1]	4,193.3	5,002.9	3,597.3	8,384.9	3,877.3	4,776.2
Intra-provincial Cheque in Bangkok and vicinity[2]	292.8	259.1	268.2	283.4	266.0	297.5
Intra-provincial Cheque in Regional Area[3]	22.6	23.3	25.7	26.8	25.6	25.1
Inter-provincial Cheque[4]	5.9	6.5	6.8	11.0	12.4	12.6
ITMX Bulk Payment	15.7	19.2	28.8	44.3	77.8	46.4

Source: Bank of Thailand

[1] Data include funds transfer, third party funds transfer and Multilateral Funds Transfer.

[2] ICAS was implemented to replace ECS on 4 February 2012.

[3] Provincial Cheque Clearing migrated to ICAS since 15 November 2012 and implemented nationwide in December 2013.

[4] Inter-provincial Cheques cleared via ICAS since 16 May 2013.

Table 25: Use of mobile banking						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
No. of agreements	519,450	706,439	864,312	1,164,796	6,229,960	10,428,721
Volume of transactions	15,884,571	19,941,530	36,285,076	57,198,604	109,349,726	248,111,728
Value of transactions (million Baht)	109,816	186,511	439,960	751,558	1,364,022	2,569,835

Source: Bank of Thailand

Table 26: Use of internet banking						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
No. of agreements	4,822,947	5,626,233	6,645,161	8,033,061	10,159,971	11,964,561
Volume of transactions[1]	60,793,740	83,841,394	125,276,726	161,784,249	188,408,939	203,329,357
Value of transactions (billion Baht)	7,891.7	8,779.7	14,112.1	19,548.0	20,500.4	23,882.4

Source: Bank of Thailand

[1] Enquiry transactions were excluded.

Table 27: Use of ORFT (Online Retail Funds Transfer) - Volume of transactions (in thousands)						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Total	**109,559**	**124,832**	**150,440**	**173,909**	**199,633**	**235,635**
ATM	89,456	99,926	116,997	132,035	142,920	147,916
Counter	9,162	10,010	10,273	9,160	9,146	9,791
Internet banking[1]	10,941	14,896	23,169	32,714	47,567	77,928

Source: Bank of Thailand

[1] Data collected since 2009.

Table 28: Use of ORFT (Online Retail Funds Transfer) - Value of transactions (billion Baht)						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Total	**832**	**1,014**	**1,250**	**1,399**	**1,588**	**1,819**
ATM	549	642	771	852	944	975
Counter	172	213	227	201	191	189
Internet banking	111	159	252	347	453	656

Source: Bank of Thailand

Table 29: Bill payment at counters - Volume of transactions (in thousands)						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Total	**264,295**	**283,786**	**323,168**	**359,423**	**435,653**	**429,287**
Total bill payment at bank counters	**81,941**	**83,334**	**87,425**	**87,992**	**101,821**	**107,262**
Cash	78,081	79,540	83,320	84,297	95,544	101,594
Cheque	1,640	1,658	1,663	1,560	1,895	2,321
Others	2,220	2,136	2,442	2,135	4,381	3,348
Total bill payment at non-bank counters	**182,354**	**200,452**	**235,742**	**271,431**	**333,832**	**322,025**
Cash	179,088	196,846	231,446	266,825	329,794	318,340
Cheque	277	298	351	346	333	361
Others	2,989	3,308	3,946	4,260	3,705	3,324

Source: Bank of Thailand

Table 30: Bill payment at counters - Value of transactions (billion Baht)						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Total	**5,744**	**6,115**	**6,461**	**5,985**	**7,031**	**7,704**
Total bill payment at bank counters	5,296	5,604	5,855	5,278	6,250	6,886
Cash	1,856	2,057	2,133	1,933	2,400	2,696
Cheque	2,113	2,620	2,613	2,506	2,361	2,629
Others	1,326	928	1,109	838	1,490	1,561
Total bill payment at non-bank counters	**448**	**511**	**606**	**708**	**781**	**818**
Cash	444	507	600	700	773	810
Cheque	2	2	2	3	3	3
Others	3	3	4	5	5	4

Source: Bank of Thailand

Table 31: Use of e-Money [1]						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
No. of cards/accounts	11,483,751	13,804,287	20,220,438	24,286,746	26,852,975	31,070,380
Volume of transactions	221,458,769	348,197,980	512,331,773	669,210,802	787,932,371	883,352,315
Value of transactions (million Baht)	17,742.9	24,732.8	35,375.8	48,031.9	55,801.7	67,616.6

Source: Bank of Thailand

[1] Data exclude top-up cards.

Table 32: Fraud through specific payment channels and payment instruments[1] (million Baht)						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Total fraud	**186**	**150**	**179**	**204**	**355**	**2,319**
Payment channels[2]	44	34	51	79	48	2,018
Payment instruments[3]	142	116	128	125	307	301

Source: Bank of Thailand

[1] Data collect from banks, some special financial institutions and some credit card companies.

[2] Banks report only final result. Fraud through specific payment channels include phone banking, mobile banking, internet banking, pass book and other channels.

[3] Banks report only final result. Fraud via specific payment instruments include cheque, credit card, ATM card, debit card, prepaid card and other cards.

7 หมายเหตุประกอบตาราง

สัญลักษณ์ที่ใช้ในตาราง	ความหมาย
"-"	ไม่มีข้อมูล
"nav."	ยังไม่มีการเก็บข้อมูลหรือเก็บข้อมูลไม่ได้
"neg."	ข้อมูลมีมูลค่าน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลอื่นในตารางเดียวกัน
"0"	ข้อมูลมีมูลค่าศูนย์หรือใกล้เคียงศูนย์

ตารางที่ 1
- ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศใช้ข้อมูลที่เป็นราคา ณ ปีปัจจุบัน
- อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศใช้อัตราแลกเปลี่ยนถัวเฉลี่ย

ตารางที่ 6-7
- ข้อมูลเช็คประกอบด้วยเช็คภายในธนาคารเดียวกันและเช็คข้ามธนาคาร และรวมข้อมูลธนาคารพาณิชย์ทุกสถาบันและสถาบันการเงินเฉพาะกิจ
- ข้อมูลปริมาณธุรกรรมบัตรเครดิต หมายรวมถึง ธุรกรรมของเจ้าของบัตร ตัวแทนออกบัตร และตัวแทนรับบัตรเฉพาะบัตรที่ออกโดยผู้ออกบัตรต่างประเทศ
- ข้อมูลมูลค่าการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต รวมข้อมูลของภาคธุรกิจที่มิใช่สถาบันการเงิน (Non-bank)
- ข้อมูลเงินอิเล็กทรอนิกส์ไม่รวมบัตรเติมเงินโทรศัพท์เคลื่อนที่
- ข้อมูล Direct credit หมายถึงข้อมูลการโอนเงินโดยมีข้อตกลงล่วงหน้าภายในธนาคารเดียวกันประเภทนำเงินเข้าเข้าบัญชี (Pre-authorized direct credit)
- ข้อมูล Direct debit หมายถึงข้อมูลการโอนเงินโดยมีข้อตกลงล่วงหน้าภายในธนาคารเดียวกันประเภทหักบัญชีอัตโนมัติ (Pre-authorized direct debit)
- ข้อมูลระบบบาทเนตประกอบด้วยธุรกรรมการโอนเงินระหว่างสถาบัน การโอนเงินเพื่อบุคคลที่สาม และข้อมูลการชำระดุลระหว่างสถาบัน

ตารางที่ 8
- มูลค่าเฉลี่ยรายเดือนของการใช้จ่ายบัตรเดบิตและบัตรเครดิตที่ออกบัตรในประเทศไทยผ่านเครื่อง EFTPOS ทั้งในและนอกประเทศ

ตารางที่ 11
- ข้อมูลไม่รวมข้อมูลจำนวนบัญชีและมูลค่าคงค้างที่สาขาภาคของธนาคารแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 12-13
- ข้อมูลระบบบาทเนตประกอบด้วยธุรกรรมการโอนเงินระหว่างสถาบัน การโอนเงินเพื่อบุคคลที่สาม และข้อมูลการชำระดุลระหว่างสถาบัน

ตารางที่ 14-15 - การชำระดุลตราสารทุน (Equity Securities Settlement) ทำผ่านระบบจดบัญชี (Book-entry System) แบบไร้ใบหุ้น (Scripless) เท่านั้น

ตารางที่ 17 - จำนวนเครื่องทำรายการอัตโนมัติ ได้แก่ เครื่องเอทีเอ็มและเครื่องรับฝากเงินอัตโนมัติ

- ข้อมูลจำนวนเครื่อง EFTPOS เป็นข้อมูลรวมของธนาคารพาณิชย์และบริษัทบัตรเครดิตบางสถาบัน

ตารางที่ 18 - ข้อมูลจำนวนบัตรเครดิต รวมข้อมูลของภาคธุรกิจที่มิใช่สถาบันการเงิน (Non-bank)

ตารางที่ 21-24 - ข้อมูลระบบบาทเนตประกอบด้วยธุรกรรมการโอนเงินระหว่างสถาบัน การโอนเงินเพื่อบุคคลที่สาม และข้อมูลการชำระดุลระหว่างสถาบัน

ตารางที่ 26 - ข้อมูลจำนวนรายการธนาคารทางอินเทอร์เน็ต ไม่รวมรายการสอบถามข้อมูล (enquiry transactions)

ตารางที่ 31 - ข้อมูลเงินอิเล็กทรอนิกส์ไม่รวมบัตรเติมเงินโทรศัพท์เคลื่อนที่

8 บรรณานุกรม (Bibliography)

- ประกาศคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง มาตรฐานกลางข้อความการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ (มธอ. 1-2558) แหล่งที่มา https://standard.etda.or.th/wp/wp-content/uploads/2012/10/20150306-ETS-1-2558-NPMS.pdf
- Annual Report 2014 Bankgirot แหล่งที่มาhttp://www.bgc.se/globalassets/dokument/arsredovisning--rapporter/2014_annualreport_en.pdf
- Principles for financial market infrastructures แหล่งที่มา http://www.bis.org/cpmi/publ/d101.htm
- CPMI-IOSCO release guidance on cyber resilience for financial market infrastructures 29 June 2016 แหล่งที่มา http://www.bis.org/press/p160629.htm
(กรอบที่ 2 : มาตรฐาน QR Code สำหรับการชำระเงินในต่างประเทศ)
- มาตรฐาน QR Code สำหรับการชำระเงินของสหรัฐอเมริกา แหล่งที่มา Nacha: https://www.nacha.org/programs/qr-bill
- มาตรฐาน QR Code สำหรับการชำระเงินของสหภาพยุโรป แหล่งที่มา http://www.europeanpaymentscouncil.eu/index.cfm/knowledge-bank/epc-documents/quick-response-code-guidelines-to-enable-data-capture-for-the-initiation-of-a-sepa-credit-transfer/
- มาตรฐาน QR Code สำหรับการชำระเงินของออสเตรเลีย BPAY : http://www.bpay.com.au/Personal/Paying-with-BPAY.aspx
(กรอบที่ 3: แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการชำระเงินโดยอุปกรณ์เคลื่อนที่ของประเทศต่าง ๆ)
- แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการชำระเงินโดยอุปกรณ์เคลื่อนที่ของ EU แหล่งที่มา https://www.ecb.europa.eu/paym/cons/pdf/131120/recommendationsforthesecurityofmobilepaymentsdraftpc201311en.pdf
- แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการชำระเงินโดยอุปกรณ์เคลื่อนที่ของฮ่องกง แหล่งที่มา http://www.hkma.gov.hk/media/eng/doc/key-information/speeches/20131125e2.pdf
- แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการชำระเงินโดยอุปกรณ์เคลื่อนที่ของแคนาดา แหล่งที่มา http://www.cba.ca/contents/files/misc/msc_20120514_mobile_summary_en.pdf

รายงานระบบการชำระเงิน

จัดทำเผยแพร่เป็นรายปี

รายงานนี้ปรากฏในเว็บไซต์ธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ http://www.bot.or.th

รายงานระบบการชำระเงินนี้ สายนโยบายระบบการชำระเงินและเทคโนโลยีทางการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย
เป็นผู้รับผิดชอบในคำอธิบายและความเห็นต่าง ๆ ที่แสดงไว้
การนำข้อความหรือตัวเลขไม่ว่าเรื่องใด ตอนใดในรายงานนี้ไปลงพิมพ์ในหนังสืออื่น
โปรดอ้างชื่อรายงานกำกับไว้ด้วย

ข้อมูลเพิ่มเติมโปรดติดต่อที่
ทีมนโยบายการชำระเงิน 2 ฝ่ายนโยบายระบบการชำระเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย
โทรศัพท์ 0 2356 7067-8, 0 2356 7783 หรือ โทรสาร 0 2282 7717
e-mail: PSD-PaymentSystemsPolicyTeam2@bot.or.th

เพื่อความเป็นอยู่ที่ดี
อย่างยั่งยืนของไทย

ธนาคารแห่งประเทศไทย
273 ถนนสามเสน แขวงวัดสามพระยา เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200
www.bot.or.th